

VISPĀRĒJĀS TIESAS SPRIEDUMS (astotā palāta)

2011. gada 13. jūlijā*

Lieta T-138/07

Schindler Holding Ltd, Hergisvila [*Hergiswil*] (Šveice),

Schindler Management AG, Ebikona [*Ebikon*] (Šveice),

Schindler SA, Brisele (Beļģija),

Schindler Deutschland Holding GmbH, Berline (Vācija),

Schindler Sàrl, Luksemburga (Luksemburga),

Schindler Liften BV, Hāga (Nīderlande),

* Tiesvedības valoda — vācu.

ko pārstāv *R. Bechtold, W. Bosch, U. Soltész* un *S. Hirsbrunner*, advokāti,

prasītāji,

pret

Eiropas Komisiju, ko pārstāv *K. Mojzesowicz* un *R. Sauer*, pārstāvji,

atbildētāja,

ko atbalsta

Eiropas Savienības Padome, ko pārstāv *M. Simm* un *G. Kimberley*, pārstāves,

persona, kas iestājusies lietā,

par prasību atcelt Komisijas 2007. gada 21. februāra Lēmumu C(2007) 512, galīgā redakcija, par procedūru saskaņā ar [EKL] 81. pantu (Lieta COMP/E-1/38.823 — Lifti un eskalatori) vai, pakārtoti, samazināt prasītājiem piemērotos naudas sodus.

VISPĀRĒJĀ TIESA (astotā palāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētāja M. E. Martinša Ribeiru [*M. E. Martins Ribeiro*] (referente), tiesneši N. Vāls [*N. Wahl*] un A. Ditrihs [*A. Dittrich*],

sekretāre K. Andova [*K. Andová*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2009. gada 17. septembra tiesas sēdi,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Šī lieta ir par prasību atcelt Komisijas 2007. gada 21. februāra Lēmumu C(2007) 512, galīgā redakcija, par procedūru saskaņā ar [EKL] 81. pantu (Lieta COMP/E-1/38.823 — Lifti un eskalatori) (turpmāk tekstā — “apstrīdētais lēmums”), kura kopsavilkums ir publicēts 2008. gada 26. marta *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* (OV C 75, 19. lpp.), vai, pakārtoti, samazināt prasītājiem piemērotos naudas sodus.
- 2 Apstrīdētajā lēmumā Eiropas Kopienu Komisija ir uzskatījusi, ka turpmāk minētās sabiedrības ir pārkāpušas EKL 81. pantu:
  - *Kone Belgium SA* (turpmāk tekstā — “Beļģijas *Kone*”), *Kone GmbH* (turpmāk tekstā — “Vācijas *Kone*”), *Kone Luxembourg Sàrl* (turpmāk tekstā — “Luksemburgas *Kone*”), *Kone BV Liften en Roltrappen* (turpmāk tekstā — “Nīderlandes *Kone*”) un *Kone Oyj* (turpmāk tekstā — “*KC*”) (turpmāk tekstā kopā vai atsevišķi sauktas “*Kone*”);

- *Otis SA* (turpmāk tekstā — “Beļģijas *Otis*”), *Otis GmbH & Co. OHG* (turpmāk tekstā — “Vācijas *Otis*”), *General Technic-Otis Sàrl* (turpmāk tekstā — “*GTO*”), *General Technic Sàrl* (turpmāk tekstā — “*GT*”), *Otis BV* (turpmāk tekstā — “Nīderlandes *Otis*”), *Otis Elevator Company* (turpmāk tekstā — “*OEC*”) un *United Technologies Corporation* (turpmāk tekstā — “*UTC*”) (turpmāk tekstā kopā vai atsevišķi sauktas “*Otis*”);

- *Schindler SA* (turpmāk tekstā — “Beļģijas *Schindler*”), *Schindler Deutschland Holding GmbH* (turpmāk tekstā — “Vācijas *Schindler*”), *Schindler Sàrl* (turpmāk tekstā — “Luksemburgas *Schindler*”), *Schindler Liften BV* (turpmāk tekstā — “Nīderlandes *Schindler*”) un *Schindler Holding Ltd* (turpmāk tekstā kopā vai atsevišķi sauktas “*Schindler*”);

- *ThyssenKrupp Liften Ascenseurs NV* (turpmāk tekstā — “*TKLA*”), *ThyssenKrupp Aufzüge GmbH* (turpmāk tekstā — “*TKA*”), *ThyssenKrupp Fahrtreppen GmbH* (turpmāk tekstā — “*TKF*”), *ThyssenKrupp Elevator AG* (turpmāk tekstā — “*TKE*”), *ThyssenKrupp AG* (turpmāk tekstā — “*TKAG*”), *ThyssenKrupp Ascenseurs Luxembourg Sàrl* (turpmāk tekstā — “*TKAL*”) un *ThyssenKrupp Liften BV* (turpmāk tekstā — “*TKL*”) (turpmāk tekstā kopā vai atsevišķi sauktas “*ThyssenKrupp*”); un

- *Mitsubishi Elevator Europe BV* (turpmāk tekstā — “*MEE*”).

3 *Schindler* ir viena no vadošajām pasaules mēroga grupām, kas piegādā liftus un eskalatorus. Tā mātessabiedrība ir *Schindler Holding*, Šveicē (apstrīdētā lēmuma 27. apsvērumš). *Schindler* savu darbību liftu un eskalatoru nozarē veic ar valstu meitassabiedrību starpniecību. Tās, konkrēti, ir Beļģijā — Beļģijas *Schindler*, Vācijā — Vācijas *Schindler*, Luksemburgā — Luksemburgas *Schindler* un Nīderlandē — Nīderlandes *Schindler* (apstrīdētā lēmuma 28.–32. apsvērumš).

Administratīvais process

1. Komisijas izmeklēšana

- 4 2003. gada vasarā Komisijai tika nosūtīta informācija par to, ka, iespējams, pastāv aizliegta vienošanās starp četriem vadošajiem Eiropas liftu un eskalatoru ražotājiem, kuri veic komercdarbību Savienībā, proti, *Kone*, *Otis*, *Schindler* un *ThyssenKrupp* (apstrīdētā lēmuma 3. un 91. apsvērums).

Beļģija

- 5 No 2004. gada 28. janvāra, kā arī 2004. gada martā Komisija saskaņā ar 14. panta 2. un 3. punktu Padomes 1962. gada 6. februāra Regulā Nr. 17[:] Pirmajā Regulā par [EKL 81.] un [82.] panta īstenošanu (OV 1962, 13, 204. lpp.), konkrēti, veica pārbaudes *Kone*, *Otis*, *Schindler* un *ThyssenKrupp* meitassabiedrību Beļģijā telpās (apstrīdētā lēmuma 92., 93., 95. un 97. apsvērums).
- 6 *Kone*, *Otis*, *ThyssenKrupp* un *Schindler* cits pēc cita iesniedza pieteikumus atbilstoši Komisijas paziņojumam par atbrīvojumu no sodanaudas un sodanaudas samazināšanu karteļu gadījumos (OV 2002, C 45, 3. lpp.) (turpmāk tekstā — “2002. gada paziņojums par sadarbību”). Šos pieteikumus papildināja attiecīgie uzņēmumi (apstrīdētā lēmuma 94., 96., 98. un 103. apsvērums).

- 7 2004. gada 29. jūnijā *Kone* tika piešķirts nosacīts atbrīvojums saskaņā ar šī paziņojuma 8. punkta b) apakšpunktu (apstrīdētā lēmuma 99. apsvērums).
- 8 No 2004. gada septembra līdz decembrim Komisija arī nosūtīja informācijas pieprasījumus saskaņā ar 18. pantu Padomes 2002. gada 16. decembra Regulā (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [EKL] 81. un 82. pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.), uzņēmumiem, kuri bija piedalījušies pārkāpumā Beļģijā, vairākiem klientiem šajā dalībvalstī un Beļģijas apvienībai *Agoria* (apstrīdētā lēmuma 101. un 102. apsvērums).

Vācija

- 9 No 2004. gada 28. janvāra, kā arī 2004. gada martā Komisija saskaņā ar Regulas Nr. 17 14. panta 3. punktu, konkrēti, veica pārbaudes *Otis* un *ThyssenKrupp* meitassabiedrību Vācijā telpās (apstrīdētā lēmuma 104. un 106. apsvērums).
- 10 2004. gada 12. un 18. februārī *Kone* savu 2004. gada 2. februāra pieteikumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību attiecībā uz Beļģiju papildināja ar ziņām attiecībā uz Vāciju. Arī *Otis* no 2004. gada marta līdz 2005. gada februārim savu pieteikumu attiecībā uz Beļģiju papildināja ar ziņām attiecībā uz Vāciju. *Schindler* 2004. gada 25. novembrī iesniedza pieteikumu atbilstoši minētajam paziņojumam, kurā bija ietverta informācija attiecībā uz Vāciju, kas tika papildināts no 2004. gada decembra līdz 2005. gada februārim. Visbeidzot, 2005. gada decembrī *ThyssenKrupp*, tāpat saskaņā ar šo paziņojumu, nosūtīja Komisijai pieteikumu attiecībā uz Vāciju (apstrīdētā lēmuma 105., 107., 112. un 114. apsvērums).

- 11 No 2004. gada septembra līdz novembrim Komisija arī nosūtīja informācijas pieprasījumus saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 18. pantu uzņēmumiem, kuri bija piedalījušies pārkāpumā Vācijā, vairākiem klientiem šajā dalībvalstī un apvienībām *VDMA*, *VFA* un *VMA* (apstrīdētā lēmuma 110., 111. un 113. apsvērums).

Luksemburga

- 12 2004. gada 5. februārī *Kone* savu 2004. gada 2. februāra pieteikumu attiecībā uz Beļģiju papildināja ar ziņām attiecībā uz Luksemburgu. *Otis* un *ThyssenKrupp* mutvārdos formulēja pieteikumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību attiecībā uz Luksemburgu. Atbilstoši tam pašam paziņojumam pieteikumu attiecībā uz Luksemburgu iesniedza *Schindler* (apstrīdētā lēmuma 115., 118., 119. un 124. apsvērums).
- 13 No 2004. gada 9. marta Komisija saskaņā ar Regulas Nr. 17 14. panta 3. punktu, konkrēti, veica pārbaudes *Schindler* un *ThyssenKrupp* meitassabiedrību Luksemburgā telpās (apstrīdētā lēmuma 116. apsvērums).
- 14 2004. gada 29. jūnijā *Kone* tika piešķirts nosacīts atbrīvojums saskaņā ar 2002. gada paziņojuma par sadarbību 8. punkta b) apakšpunktu attiecībā uz tā pieteikuma daļu par Luksemburgu (apstrīdētā lēmuma 120. apsvērums).
- 15 2004. gada septembrī un oktobrī Komisija nosūtīja informācijas pieprasījumus saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 18. pantu uzņēmumiem, kuri bija piedalījušies pārkāpumā Luksemburgā, vairākiem klientiem šajā dalībvalstī un *Fédération luxembourgeoise des ascensoristes* [Luksemburgas Liftu nozares uzņēmumu federācijai] (apstrīdētā lēmuma 122. un 123. apsvērums).

Nīderlande

- 16 2004. gada martā *Otis* iesniedza pieteikumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību attiecībā uz Nīderlandi, kas vēlāk tika papildināts. 2004. gada aprīlī pieteikumu atbilstoši šim paziņojumam iesniedza *ThyssenKrupp*; arī tas vēlāk tika vairākkārt papildināts. Visbeidzot, 2004. gada 19. jūlijā *Kone* savu 2004. gada 2. februāra pieteikumu attiecībā uz Beļģiju papildināja ar informāciju attiecībā uz Nīderlandi (apstrīdētā lēmuma 127., 129. un 130. apsvērums).
- 17 2004. gada 27. jūlijā *Otis* tika piešķirts nosacīts atbrīvojums saskaņā ar minētā paziņojuma 8. punkta a) apakšpunktu (apstrīdētā lēmuma 131. apsvērums).
- 18 No 2004. gada 28. aprīļa Komisija saskaņā ar Regulas Nr. 17 14. panta 3. punktu, konkrēti, veica pārbaudes *Kone*, *Schindler*, *ThyssenKrupp* un *MEE* meitassabiedrību Nīderlandē telpās, kā arī apvienības *Boschduin* telpās (apstrīdētā lēmuma 128. apsvērums).
- 19 2004. gada septembrī Komisija nosūtīja informācijas pieprasījumus saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 18. pantu uzņēmumiem, kuri bija piedalījušies pārkāpumā Nīderlandē, vairākiem klientiem šajā dalībvalstī un apvienībām *VLR* un *Boschduin* (apstrīdētā lēmuma 133. un 134. apsvērums).

2. Paziņojums par iebildumiem

- 20 2005. gada 7. oktobri Komisija pieņēma paziņojumu par iebildumiem, kas bija adresēts šī sprieduma 2. punktā minētajām sabiedrībām. Visi paziņojuma par iebildumiem adresāti nosūtīja rakstveida apsvērumus, atbildot uz Komisijas izvirzītajiem iebildumiem (apstrīdētā lēmuma 135. un 137. apsvērums).
- 21 Mutiska uzklaušīšana nenotika, jo neviens no paziņojuma par iebildumiem adresātiem to nebija lūdzis (apstrīdētā lēmuma 138. apsvērums).

3. Apstrīdētais lēmums

- 22 2007. gada 21. februārī Komisija pieņēma apstrīdēto lēmumu, kurā konstatēja, ka sabiedrības, kam tas adresēts, ir piedalījušās četros vienotos, saliktos un turpinātos EKL 81. panta 1. punkta pārkāpumos četrās dalībvalstīs, savstarpēji sadalot tirgus, noslēdzot nolīgumus vai saskaņoti darbojoties attiecībā uz konkursu piešķiršanu un līgumu piešķiršanu saistībā ar liftu un eskalatoru pārdošanu, ierīkošanu, apkopi un modernizāciju (apstrīdētā lēmuma 2. apsvērums).
- 23 Attiecībā uz apstrīdētā lēmuma adresātiem Komisija uzskatīja, ka līdzās attiecīgo uzņēmumu meitassabiedrībām Beļģijā, Vācijā, Luksemburgā un Nīderlandē pie solidāras atbildības par attiecīgo meitassabiedrību izdarītajiem EKL 81. panta pārkāpumiem ir jāsauc minēto meitassabiedrību mātesabiedrības tāpēc, ka šīs mātesabiedrības ir varējušas īstenot izšķirošu ietekmi uz meitassabiedrību komercdarbības politiku pārkāpuma laikā, un tāpēc, ka var prezumēt, ka tās šo varu ir izmantojušas (apstrīdētā

lēmuma 608., 615., 622., 627. un 634.–641. apsvērums). *MEE* mātesabiedrības nav sauktas pie solidāras atbildības par to meitassabiedrības rīcību tāpēc, ka nebija iespējams pierādīt, ka tās būtu īstenojušas izšķirošu ietekmi uz meitassabiedrības rīcību (apstrīdētā lēmuma 643. apsvērums).

- 24 Lai aprēķinātu naudas sodu apmēru, Komisija apstrīdētajā lēmumā piemēroja metodiku, kura izklāstīta Pamatnostādnēs sodanaudas noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un [EOTKL] 65. panta 5. punktu (OV 1998, C 9, 3. lpp.; turpmāk tekstā — “1998. gada pamatnostādnes”). Tā arī pārbaudīja, vai un kādā mērā attiecīgie uzņēmumi atbilst 2002. gada paziņojumā par sadarbību izvirzītajām prasībām.
- 25 Komisija kvalificēja pārkāpumus kā “sevišķi smagus”, ņemot vērā to raksturu un faktu, ka katrs pārkāpums attiecās uz visu dalībvalsts (Beļģijas, Vācijas, Luksemburgas vai Nīderlandes) teritoriju, lai gan pārkāpumu reālo ietekmes apjomu nevarēja noteikt (apstrīdētā lēmuma 671. apsvērums).
- 26 Lai ņemtu vērā attiecīgo uzņēmumu faktisko ekonomisko spēju nodarīt būtisku kaitējumu konkurencei, Komisija attiecībā uz katru valsti iedalīja uzņēmumus vairākās kategorijās pēc apgrozījuma, kas gūts liftu un/vai eskalatoru tirgū, tostarp — attiecīgā gadījumā — sniedzot apkopes un modernizācijas pakalpojumus (apstrīdētā lēmuma 672. un 673. apsvērums).
- 27 Saistībā ar aizliegto vienošanos Beļģijā *Kone* un *Schindler* tika iekļauti pirmajā kategorijā ar naudas soda sākumsummu, kas atbilstoši pārkāpuma smagumam noteikta EUR 40 000 000 apmērā. *Otis* tika iekļauts otrajā kategorijā ar naudas soda sākumsummu EUR 27 000 000 apmērā. *ThyssenKrupp* tika iekļauts trešajā kategorijā ar naudas soda sākumsummu EUR 16 500 000 apmērā (apstrīdētā lēmuma 674. un

675. apsvērum). Naudas soda, kas jāpiemēro *Otis*, sākumsummai tika piemērots reizināšanas koeficients 1,7 un *ThyssenKrupp* piemērojamā naudas soda sākumsummai tika piemērots reizināšanas koeficients 2, lai ņemtu vērā [šo uzņēmumu] lielumu un visus resursus; tādējādi tiem piemērojamo naudas sodu sākumsummas tika noteiktas, attiecīgi, EUR 45 900 000 un EUR 33 000 000 apmērā (apstrīdētā lēmuma 690. un 691. apsvērum). Tā kā pārkāpums bija ildzis septiņus gadus un astoņus mēnešus (no 1996. gada 9. maija līdz 2004. gada 29. janvārim), Komisija naudas soda sākumsummu attiecīgajiem uzņēmumiem palielināja par 75 %. Tādējādi naudas soda pamatsumma tika noteikta EUR 70 000 000 apmērā attiecībā uz *Kone*, EUR 80 325 000 apmērā attiecībā uz *Otis*, EUR 70 000 000 apmērā attiecībā uz *Schindler* un EUR 57 750 000 apmērā attiecībā uz *ThyssenKrupp* (apstrīdētā lēmuma 692. un 696. apsvērum). Komisija atzina, ka *ThyssenKrupp* ir uzskatāms par pārkāpuma atkārtotu izdarītāju, un šī atbildību pastiprinošā apstākļa dēļ palielināja tā naudas soda apmēru par 50 % (apstrīdētā lēmuma 697., 698. un 708.–710. apsvērum). Par labu attiecīgajiem uzņēmumiem netika apstiprināts neviens atbildību mīkstinošs apstāklis (apstrīdētā lēmuma 733., 734., 749., 750. un 753.–755. apsvērum). Saskaņā ar 2002. gada paziņojumu par sadarbību *Kone* tika piemērots pilnīgs atbrīvojums no naudas sodiem. *Otis* tika piemērots, pirmkārt, naudas soda apmēra samazinājums par 40 % kategorijā, kas paredzēta minētā paziņojuma 23. punkta b) apakšpunkta pirmās daļas pirmajā ievilkumā, un, otrkārt, naudas soda apmēra samazinājums par 1 % par faktu neapstrīdēšanu. *ThyssenKrupp* tika piemērots, pirmkārt, naudas soda apmēra samazinājums par 20 % kategorijā, kas paredzēta šī paziņojuma 23. punkta b) apakšpunkta pirmās daļas otrajā ievilkumā, un, otrkārt, naudas soda apmēra samazinājums par 1 % par faktu neapstrīdēšanu. *Schindler* tika piemērots naudas soda apmēra samazinājums par 1 % par faktu neapstrīdēšanu (apstrīdētā lēmuma 760.–777. apsvērum).

- 28 Saistībā ar aizliegto vienošanos Vācijā *Kone*, *Otis* un *ThyssenKrupp* tika iekļauti pirmajā kategorijā ar naudas soda sākumsummu EUR 70 000 000 apmērā. *Schindler* tika iekļauts otrajā kategorijā ar naudas soda sākumsummu EUR 17 000 000 apmērā (apstrīdētā lēmuma 676.–679. apsvērum). Naudas soda, kas jāpiemēro *Otis*, sākumsummai tika piemērots reizināšanas koeficients 1,7 un *ThyssenKrupp* piemērojamā naudas soda sākumsummai tika piemērots reizināšanas koeficients 2, lai ņemtu vērā [šo uzņēmumu] lielumu un visus resursus; tādējādi tiem piemērojamo naudas sodu sākumsummas tika noteiktas, attiecīgi, EUR 119 000 000 un EUR 140 000 000 apmērā

(apstrīdētā lēmuma 690. un 691. apsvērumš). Tā kā *Kone*, *Otis* un *ThyssenKrupp* izdarītais pārkāpums bija ildzis astoņus gadus un četrus mēnešus (no 1995. gada 1. augusta līdz 2003. gada 5. decembrim), Komisija naudas soda sākumsummu šiem uzņēmumiem palielināja par 80%. Tā kā *Schindler* izdarītais pārkāpums bija ildzis piecus gadus un četrus mēnešus (no 1995. gada 1. augusta līdz 2000. gada 6. decembrim), Komisija naudas soda sākumsummu šim uzņēmumam palielināja par 50%. Tādējādi naudas soda pamatsumma tika noteikta EUR 126 000 000 apmērā attiecībā uz *Kone*, EUR 214 200 000 apmērā attiecībā uz *Otis*, EUR 25 500 000 apmērā attiecībā uz *Schindler* un EUR 252 000 000 apmērā attiecībā uz *ThyssenKrupp* (apstrīdētā lēmuma 693. un 696. apsvērumš). Komisija atzina, ka *ThyssenKrupp* ir uzskatāms par pārkāpuma atkārtotu izdarītāju, un šī atbildību pastipriņošā apstākļa dēļ palielināja tā naudas soda apmēru par 50% (apstrīdētā lēmuma 697.–707. apsvērumš). Par labu attiecīgajiem uzņēmumiem netika apstiprināts neviens atbildību mīkstinošs apstāklis (apstrīdētā lēmuma 727.–729., 735., 736., 742.–744., 749., 750. un 753.–755. apsvērumš). *Kone* tika piemērots, pirmkārt, maksimālais naudas soda apmēra samazinājums par 50%, kas paredzēts 2002. gada paziņojuma par sadarbību 23. punkta b) apakšpunkta pirmās daļas pirmajā ievilkumā, un, otrkārt, naudas soda apmēra samazinājums par 1% par faktu neapstrīdēšanu. *Otis* tika piemērots, pirmkārt, naudas soda apmēra samazinājums par 25% kategorijā, kas paredzēta minētā paziņojuma 23. punkta b) apakšpunkta pirmās daļas otrajā ievilkumā, un, otrkārt, naudas soda apmēra samazinājums par 1% par faktu neapstrīdēšanu. *Schindler* tika piemērots, pirmkārt, naudas soda apmēra samazinājums par 15% kategorijā, kas paredzēta šī paziņojuma 23. punkta b) apakšpunkta pirmās daļas trešajā ievilkumā, un, otrkārt, naudas soda apmēra samazinājums par 1% par faktu neapstrīdēšanu. *ThyssenKrupp* tika piemērots naudas soda apmēra samazinājums par 1% par faktu neapstrīdēšanu (apstrīdētā lēmuma 778.–813. apsvērumš).

²⁹ Saistībā ar aizliegto vienošanos Luksemburgā *Otis* un *Schindler* tika iekļauti pirmajā kategorijā ar naudas soda sākumsummu EUR 10 000 000 apmērā. *Kone* un *ThyssenKrupp* tika iekļauti otrajā kategorijā ar naudas soda sākumsummu EUR 2 500 000 apmērā (apstrīdētā lēmuma 680.–683. apsvērumš). Naudas soda, kas jāpiemēro *Otis*,

sākumsummai tika piemērots reizināšanas koeficients 1,7 un *ThyssenKrupp* piemērojamā naudas soda sākumsummai tika piemērots reizināšanas koeficients 2, lai ņemtu vērā [šo uzņēmumu] lielumu un visus resursus; tādējādi tiem piemērojamo naudas sodu sākumsummas tika noteiktas, attiecīgi, EUR 17 000 000 un EUR 5 000 000 apmērā (apstrīdētā lēmuma 690. un 691. apsvērums). Tā kā pārkāpums bija ildzis astoņus gadus un trīs mēnešus (no 1995. gada 7. decembra līdz 2004. gada 9. martam), Komisija naudas soda sākumsummu attiecīgajiem uzņēmumiem palielināja par 80%. Tādējādi naudas soda pamatsumma tika noteikta EUR 4 500 000 apmērā attiecībā uz *Kone*, EUR 30 600 000 apmērā attiecībā uz *Otis*, EUR 18 000 000 apmērā attiecībā uz *Schindler* un EUR 9 000 000 apmērā attiecībā uz *ThyssenKrupp* (apstrīdētā lēmuma 694. un 696. apsvērums). Komisija atzina, ka *ThyssenKrupp* ir uzskatāms par pārkāpuma atkārtotu izdarītāju, un šī atbildību pastiprinošā apstākļa dēļ palielināja tā naudas soda apmēru par 50% (apstrīdētā lēmuma 697., 698. un 711.–714. apsvērums). Par labu attiecīgajiem uzņēmumiem netika apstiprināts neviens atbildību mīkstinošs apstāklis (apstrīdētā lēmuma 730., 749., 750. un 753.–755. apsvērums). Saskaņā ar 2002. gada paziņojumu par sadarbību *Kone* tika piemērots pilnīgs atbrīvojums no naudas sodiem. *Otis* tika piemērots, pirmkārt, naudas soda apmēra samazinājums par 40% kategorijā, kas paredzēta minētā paziņojuma 23. punkta b) apakšpunkta pirmās daļas pirmajā ievilkumā, un, otrkārt, naudas soda apmēra samazinājums par 1% par faktu neapstrīdēšanu. *Schindler* un *ThyssenKrupp* tika piemērots vienīgi naudas soda apmēra samazinājums par 1% par faktu neapstrīdēšanu (apstrīdētā lēmuma 814.–835. apsvērums).

³⁰ Saistībā ar aizliegto vienošanos Nīderlandē *Kone* tika iekļauts pirmajā kategorijā ar naudas soda sākumsummu EUR 55 000 000 apmērā. *Otis* tika iekļauts otrajā kategorijā ar naudas soda sākumsummu EUR 41 000 000 apmērā. *Schindler* tika iekļauts trešajā kategorijā ar naudas soda sākumsummu EUR 24 500 000 apmērā. *ThyssenKrupp* un *MEE* tika iekļauti ceturtajā kategorijā ar naudas soda sākumsummu EUR 8 500 000 apmērā (apstrīdētā lēmuma 684. un 685. apsvērums). Naudas soda, kas jāpiemēro *Otis*, sākumsummai tika piemērots reizināšanas koeficients 1,7 un *ThyssenKrupp* piemērojamā naudas soda sākumsummai tika piemērots reizināšanas koeficients 2, lai ņemtu vērā [šo uzņēmumu] lielumu un visus resursus; tādējādi tiem piemērojamo naudas sodu sākumsummas tika noteiktas, attiecīgi, EUR 69 700 000 un

EUR 17 000 000 apmērā (apstrīdētā lēmuma 690. un 691. apsvērums). Tā kā *Otis* un *ThyssenKrupp* izdarītais pārkāpums bija ildzis piecus gadus un desmit mēnešus (no 1998. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 5. martam), Komisija naudas soda sākumsummu šiem uzņēmumiem palielināja par 55%. Tā kā *Kone* un *Schindler* izdarītais pārkāpums bija ildzis četrus gadus un deviņus mēnešus (no 1999. gada 1. jūnija līdz 2004. gada 5. martam), Komisija naudas soda sākumsummu šiem uzņēmumiem palielināja par 45%. Tā kā *MEE* izdarītais pārkāpums bija ildzis četrus gadus un vienu mēnesi (no 2000. gada 11. janvāra līdz 2004. gada 5. martam), Komisija naudas soda sākumsummu šim uzņēmumam palielināja par 40%. Tādējādi naudas soda pamatsumma tika noteikta EUR 79 750 000 apmērā attiecībā uz *Kone*, EUR 108 035 000 apmērā attiecībā uz *Otis*, EUR 35 525 000 apmērā attiecībā uz *Schindler*, EUR 26 350 000 apmērā attiecībā uz *ThyssenKrupp* un EUR 11 900 000 apmērā attiecībā uz *MEE* (apstrīdētā lēmuma 695. un 696. apsvērums). Komisija atzina, ka *ThyssenKrupp* ir uzskatāms par pārkāpuma atkārtotu izdarītāju, un šī atbildību pastiprinošā apstākļa dēļ palielināja tā naudas soda apmēru par 50% (apstrīdētā lēmuma 697., 698. un 715.–720. apsvērums). Par labu attiecīgajiem uzņēmumiem netika apstiprināts neviens atbildību mīkstinošs apstāklis (apstrīdētā lēmuma 724.–726., 731., 732., 737., 739.–741., 745.–748. un 751.–755. apsvērums). Saskaņā ar 2002. gada paziņojumu par sadarbību *Otis* tika piemērots pilnīgs atbrīvojums no naudas sodiem. *ThyssenKrupp* tika piemērots, pirmkārt, naudas soda apmēra samazinājums par 40% kategorijā, kas paredzēta minētā paziņojuma 23. punkta b) apakšpunkta pirmās daļas pirmajā ievilkumā, un, otrkārt, naudas soda apmēra samazinājums par 1% par faktu neapstrīdēšanu. *Schindler* un *MEE* tika piemērots vienīgi naudas soda apmēra samazinājums par 1% par faktu neapstrīdēšanu (apstrīdētā lēmuma 836.–855. apsvērums).

31 Apstrīdētā lēmuma rezolutīvā daļa ir izteikta šādā redakcijā:

“1. pants

1. Attiecībā uz Beļģiju turpmāk uzskaitītie uzņēmumi ir pārkāpuši [EKL] 81. pantu, norādītajos laika posmos regulāri un kolektīvi vienojoties ar valsts mēroga nolīgumiem

un saskaņotām darbībām attiecībā uz liftu un eskalatoru pārdošanu, lai savstarpēji sadalītu tirgus, savstarpēji sadalītu valsts un privātos konkursus un citus līgumus atbilstoši daļām, par kādām iepriekš notikusi vienošanās attiecībā uz pārdošanu un ierīkošanu, un lai nekonkurētu attiecībā uz līgumiem par apkopi un modernizāciju:

— *Kone*: [KC] un [Beļģijas *Kone*]: no 1996. gada 9. maija līdz 2004. gada 29. janvārim;

— *Otis*: [UTC], [OEC] un [Beļģijas *Otis*]: no 1996. gada 9. maija līdz 2004. gada 29. janvārim;

— *Schindler*: *Schindler Holding* [..] un [Beļģijas *Schindler*]: no 1996. gada 9. maija līdz 2004. gada 29. janvārim; un

— *ThyssenKrupp*: [TKAG], [TKE] un [TKLA]: no 1996. gada 9. maija līdz 2004. gada 29. janvārim.

2. Attiecībā uz Vācijas turpmāk uzskaitītie uzņēmumi ir pārkāpuši [EKL] 81. pantu, norādītajos laika posmos regulāri un kolektīvi vienojoties ar valsts mēroga nolīgumiem un saskaņotām darbībām attiecībā uz liftu un eskalatoru pārdošanu, lai savstarpēji sadalītu tirgus, savstarpēji sadalītu valsts un privātos konkursus un citus līgumus atbilstoši daļām, par kādām iepriekš notikusi vienošanās attiecībā uz pārdošanu un ierīkošanu:

— *Kone*: [KC] un [Vācijas *Kone*]: no 1995. gada 1. augusta līdz 2003. gada 5. decembrim;

- *Otis*: [UTC], [OEC] un [Vācijas *Otis*]: no 1995. gada 1. augusta līdz 2003. gada 5. decembrim;

- *Schindler*: *Schindler Holding* [..] un [Vācijas *Schindler*]: no 1995. gada 1. augusta līdz 2000. gada 6. decembrim; un

- *ThyssenKrupp*: [TKAG], [TKE], [TKA] un [TKF]: no 1995. gada 1. augusta līdz 2003. gada 5. decembrim.

3. Attiecībā uz Luksemburgu turpmāk uzskaitītie uzņēmumi ir pārkāpuši [EKL] 81. pantu, norādītajos laika posmos regulāri un kolektīvi vienojoties ar valsts mēroga nolīgumiem un saskaņotām darbībām attiecībā uz liftu un eskalatoru pārdošanu, lai savstarpēji sadalītu tirgus, savstarpēji sadalītu valsts un privātos konkursus un citus līgumus atbilstoši daļām, par kādām iepriekš notikusi vienošanās attiecībā uz pārdošanu un ierīkošanu, un lai nekonkurētu attiecībā uz līgumiem par apkopi un modernizāciju:

- *Kone*: [KC] un [Luksemburgas *Kone*]: no 1995. gada 7. decembra līdz 2004. gada 29. janvārim;

- *Otis*: [UTC], [OEC], [Beļģijas *Otis*], [GTO] un [GT]: no 1995. gada 7. decembra līdz 2004. gada 9. martam;

- *Schindler*: *Schindler Holding* [..] un [Luksemburgas *Schindler*]: no 1995. gada 7. decembra līdz 2004. gada 9. martam; un

— *ThyssenKrupp*: [TKAG], [TKE] un [TKAL]: no 1995. gada 7. decembra līdz 2004. gada 9. martam.

4. Attiecībā uz Nīderlandi turpmāk uzskaitītie uzņēmumi ir pārkāpuši [EKL] 81. pantu, norādītajos laika posmos regulāri un kolektīvi vienojoties ar valsts mēroga nolīgumiem un saskaņotām darbībām attiecībā uz liftu un eskalatoru pārdošanu, lai savstarpēji sadalītu tirgus, savstarpēji sadalītu valsts un privātos konkursus un citus līgumus atbilstoši daļām, par kādām iepriekš notikusi vienošanās attiecībā uz pārdošanu un ierīkošanu, un lai nekonkurētu attiecībā uz līgumiem par apkopi un modernizāciju:

— *Kone*: [KC] un [Nīderlandes *Kone*]: no 1999. gada 1. jūnija līdz 2004. gada 5. martam;

— *Otis*: [UTC], [OEC] un [Nīderlandes *Otis*]: no 1998. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 5. martam;

— *Schindler*: *Schindler Holding* [..] un [Nīderlandes *Schindler*]: no 1999. gada 1. jūnija līdz 2004. gada 5. martam;

— *ThyssenKrupp*: [TKAG] un [TKL]: no 1998. gada 15. aprīļa līdz 2004. gada 5. martam; un

— [MEE]: no 2000. gada 11. janvāra līdz 2004. gada 5. martam.

2. pants

1. Par pārkāpumiem Beļģijā, kas norādīti 1. panta 1. punktā, tiek piemēroti šādi naudas sodi:

— *Kone*: [KC] un [Beļģijas *Kone*], solidāri: EUR 0;

— *Otis*: [UTC], [OEC] un [Beļģijas *Otis*], solidāri: EUR 47713050;

— *Schindler*: *Schindler Holding* [..] un [Beļģijas *Schindler*], solidāri: EUR 69300000;
un

— *ThyssenKrupp*: [TKAG], [TKE] un [TKLA], solidāri: EUR 68607000.

2. Par pārkāpumiem Vācijā, kas norādīti 1. panta 2. punktā, tiek piemēroti šādi naudas sodi:

— *Kone*: [KC] un [Vācijas *Kone*], solidāri: EUR 62370000;

— *Otis*: [UTC], [OEC] un [Vācijas *Otis*], solidāri: EUR 159043500;

— *Schindler: Schindler Holding* [..] un [Vācijas *Schindler*], solidāri: EUR 21 458 250;
un

— *ThyssenKrupp: [TKAG], [TKE], [TKA] un [TKF]*, solidāri: EUR 374 220 000.

3. Par pārkāpumiem Luksemburgā, kas norādīti 1. panta 3. punktā, tiek piemēroti šādi naudas sodi:

— *Kone: [KC] un [Luksemburgas Kone]*, solidāri: EUR 0;

— *Otis: [UTC], [OEC], [Beļģijas Otis], [GTO] un [GT]*, solidāri: EUR 18 176 400;

— *Schindler: Schindler Holding* [..] un [Luksemburgas *Schindler*], solidāri:
EUR 17 820 000; un

— *ThyssenKrupp: [TKAG], [TKE] un [TKAL]*, solidāri: EUR 13 365 000.

4. Par pārkāpumiem Nīderlandē, kas norādīti 1. panta 4. punktā, tiek piemēroti šādi naudas sodi:

— *Kone: [KC] un [Nīderlandes Kone]*, solidāri: EUR 79 750 000;

- *Otis*: [UTC], [OEC] un [Nīderlandes *Otis*], solidāri: EUR 0;

- *Schindler*: *Schindler Holding* [..] un [Nīderlandes *Schindler*], solidāri: EUR 35 169 750;

- *ThyssenKrupp*: [TKAG] un [TKL], solidāri: EUR 23 477 850; un

- [MEE]: EUR 1 841 400.

[..”

Tiesvedība un lietas dalībnieku prasījumi

- ³² Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2007. gada 4. maijā, prasītāji — *Schindler Holding*, *Schindler Management AG*, Beļģijas *Schindler*, Vācijas *Schindler*, Luksemburgas *Schindler* un Nīderlandes *Schindler* — cēla šo prasību.
- ³³ Ar dokumentu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2007. gada 25. jūlijā, [Eiropas] Savienības Padome lūdza atļauju iestāties lietā Komisijas prasījumu atbalstam. Ar 2007. gada 8. oktobra rīkojumu Vispārējās tiesas astotās palātas priekšsēdētājs šo pieteikumu par iestāšanos lietā apmierināja.

- 34 2007. gada 26. novembrī Padome iesniedza savu iestāšanās rakstu. Pamatlietas dalībnieki iesniedza savus apsvērumus par minēto rakstu.
- 35 Pēc tiesneša referenta ziņojuma uzklausišanas Vispārējā tiesa (astotā palāta) nolēma sākt mutvārdu procesu un, veicot tās reglamenta 64. pantā paredzētos procesa organizatoriskos pasākumus, rakstveidā uzdeva prasītājiem jautājumus un lūdza Komisiju iesniegt vienu dokumentu. Lietas dalībnieki šajos pasākumos prasīto izpildīja noteiktajā termiņā.
- 36 2009. gada 17. septembra tiesas sēdē tika uzklausi lietas dalībnieku mutvārdu paskaidrojumi un atbildes uz Vispārējās tiesas uzdotajiem mutvārdu jautājumiem.
- 37 Prasītāju prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:
- atcelt apstrīdēto lēmumu;
  - pakārtoti, samazināt piemēroto naudas sodu apmēru;
  - saskaņā ar Reglamenta 113. pantu konstatēt, ka tiesvedība par prasību tiktāl, ciktāl tā attiecas uz *Schindler Management*, ir jāizbeidz pirms sprieduma taisišanas;
  - piespriest Komisijai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, tostarp izdevumus, kas radušies saistībā ar tiesvedības izbeigšanu pirms sprieduma taisišanas attiecībā uz prasību tiktāl, ciktāl to cēlis *Schindler Management*.

38 Komisijas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

- noraidīt prasību;

- piespriest prasītājiem atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

39 Padomes prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

- noraidīt prasību;

- pienācīgi lemt par tiesāšanās izdevumiem.

Par lūgumu attiecībā uz *Schindler Management* izbeigt tiesvedību pirms sprieduma taisīšanas

40 Redakcijā, kas bija spēkā pirms šīs prasības celšanas, apstrīdētā lēmuma 4. pantā *Schindler Management* bija minēts kā viens no šī lēmuma adresātiem.

41 Ar 2007. gada 4. septembra lēmumu, kas Vispārējai tiesai darīts zināms 2009. gada 30. jūnijā, Komisija laboja apstrīdētā lēmuma 4. pantu un šo labojumu paziņoja *Schindler Holding* un *Schindler Management*. Apstrīdētā lēmuma labotajā 4. pantā *Schindler Management* vairs nav minēts.

- 42 Prasītāji norāda, ka apstrīdētā lēmuma 4. panta labojuma rezultātā prasībai ir zudis priekšmets tiktāl, ciktāl prasību ir cēlis *Schindler Management*.
- 43 Atbilstoši prasītāju prasījumiem ir jākonstatē, ka apstrīdētā lēmuma labojuma rezultātā šai prasībai ir zudis priekšmets tiktāl, ciktāl tā attiecas uz *Schindler Management*.
- 44 Tādējādi vairs nav jālemj par prasību tiktāl, ciktāl to ir cēlis *Schindler Management*.

Par lietas būtību

1. Ievada apsvērumi

- 45 Prasības pamatojumam prasītāji tiesā iesniegtajos dokumentos savus argumentus ir izklāstījuši trīspadsmit prasības pamatos, ko ir formulējuši šādi. Pirmais pamats attiecas uz sodu tiesiskuma principa pārkāpumu, jo Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā Komisijai esot dota neierobežota rīcības brīvība naudas sodu aprēķināšanā. Otrais pamats attiecas uz atpakaļejoša spēka aizlieguma principa pārkāpumu, piemērojot 1998. gada pamatnostādnes un 2002. gada paziņojumu par sadarbību. Trešais pamats attiecas uz sodu tiesiskuma principa pārkāpumu un Komisijas kompetences neesamību saistībā ar 1998. gada pamatnostādņu pieņemšanu. Ceturtais pamats attiecas uz 2002. gada paziņojuma par sadarbību prettiesiskumu, jo esot pārkāpts princips *nemo tenetur se ipsum accusare*, princips *nemo tenetur se ipsum prodere* (turpmāk tekstā kopā saukti “princips *nemo tenetur*”), princips *in dubio pro reo* un samērīguma princips. Piektais pamats attiecas uz varas dalīšanas principa pārkāpumu un procesam,

kas balstīts uz tiesiskas valsts principu ievērošanu, izvirzīto prasību neizpildi. Sestais pamats attiecas uz prasītājiem piemēroto naudas sodu konfiskācijas raksturu. Septītais un astotais pamats attiecas uz 1998. gada pamatnostādņu pārkāpumu, nosakot naudas sodu sākumsummu un izvērtējot atbildību mikstinošos apstākļus. Devītais pamats attiecas uz 1998. gada pamatnostādņu un 2002. gada paziņojuma par sadarbību pārkāpumu saistībā ar naudas sodu apmēra noteikšanu par pārkāpumiem Beļģijā, Vācijā un Luksemburgā. Desmitais pamats attiecas uz naudas sodu apmēra nesamērīgo raksturu. Vienpadsmitais pamats attiecas uz to, ka apstrīdētais lēmums nav juridiski korekti paziņots *Schindler Holding*. Divpadsmitais pamats attiecas uz *Schindler Holding* atbildības neesamību. Visbeidzot, trīspadsmitais pamats attiecas uz Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta pārkāpumu.

⁴⁶ Kaut arī prasītāju celtajai prasībai ir divējāds priekšmets — proti, galvenokārt, prasība atcelt apstrīdēto lēmumu un, pakārtoti, prasība samazināt naudas sodu apmēru —, tiesā iesniegtajos dokumentos prasītāji ir izvirzījuši dažādus iebildumus, neprecizējot prasības, kas ar tiem pamatotas. Tiesas sēdē prasītāji, atbildot uz Vispārējās tiesas jautājumu, būtībā norādīja, ka pirmo desmit prasības pamatu un trīspadsmitā pamata mērķis ir apstrīdētā lēmuma 2. panta atcelšana, ka vienpadsmitā pamata mērķis ir apstrīdētā lēmuma atcelšana kopumā tiktāl, ciktāl tas ir adresēts *Schindler Holding*, un ka divpadsmitā pamata mērķis ir apstrīdētā lēmuma 1., 2. un 3. panta atcelšana tiktāl, ciktāl apstrīdētais lēmums ir adresēts *Schindler Holding*.

⁴⁷ Šajā ziņā ir uzskatāms, ka vairāki prasītāju iebildumi attiecas uz apstrīdētā lēmuma tiesiskumu kopumā, un tāpēc tie tiks aplūkoti vispirms. Tāds ir iebildums, ko prasītāji izvirzījuši saistībā ar savu piekto prasības pamatu, kas būtībā attiecas uz Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas, kas parakstīta Romā 1950. gada 4. novembrī (turpmāk tekstā — “ECPAK”), 6. panta 1. punkta pārkāpumu.

To iebildumu vidū, kuri attiecas uz apstrīdētā lēmuma tiesiskumu kopumā, ir arī iebildumi, kas izvirzīti vienpadsmitajā un divpadsmitajā pamatā, kuri skar, attiecīgi, apstrīdētā lēmuma prettiesiskumu tiktāl, ciktāl tas ir adresēts *Schindler Holding*, jo apstrīdētais lēmums nav juridiski korekti paziņots, un tiktāl, ciktāl tajā *Schindler Holding* ir saukts pie solidāras atbildības.

- 48 Iebildumi saistībā ar apstrīdētā lēmuma 2. panta tiesiskumu, kas izvirzīti pārējos prasības pamatos, tiks aplūkoti pēc tam. Šajā ziņā Vispārējā tiesa uzskata par lietderīgu prasītāju iebildumus izskatīt šādi. Vispirms tiks analizēts pirmais, otrais, trešais un ceturtais pamats, kuros prasītāji izvirza vairākas iebildes par prettiesiskumu attiecībā uz Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu, 1998. gada pamatnostādnēm un 2002. gada paziņojumu par sadarbību. Tad Vispārējā tiesa izskatīs sesto pamatu, saskaņā ar kuru apstrīdētajam lēmumam ir konfiskācijas raksturs. Visbeidzot, Vispārējā tiesa izskatīs septīto, astoto, devīto, desmito un trīspadsmito pamatu, kuros prasītāji ir izvirzījuši vairākus iebildumus attiecībā uz naudas sodu apmēra noteikšanu.

2. Par prasību atcelt apstrīdēto lēmumu kopumā

Par pamatu, kas attiecas uz ECPAK 6. panta 1. punkta pārkāpumu

- 49 Prasītāji norāda, ka, tā kā uz EK līguma noteikumu konkurences tiesību jomā pārkāpumiem attiecas krimināltiesības, Komisijā notiekošajam procesam esot jāatbilst

ECPAK 6. panta 1. punkta prasībām. Administratīvās iestādes varot piemērot kriminālsodus tikai tad, ja ir iespējama pārbaude tiesā; šajā lietā tā neesot [iespējama]. Savienības tiesā celta prasība atcelt tiesību aktu esot tikai administratīva kasācijas tiesvedība, kas aprobežojoties vienīgi ar prasītāja konkrēti izvirzītajiem pamatiem; tā neatbilstot prasībām, ko noteikusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk tekstā — “ECT tiesa”), it īpaši 1984. gada 21. februāra [spriedumā] lietā *Öztürk* pret Vāciju (A sērija, Nr. 73). Turklāt Komisijā notiekošais process nevarot tikt kvalificēts kā tiesvedība neatkarīgā un objektīvā tiesā, jo ar pierādījumu sniegšanu, ko Komisija veikusi 2002. gada paziņojumā par sadarbību — kura izpaudusies tā, ka Komisija pamatojusies uz faktu aprakstiem, kuri gūti saistībā ar “pašapsūdzību” —, esot pārkāptas tiesiskās valsts procesa prasības, it īpaši tādēļ, ka uzņēmumiem neesot bijusi iespēja pārbaudīt iebildumu atbilstību, piemēram, uzdodot jautājumus apsūdzības lieciniekiem.

50 ECPAK 6. panta 1. punktā ir noteikts:

“Ikvienam ir tiesības, nosakot [...] viņam izvirzītās apsūdzības krimināllietā pamatotību, uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā ar likumu noteiktā tiesā. [...]”

51 Jāatgādina, ka Tiesa ir atzinusi Savienības tiesību vispārējo principu, saskaņā ar kuru jebkurai personai ir tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu (skat. Tiesas 2007. gada 25. janvāra spriedumu lietā *C-411/04 P Salzgitter Mannesmann/Komisija*, Krājums, I-959. lpp., 40. punkts un tajā minētā judikatūra). Šis princips — kas turklāt ir atkārtoti apstiprināts ar 47. pantu Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, kura pasludināta Nicā 2000. gada 7. decembrī (OV C 364, 1. lpp.) (turpmāk tekstā — “Harta”) — ir

balstīts uz pamattiesībām, kas ir neatņemama sastāvdaļa vispārējiem Savienības tiesību principiem, kuru ievērošanu nodrošina Tiesa, ņemot vērā dalībvalstu kopējās konstitucionālās tradīcijas, kā arī norādes, ko īpaši sniegusi ECT tiesa (iepriekš minētais spriedums lietā *Salzgitter Mannesmann/Komisija*, 41. punkts).

- 52 Pirmkārt, attiecībā uz argumentu, ka Komisijā notiekošais process neatbilst ECPAK 6. panta 1. punkta prasībām, ir jānorāda, ka saskaņā ar ECT tiesas judikatūru, lai būtu piemērojams ECPAK 6. pants, pietiek ar to, ka attiecīgais pārkāpums ir krimināltiesiska rakstura, vai ar to, ka tā dēļ ieinteresētajai personai ir piemērots sods, kas sava rakstura vai smaguma dēļ parasti ietilpst krimināltiesību jomā (skat. ECT 2006. gada 23. novembra spriedumu lietā *Jussila* pret Somiju, *Recueil des arrêts et décisions*, 2006-XIII, 31. punkts un tajā minētā judikatūra). Šajā ziņā no ECT tiesas judikatūras izriet, ka, autonomi interpretējot jēdzienu “apsūdzība krimināllietā”, ECPAK struktūras ir likušas pamatus tam, ka 6. panta daļa attiecībā uz krimināltiesībām tiek pakāpeniski paplašināta, attiecinot to uz nozarēm, kuras formāli neietilpst tradicionālajās krimināltiesību kategorijās, piemēram, naudas sodi, ko piespriež par konkurences tiesību pārkāpumu. Tomēr attiecībā uz kategorijām, kas neietilpst krimināltiesību kodolā, ECT tiesa ir precizējusi, ka garantijas, kas piedāvātas 6. pantā minētajā krimināltiesību jomā, nav katrā ziņā jāpiemēro visā stingrībā (šajā ziņā skat. iepriekš minēto ECT tiesas spriedumu lietā *Jussila* pret Somiju, 43. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 53 Turklāt, saskaņā ar Savienības tiesu judikatūru un kā skaidri apstiprināts Regulas Nr. 1/2003 23. panta 5. punktā, Komisijas lēmumiem, ar ko piemēro naudas sodus par konkurences tiesību pārkāpumiem, nav krimināltiesiska rakstura (šajā ziņā skat. Vispārējās tiesas 1994. gada 6. oktobra spriedumu lietā T-83/91 *Tetra Pak/Komisija*, *Recueil*, II-755. lpp., 235. punkts; 2000. gada 15. marta spriedumu apvienotajās lietās T-25/95, T-26/95, no T-30/95 līdz T-32/95, no T-34/95 līdz T-39/95, no T-42/95 līdz T-46/95, T-48/95, no T-50/95 līdz T-65/95, no T-68/95 līdz T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 un T-104/95 *Cimenteries CBR u.c./Komisija*, *Recueil*, II-491. lpp.,

717. punkts, un 2002. gada 20. marta spriedumu lietā T-9/99 *HFB* u.c./Komisija, *Recueil*, II-1487. lpp., 390. punkts).

- 54 Pretēji prasītāju apgalvojumiem, ir jāuzskata, ka process, saistībā ar kuru Komisija pieņem lēmumu, ar ko konstatē pārkāpumu un piemēro naudas sodus, [un] kas vēlāk var tikt pārbaudīts Savienības tiesā, atbilst ECPAK 6. panta 1. punkta prasībām. Protams, Komisija nav tiesa ECPAK 6. panta izpratnē (šajā ziņā skat. Tiesas 1980. gada 29. oktobra spriedumu apvienotajās lietās no 209/78 līdz 215/78 un 218/78 *van Landewyck* u.c./Komisija, *Recueil*, 3125. lpp., 81. punkts, un 1983. gada 7. jūnija spriedumu apvienotajās lietās no 100/80 līdz 103/80 *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, *Recueil*, 1825. lpp., 7. punkts). Tomēr Komisijai ir pienākums administratīvā procesa laikā ievērot vispārējos Savienības tiesību principus (Vispārējās tiesas 1992. gada 10. marta spriedums lietā T-11/89 *Shell*/Komisija, *Recueil*, II-757. lpp., 39. punkts; šī sprieduma 53. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, 718. punkts, un šī sprieduma 53. punktā minētais spriedums lietā *HFB* u.c./Komisija, 391. punkts).
- 55 Turklāt pārbaude, ko Savienības tiesa veic attiecībā uz Komisijas lēmumiem, nodrošina to, ka tiek izpildītas prasības attiecībā uz lietas taisnīgu izskatīšanu, kas noteikta ECPAK 6. panta 1. punktā (skat. šī sprieduma 50. punktu).
- 56 Šajā ziņā, kā norāda ECT tiesa, attiecīgajam uzņēmumam ir jābūt iespējai jebkuru lēmumu, kas šādā veidā attiecībā pret to pieņemts, pārsūdzēt tiesu iestādē, kurai ir pilna piekritība un kurai it īpaši ir kompetence faktiski un juridiski katrā punktā grozīt pieņemto lēmumu (pēc analogijas skat. ECT 2002. gada 23. jūlija spriedumu lietā *Janosevic* pret Zviedriju, *Recueil des arrêts et décisions*, 2002-VII, 81. punkts un tajā minētā judikatūra). Kad Vispārējā tiesa pārbauda lēmuma, ar ko konstatēts EKL 81. panta pārkāpums, tiesiskumu, prasītāji tai var lūgt izsmeļoši pārbaudīt gan faktu

konstatējumu pēc būtības, gan Komisijas veikto šo faktu juridisko vērtējumu. Turklāt attiecībā uz naudas sodiem tai ir neierobežota kompetence atbilstoši EKL 229. pantam un Regulas Nr. 1/2003 31. pantam (šajā ziņā skat. šī sprieduma 53. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Cimenteries CBR* u.c./Komisija, 719. punkts).

57 Otrkārt, ir jānoraida prasītāju arguments, ka attiecīgajiem uzņēmumiem neesot bijusi iespēja pārbaudīt Komisijas izvirzīto iebildumu atbilstību, piemēram, iztaujājot iespējamās apsūdzības lieciniekus. Saskaņā ar judikatūru neviena Eiropas Savienības tiesību norma vai vispārējs tiesību princips neaizliedz Komisijai attiecībā pret kādu uzņēmumu atsaukties uz citu uzņēmumu paziņojumiem. Pretējā gadījumā Komisijas pienākums pierādīt darbības, ar ko pārkāpts EKL 81. un 82. pants, būtu neiespējams un nesavienojams ar šo noteikumu pareizas piemērošanas uzraudzības uzdevumu, kurš tai ir noteikts ar EK līgumu. Tomēr uzņēmuma, kas ir apsūdzēts par piedalīšanos aizliegtajā vienošanās, paziņojumu, kura pareizību apstrīd vairāki apsūdzētie uzņēmumi, nevar uzskatīt par tādu, kas pietiekami pierāda attiecīgos faktus, ja tas nav pamatots ar citiem pierādījumiem (skat. Vispārējās tiesas 2005. gada 25. oktobra spriedumu lietā T-38/02 *Groupe Danone*/Komisija, Krājums, II-4407. lpp., 285. punkts un tajā minētā judikatūra). Turklāt katrā ziņā ir jākonstatē, ka šajā lietā prasītāji ir skaidri atzinuši paziņojumā par iebildumiem izklāstītos faktus.

58 Treškārt, pārējā daļā attiecībā uz pierādījumu sniegšanu, ko Komisija veikusi 2002. gada paziņojumā par sadarbību, šis prasītāju iebildums saplūst ar prasītāju iebildumu, kas attiecas uz minētā paziņojuma prettiesiskumu, jo esot pārkāpts princips *nemo tenetur* un princips *in dubio pro reo*, kurš ir jānoraida šī sprieduma 146.–164. punktā izklāstīto iemeslu dēļ.

59 No tā izriet, ka pamats, kas attiecas uz ECPAK 6. panta 1. punkta pārkāpumu, ir jānoraida.

Par pamatu, kas attiecas uz apstrīdētā lēmuma prettiesiskumu tiktāl, ciktāl tas ir adresēts Schindler Holding, jo apstrīdētais lēmums nav juridiski korekti paziņots

- 60 Prasītāji atzīst, ka apstrīdētais lēmums tika paziņots *Schindler Holding*, Šveicē. Tomēr tas neesot paziņots atbilstoši EKL 254. panta 3. punktam. Ar Komisijas rīcību esot pārkāptas Šveices krimināltiesības, un šī rīcība esot pretrunā starptautiskajām tiesībām. Priekšnoteikums paziņošanai Šveicē esot starptautisko tiesību konvencijas ar Šveici esamība; šādas konvencijas neesot, tādējādi apstrīdētais lēmums tiktāl, ciktāl tas ir adresēts *Schindler Holding*, neesot spēkā nepaziņošanas dēļ un tātad esot juridiski neesošs.
- 61 Šajā ziņā jāatgādina, ka Tiesa jau ir nospriedusi, ka nelikumības lēmuma paziņošanas procedūrā neskar pašu tiesību aktu un tātad nevar padarīt to spēkā neesošu (Tiesas 1972. gada 14. jūlija spriedums lietā 48/69 *Imperial Chemical Industries*/Komisija, *Recueil*, 619. lpp., 39. punkts). Šādas nelikumības zināmos apstākļos var vienīgi būt šķērslis tam, ka sākas EKL 230. panta piektajā daļā paredzētais termiņš prasības celšanai. Šajā lietā *Schindler Holding* ir neapstrīdami zinājis apstrīdētā lēmuma saturu un izmantojis tiesības iesniegt prasību EKL 230. panta piektajā daļā paredzētajā termiņā.
- 62 Tāpēc šis pamats ir noraidāms.

Par pamatu, kas attiecas uz apstrīdētā lēmuma prettiesiskumu tiktāl, ciktāl tajā Schindler Holding ir saukts pie solidarāras atbildības

- 63 Ar šo pamatu prasītāji apstrīd *Schindler Holding* — *Schindler* grupas mātesabiedrības — solidarāro atbildību par tā meitassabiedrību Beļģijā, Vācijā, Luksemburgā un Nīderlandē pret konkurenci vērsto rīcību.

- 64 Attiecībā uz mātessabiedrības solidāro atbildību par tās meitassabiedrības rīcību ir jāatgādina — apstākļi, ka meitassabiedrībai ir atsevišķas juridiskas personas statuss, nav pietiekams, lai liegtu iespēju tās rīcībā vainot mātessabiedrību (šī sprieduma 61. punktā minētais spriedums lietā *Imperial Chemical Industries/Komisija*, 132. punkts).
- 65 Savienības konkurences tiesības attiecas uz uzņēmumu darbību, un uzņēmuma jēdziens ietver jebkuru vienību, kas veic saimniecisku darbību, neatkarīgi no šīs vienības juridiskā statusa un tās finansēšanas veida (skat. Tiesas 2009. gada 10. septembra spriedumu lietā *C-97/08 P Akzo Nobel u.c./Komisija*, Krājums, I-8237. lpp., 54. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 66 Savienības tiesa arī ir precizējusi, ka uzņēmuma jēdziens, aplūkojot to no šī viedokļa, ir jāsaprot kā tāds, kas apzīmē ekonomisku vienību pat tad, ja no juridiskā viedokļa šo ekonomisko vienību veido vairākas fiziskas vai juridiskas personas (skat. Tiesas 1984. gada 12. jūlija spriedumu lietā 170/83 *Hydrotherm Gerätebau, Recueil*, 2999. lpp., 11. punkts, un šī sprieduma 65. punktā minēto spriedumu lietā *Akzo Nobel u.c./Komisija*, 55. punkts un tajā minētā judikatūra; šajā ziņā skat. arī Vispārējās tiesas 2000. gada 29. jūnija spriedumu lietā T-234/95 *DSG/Komisija, Recueil*, II-2603. lpp., 124. punkts). Tādējādi tā ir uzsvērusi, ka konkurences noteikumu piemērošanai formāla divu sabiedrību nošķiršana, kas rodas to atsevišķo juridisko personību dēļ, nav izšķiroša un ka svarīgi ir, vai tās izturas tirgū kā viena vienība vai neizturas. Tāpēc var izrādīties, ka ir jānosaka, vai divas sabiedrības, kurām ir atsevišķa juridiskā personība, veido vai attiecas uz vienu un to pašu uzņēmumu vai ekonomisku vienību, kam ir viena un tā pati izturēšanās tirgū (šī sprieduma 61. punktā minētais spriedums lietā *Imperial Chemical Industries/Komisija*, 140. punkts, un Vispārējās tiesas 2005. gada 15. septembra spriedums lietā T-325/01 *DaimlerChrysler/Komisija*, Krājums, II-3319. lpp., 85. punkts).
- 67 Ja šāda ekonomiska vienība pārkāpj konkurences noteikumus, tai saskaņā ar personiskās atbildības principu ir jāatbild par pārkāpumu (skat. šī sprieduma 65. punktā minēto spriedumu lietā *Akzo Nobel u.c./Komisija*, 56. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 68 Savienības konkurences tiesību pārkāpumā nepārprotami ir jāvairo juridiska persona, kam varēs uzlikt naudas sodu, un pēdējai ir jāadresē paziņojums par iebildumiem. Svarīgi ir arī tas, ka paziņojumā par iebildumiem tiek norādīts, kādā statusā juridiskai personai tiek pārvesti apgalvotie fakti (skat. šī sprieduma 65. punktā minēto spriedumu lietā *Akzo Nobel u.c./Komisija*, 57. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 69 No pastāvīgās judikatūras izriet, ka meitassabiedrības rīcībā var vainot mātesabiedrību it īpaši tad, ja — lai gan tā ir atsevišķa juridiska persona — šī meitassabiedrība savu rīcību tirgū nenosaka patstāvīgi, bet gan galvenokārt pilda mātesabiedrības dotus norādījumus, ievērojot īpaši ekonomiskās, organizatoriskās un juridiskās saites, kas apvieno šīs abas juridiskās vienības (skat. šī sprieduma 65. punktā minēto spriedumu lietā *Akzo Nobel u.c./Komisija*, 58. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 70 Šādā situācijā mātesabiedrība un tās meitassabiedrība ir vienas ekonomiskas vienības daļas un tātad veido vienu uzņēmumu šī sprieduma 65. un 66. punktā minētās judikatūras izpratnē. Tādējādi tas, ka mātesabiedrība un tās meitassabiedrība ir viens uzņēmums EKL 81. panta izpratnē, ļauj Komisijai adresēt mātesabiedrībai lēmumu, ar kuru tiek uzlikts naudas sods, un netiek prasīts pierādīt pēdējās personisku līdzdalību šajā pārkāpumā (šī sprieduma 65. punktā minētais spriedums lietā *Akzo Nobel u.c./Komisija*, 59. punkts).
- 71 Īpašajā gadījumā, kad mātesabiedrībai pieder 100% tās meitassabiedrības, kas ir izdarījusi Savienības konkurences noteikumu pārkāpumu, kapitāla, pirmkārt, šī mātesabiedrība var īstenot izšķirošu ietekmi uz šīs meitassabiedrības rīcību un, otrkārt, pastāv atspēkojama prezumpcija, ka minētā mātesabiedrība faktiski īsteno izšķirošu ietekmi uz tās meitassabiedrības rīcību (skat. šī sprieduma 65. punktā minēto spriedumu lietā *Akzo Nobel u.c./Komisija*, 60. punkts un tajā minētā judikatūra).

72 Šādos apstākļos pietiek ar to, ka Komisija pierāda, ka viss meitassabiedrības kapitāls pieder tās mātesabiedrībai, lai prezumētu, ka pēdējā minētā īsteno izšķirošu ietekmi uz šīs meitassabiedrības komercdarbības politiku. Tādējādi Komisija varēs uzskatīt mātesabiedrību par solidāri atbildīgu par tās meitassabiedrībai piemērotā naudas soda samaksu, ja vien šī mātesabiedrība, kurai ir jāatspēko šī prezumpcija, neiesniedz pietiekamus pierādījumus, lai pierādītu, ka tās meitassabiedrība rikojas tirgū patstāvīgi (skat. šī sprieduma 65. punktā minēto spriedumu lietā *Akzo Nobel u.c./Komisija*, 61. punkts un tajā minētā judikatūra).

73 Turklāt, lai gan Tiesa 2000. gada 16. novembra sprieduma lietā *C-286/98 P Stora Kopparbergs Bergslags/Komisija (Recueil, I-9925. lpp.)* 28. un 29. punktā papildus īpašumtiesībām uz 100% meitassabiedrības kapitāla tik tiešām ir minējusi citus apstākļus, piemēram, mātesabiedrības ietekmes uz meitassabiedrības komercdarbības politiku neapstrīdēšanu un kopējo abu sabiedrību pārstāvību administratīvā procesa laikā, minētie apstākļi tik un tā ir minēti tikai tādēļ, lai izklāstītu visus pierādījumus, uz kuriem Vispārējā tiesa ir balstījusi savu pamatojumu, un nevis tādēļ, lai šī sprieduma 71. punktā minētās prezumpcijas īstenošanai izvirzītu nosacījumu par papildu netiešu norāžu sniegšanu par to, ka mātesabiedrība faktiski ir īstenojusi savu ietekmi (šī sprieduma 65. punktā minētais spriedums lietā *Akzo Nobel u.c./Komisija*, 62. punkts).

74 Šis pamats ir jāizskata, ņemot vērā iepriekš atgādinātos principus.

75 Apstrīdētā lēmuma 627. apsvērumā Komisija ir uzskatījusi, ka *Schindler Holding* ir jāsauc pie solidāras atbildības par tā meitassabiedrību Beļģijas *Schindler*, Vācijas *Schindler*, Luksemburgas *Schindler* un Nīderlandes *Schindler* nodarījumu, jo “kā

vienīgais īpašnieks un gala mātessabiedrība [tas] ir varējis īstenot izšķirošu ietekmi uz katras meitassabiedrības komercdarbības politiku pārkāpuma laikā, un var prezumēt, ka tas šo varu ir izmantojis”.

76 Apstrīdētā lēmuma 628. un 629. apsvērumā Komisija ir paudusi viedokli, ka *Schindler Holding* arguments, ka minētās meitassabiedrības darbojas tirgū kā patstāvīgas juridiskas vienības, kas galvenokārt pašas nosaka savu komercdarbības politiku, kā arī arguments, ka *Schindler Holding* nebija nekādas ietekmes uz minēto meitassabiedrību ikdienas darbību, ir “nepietiekam[i], lai atspēkotu prezumpciju, ka *Schindler Holding* meitassabiedrības savu rīcību tirgū nenosaka pilnīgi autonomi”.

77 Tāpat Komisija apstrīdētā lēmuma 630. apsvērumā ir norādījusi, ka “administratīvā procesa laikā [*Schindler Holding*] būtu varējis iesniegt pierādījumus, kas liecina, ka tas nav īstenojis izšķirošu ietekmi uz savām meitassabiedrībām [..]”. Kā norāda Komisija, “[*Schindler Holding*] un tā meitassabiedrības [Komisijai] tomēr [nav] snieguši [..] pierādījumus, kuros būtu skaidri izklāstītas to savstarpējās iekšējās attiecības, hierarhiskā struktūra un ziņošanas pienākumi, lai atspēkotu prezumpciju, [ka] [..] [*Schindler Holding*] kā savu meitassabiedrību, kas ir [apstrīdētā] lēmuma adresātes, vienīgais īpašnieks ir īstenojis kontroles tiesības un izmantojis visus pārējos līdzekļus izšķirošās ietekmes, kas tam pienācās, īstenošanai”.

78 Apstrīdētā lēmuma 631. apsvērumā Komisija ir uzskatījusi, ka “tas vien, ka *Schindler* ir sava programma atbilstības nodrošināšanai konkurences noteikumiem, [ne]auj[ot] noteikt, vai [*Schindler Holding*] [ir] izdevis norādījumus attiecībā uz pārkāpumu vai nav”. Tādējādi, saskaņā ar Komisijas viedokli, “saglabājas prezumpcija, ka meitassabiedrība, kas 100% apjomā pieder [*Schindler Holding*], patstāvīgi nenoteica savu komercdarbības politiku tirgū”.

- 79 Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, Komisija apstrīdētā lēmuma 632. apsvērumā ir secinājusi, ka “[*Schindler Holding*]” un tā meitassabiedrības, kas tam pieder 100% apjomā, nav atspēkojušas prezumpciju attiecībā uz atbildību par Beļģijā, Vācijā, Luksemburgā un Nīderlandē izdarītajiem pārkāpumiem [un ka] tādējādi [*Schindler Holding*] kopā ar attiecīgajām tā meitassabiedrībām ir jāsauc pie solidāras atbildības par EKL 81. panta pārkāpumiem, kas ir [apstrīdētā lēmuma] priekšmets”.
- 80 Pirmkārt, nav strīda par to, ka pārkāpumu laikposmā *Schindler Holding* tieši piederēja 100% Beļģijas *Schindler*, Vācijas *Schindler* un Nīderlandes *Schindler* kapitāla un netieši — ar Beļģijas *Schindler* starpniecību — 100% Luksemburgas *Schindler* kapitāla. Tātad pastāvēja prezumpcija, ka *Schindler Holding* īstenoja izšķirošu ietekmi uz savu meitassabiedrību rīcību (skat. šī sprieduma 72. punktu).
- 81 *Schindler* nevarot apgalvot, ka Komisijai būtu bijis jāpierāda, ka minēto meitassabiedrību operatīvo darbību, tostarp to rīcību, kura ir pretrunā EKL 81. pantam, ir reāli ietekmējis *Schindler Holding* un ka *Schindler Holding* ir izraisījis vai atbalstījis pārkāpumu.
- 82 Faktiski, lai mēstessabiedrību vainotu tās meitassabiedrības nodarījumā, nav vajadzīgi pierādījumi par to, ka mēstessabiedrība ietekmē savas meitassabiedrības politiku konkrētā jomā, uz ko ir bijis vērstš pārkāpums. Savukārt organizatoriskās, ekonomiskās un juridiskās saites starp mēstessabiedrību un tās meitassabiedrību var parādīt, ka pastāv mēstessabiedrības ietekme uz meitassabiedrības stratēģiju, un tādējādi attaisnot to, ka tās abas tiek uzskatītas par vienotu ekonomisku vienību (Vispārējās tiesas 2007. gada 12. decembra spriedums lietā T-112/05 *Akzo Nobel* u.c./Komisija, Krājums, II-5049. lpp., 83. punkts). Tātad, ja Komisija pierāda, ka viss meitassabiedrības kapitāls pieder tās mēstessabiedrībai, tā var saukt mēstessabiedrību pie solidāras atbildības par tās meitassabiedrībai piemērotā naudas soda samaksu, izņemot, ja mēstessabiedrība pierāda, ka tās meitassabiedrība rīkojas tirgū patstāvīgi (skat. šī

sprieduma 72. punktu). Tāpat jānorāda, ka Komisijas tiesības adresēt sabiedrību grupas mātessabiedrībai lēmumu, ar kuru nosaka naudas sodus, neizriet ne no tā, ka mātessabiedrība būtu pamudinājusi savu meitassabiedrību izdarīt pārkāpumu, ne — vēl jo mazāk — no mātessabiedrības dalības minētajā pārkāpumā, bet gan no apstākļa, ka tās veido vienotu uzņēmumu EKL 81. panta izpratnē (iepriekš minētais 2007. gada 12. decembra spriedums lietā *Akzo Nobel u.c./Komisija*, 58. punkts).

83 Prasītāji arī nevarot pamatoties uz iespējamu vainas principa (*Schuldprinzip*) pārkāpumu vai uz izņēmumu no principa par sabiedrības ar ierobežotu atbildību akcionāra vai akciju sabiedrības akcionāra saukšanas pie atbildības par sabiedrības parādiem un tās vadības struktūrvienību darbībām. Šajā ziņā pietiek konstatēt, ka šādi argumenti ir pamatoti ar kļūdainu pieņēmumu, saskaņā ar kuru neesot konstatēts, ka mātessabiedrība būtu izdarījusi kādu pārkāpumu; šajā lietā tā nav, jo no apstrīdētā lēmuma 632. apsvēruma un 1. un 2. panta izriet, ka *Schindler Holding* ir atzīts par personiski vainīgu pārkāpumos, kurus, kā tiek uzskatīts, šī sabiedrība ir izdarījusi pati, jo to ar tās meitassabiedrībām vieno ciešas ekonomiskas un juridiskas saites (šajā ziņā skat. Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedumu lietā *C-294/98 P Metsä-Serla u.c./Komisija, Recueil*, I-10065. lpp., 28. un 34. punkts, un Vispārējās tiesas 2008. gada 8. oktobra spriedumu lietā *T-69/04 Schunk un Schunk Kohlenstoff-Technik/Komisija, Krājums, II-2567. lpp., 74. punkts*).

84 Otrkārt, ir jāizskata argumenti — ko prasītāji snieguši, mēģinot atspēkot šī sprieduma 71. punktā izklāstīto prezumpciju —, saskaņā ar kuriem *Schindler Holding* meitassabiedrības esot patstāvīgi noteikušas savu komercdarbības politiku.

85 Pirmkārt, prasītāju norādītais fakts, ka *Schindler Holding* nav devis savām meitassabiedrībām norādījumus, ar kuriem šajā gadījumā būtu atļauts vai mudināts sazināties, pārkāpjot EKL 81. pantu, un ka [*Schindler Holding*] nav zinājusi par šādu

saziņu — pieņemot, ka tas būtu pierādīts —, nevar pierādīt meitassabiedrību autonomiju. Kā atgādināts šī sprieduma 82. punktā, lai mātessabiedrību vainotu tās meitassabiedrības nodarījumā, faktiski nav nepieciešams, ka mātessabiedrība ietekmē savas meitassabiedrības politiku konkrētā jomā, uz ko ir bijis vērsts pārkāpums.

⁸⁶ Otrkārt, ir jānorāda arī arguments, ka *Schindler Holding* meitassabiedrības vienmēr esot darbojušās patstāvīgi savās attiecīgajās valstīs, *Schindler Holding* neietekmējot to ikdienas darbību, “tirgu iegūšanu”, līgumu slēgšanu vai cenu politiku, jo *Schindler Holding* esot bijis informēts tikai par tirgiem, kas var izraisīt zaudējumus. Pirmām kārtām, attiecīgie prasītāji nav snieguši pierādījumus, kas pamatotu šos apgalvojumus, un, otrām kārtām, šie apgalvojumi — pieņemot, ka tie ir pierādīti — katrā ziņā nebūtu pietiekami, lai atspēkotu šī sprieduma 71. punktā izklāstīto prezumpciju, jo no judikatūras izriet, ka jautājumā par EKL 81. panta piemērošanu mātessabiedrībai meitassabiedrības komercdarbības politikas jēdzienam ir arī citi aspekti, nevis tikai tie, ko minējuši prasītāji. Šajā ziņā ir jānorāda, ka, analizējot vienotas ekonomiskas vienības pastāvēšanu starp vairākām sabiedrībām, kas ir daļa no grupas, Savienības tiesa it īpaši ir izvērtējusi, vai mātessabiedrība ir varējusi ietekmēt cenu politiku, ražošanu un izplatīšanu, pārdošanas mērķus, bruto peļņu, pārdošanas izdevumus, naudas plūsmu, uzkrājumus un tirgvedību. Tomēr no tā nevar secināt, ka vienīgi šie aspekti attiecas uz meitassabiedrības komercdarbības politikas jēdzienu ar mērķi piemērot EKL 81. un 82. pantu attiecībā uz tās mātessabiedrību (skat. šī sprieduma 82. punktā minēto 2007. gada 12. decembra spriedumu lietā *Akzo Nobel u.c./Komisija*, 64. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁸⁷ Treškārt, arī fakts, ka *Schindler Holding* meitassabiedrības četrās valstīs, uz kurām attiecas pārkāpums, ir piedalījušās atsevišķos, dažāda rakstura pārkāpumos, kas liecinot, ka *Schindler Holding* nav faktiskas ietekmes uz savu meitassabiedrību

operatīvo darbību, nevarot atspēkot atbildības prezumpciju. No apstrīdētā lēmuma 627.–632. apsvēruma izriet, ka Komisija nav pamatojusies uz iespējamu paralēlismu starp attiecīgajās četrās valstīs konstatētajiem pārkāpumiem, lai sauktu *Schindler Holding* pie atbildības par tā meitassabiedrību rīcību. Turklāt prasītāju apgalvojums, ka pārkāpumi esot dažāda rakstura, ir kļūdaini, jo *Schindler Holding* meitassabiedrības četrās attiecīgajās valstīs laikposmos, kas lielā mērā sakrīt (no 1996. gada 9. maija līdz 2004. gada 29. janvārim Beļģijā, no 1995. gada 1. augusta līdz 2000. gada 6. decembrim Vācijā, no 1995. gada 7. decembra līdz 2004. gada 9. martam Luksemburgā un no 1999. gada 1. jūnija līdz 2004. gada 5. martam Nīderlandē), ir piedalījušās pārkāpumos, kam ir līdzīgs priekšmets, kas sastāv no “slepenas norunas starp konkurentiem, lai savstarpēji sadalītu tirgus vai iesaldētu tirgus daļas, savstarpēji sadalot jaunu liftu un/vai eskalatoru pārdošanas un ierīkošanas projektus, un lai nekonkurētu attiecībā uz liftu un eskalatoru apkopi un modernizāciju (izņemot Vāciju, kur aizliegtās vienošanās dalībnieki par apkopi un modernizāciju nav diskutējuši)” (apstrīdētā lēmuma 658. apsvērums).

- ⁸⁸ Ceturtkārt, fakts, ka *Schindler Holding* ir varējis darīt visu, ko spēj, lai novērstu savu meitassabiedrību rīcību, kas ir pretrunā EKL 81. pantam, konkrēti, pieņemot uzvedības kodeksu, lai novērstu to, ka meitassabiedrības pārkāpj konkurences tiesības, un pieņemot ar to saistītas pamatnostādnes, pirmām kārtām, nekādi nemaina šajā ziņā konstatēto pārkāpuma faktu (pēc analogijas skat. Tiesas 2005. gada 28. jūnija spriedumu apvienotajās lietās C-189/02 P, C-202/02 P, no C-205/02 P līdz C-208/02 P un C-213/02 P *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, Krājums, I-5425. lpp., 373. punkts) un, otrām kārtām, ar to nevar pierādīt, ka minētās meitassabiedrības patstāvīgi noteica savu komercdarbības politiku. Gluži pretēji, minētā uzvedības kodeksa īstenošana *Schindler Holding* meitassabiedrībās drīzāk liek domāt par mātessabiedrības faktiski kontroli pār tās meitassabiedrību komercdarbības politiku, turklāt prasītāji paši ir apliecinājuši, ka uzvedības kodeksa ievērošana tika kontrolēta ar regulārām revīzijām un citiem pasākumiem, ko veica par atbilstības nodrošināšanu atbildīgais *Schindler Holding* darbinieks (*compliance officer*).

89 Piektkārt, saistībā ar grupas iekšējām attiecībām, pārvaldes struktūru un pamatnostādņēm attiecībā uz ziņojumiem, kuri jāsniedz *Schindler Holding* iekšienē, Komisija apstrīdētā lēmuma 630. apsvērumā ir apliecinājusi, ka *Schindler Holding* un tā meitassabiedrības tai nav sniegušas informāciju, kurā skaidri izklāstītu to savstarpējās iekšējās attiecības. Protams, no lietas materiāliem izriet, ka administratīvā procesa laikā prasītāji faktiski ir snieguši Komisijai zināmu informāciju par attiecībām grupas iekšienē, par pārvaldes struktūru un par pamatnostādņēm attiecībā uz sniedzamiem ziņojumiem (*reporting lines*).

90 Tomēr šī informācija neļauj secināt, ka *Schindler* meitassabiedrības būtu autonomas. Sniegtā informācija, kam turklāt nav pievienoti pierādījumi, saglabājas nepilnīga, jo attiecas galvenokārt uz dažu Luksemburgas *Schindler* un Beļģijas *Schindler* darbinieku atbildību un ziņošanas pienākumiem (*reporting obligations*), kā arī viena Vācijas *Schindler* darbinieka atbildību, bez plašāka skaidrojuma par savstarpējām iekšējām attiecībām starp *Schindler Holding* un tā meitassabiedrībām, kuras darbojas attiecīgajās valstīs, vai arī par *Schindler Holding* ietekmi uz šīm meitassabiedrībām.

91 Ņemot vērā šī sprieduma 72. punktā izklāstīto atbildības prezumpciju un — kā izriet no šī sprieduma 84.–90. punktā izklāstītā — faktu, ka prasītāji šo prezumpciju nav atspēkojuši, Komisija ir pamatoti vainojusi *Schindler Holding* tā meitassabiedrību izdarītajos pārkāpumos.

92 Tādējādi šis pamats ir noraidāms.

3. Par prasību atcelt apstrīdētā lēmuma 2. pantu

Par iebildi par prettiesiskumu attiecībā uz Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu, kura attiecas uz sodu tiesiskuma principa pārkāpumu

⁹³ Prasītāji apgalvo, ka ar Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu Komisijai ir piešķirta gandrīz neierobežota rīcības brīvība attiecībā uz naudas sodu apmēra noteikšanu, kas esot pretrunā ECPAK 7. panta 1. punktā noteiktajam sodu tiesiskuma principam, kurš izrietot arī no vispārējiem tiesību principiem, kas izriet no dalībvalstu kopējām konstitucionālajām tradīcijām.

⁹⁴ Ir jāatgādina ECPAK 7. panta 1. punkta formulējums:

“Nevienam nedrīkst atzīt par vainīgu noziedzīgā nodarījumā tādas darbības vai bezdarbības dēļ, kas saskaņā ar izdarīšanas brīdī spēkā esošajām valsts vai starptautiskajām tiesībām netika atzīta par noziedzīgu nodarījumu. Tāpat nedrīkst piemērot bargāku sodu par to, kas bija jāpiemēro noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī.”

⁹⁵ No judikatūras izriet, ka sodu tiesiskuma princips ir nenovēršami saistīts ar tādu Savienības tiesību vispārējo principu, kāds ir tiesiskās drošības princips, saskaņā ar kuru jebkuram Savienības tiesiskajam regulējumam, it īpaši, ja tas nosaka vai ļauj noteikt sodu, ir jābūt skaidram un precīzam, lai attiecīgajām personām nepārprotami būtu zināmas no tā izrietošās tiesības un pienākumi un lai tās varētu veikt atbilstošus

pasākumus (skat. Vispārējās tiesas 2006. gada 5. aprīļa spriedumu lietā T-279/02 *Degussa/Komisija*, Krājums, II-897. lpp., 66. punkts, un 2006. gada 27. septembra spriedumu lietā T-43/02 *Jungbunzlauer/Komisija*, Krājums, II-3435. lpp., 71. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁹⁶ Sodū tiesiskuma princips — kas ir viens no vispārējiem Savienības tiesību principiem, kuri izriet no dalībvalstu kopējām konstitucionālajām tradīcijām — ir nostiprināts arī dažādos starptautiskos līgumos un tostarp ECPAK 7. pantā. Šis princips nozīmē, ka likumā ir skaidri jādefinē pārkāpumi un par tiem paredzētie sodi. Šis nosacījums ir izpildīts tad, ja attiecīgā persona no atbilstošās tiesību normas formulējuma, un vajadzības gadījumā izmantojot tiesu sniegto normas interpretāciju, var zināt, par kādām darbībām vai bezdarbību tai iestāsies kriminālatbildība. Turklāt saskaņā ar ECT tiesas judikatūru likuma skaidrība tiek novērtēta ne tikai pēc attiecīgās normas formulējuma, bet arī pēc precizējumiem, kas izdarīti ar pastāvīgo un publicēto judikatūru (skat. Tiesas 2008. gada 22. maija spriedumu lietā C-266/06 P *Evonik Degussa/Komisija* un Padome, Krājumā nav publicēts, 38.–40. punkts un tajos minētā judikatūra).

⁹⁷ Šis princips attiecas gan uz krimināltiesiska rakstura normām, gan īpašiem administratīviem instrumentiem, ar ko ir noteikti administratīvi sodi vai ar ko ir ļauts tos noteikt (šajā ziņā skat. Tiesas 1987. gada 18. novembra spriedumu lietā 137/85 *Maizena u.c., Recueil*, 4587. lpp., 15. punkts un tajā minētā judikatūra). Tas attiecas ne tikai uz normām, kurās noteikts pārkāpuma sastāvs, bet arī uz normām, kurās paredzētas sekas, ko rada pirmo minēto normu pārkāpums (skat. šī sprieduma 95. punktā minēto spriedumu lietā *Degussa/Komisija*, 67. punkts, un šī sprieduma 83. punktā minēto spriedumu lietā *Schunk* un *Schunk Kohlenstoff-Technik/Komisija*, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).

⁹⁸ Turklāt saskaņā ar pastāvīgo judikatūru pamattiesības ir neatņemama vispārējo tiesību principu — kuru ievērošanu nodrošina Savienības tiesa — sastāvdaļa (Tiesas 1996. gada 28. marta atzinums 2/94, *Recueil*, I-1759. lpp., 33. punkts, un Tiesas 1997. gada

29. maija spriedums lietā C-299/95 *Kremzow, Recueil*, I-2629. lpp., 14. punkts). Šajā nolūkā Tiesa un Vispārējā tiesa ņem vērā dalībvalstu kopējās konstitucionālās tradīcijas, kā arī norādes, kas sniegtas cilvēktiesību aizsardzības jomā noslēgtajos starptautiskajos nolīgumos, kuru izstrādē dalībvalstis ir piedalījušās un kuriem tās ir pievienojušās. Šajā ziņā ECPAK ir īpaša nozīme (Tiesas 2002. gada 22. oktobra spriedums lietā C-94/00 *Roquette Frères, Recueil*, I-9011. lpp., 23. punkts, un iepriekš minētais spriedums lietā *Kremzow*, 14. punkts). Turklāt atbilstoši LES 6. panta 2. punktam "Savienība kā [Savienības] tiesību vispārējo principu ievēro pamattiesības, ko nodrošina [ECPAK] un kas izriet no dalībvalstu kopīgajām konstitucionālajām tradīcijām".

⁹⁹ Kā Vispārējā tiesa jau ir atgādinājusi (ši sprieduma 95. punktā minētais spriedums lietā *Degussa/Komisija*, 71. punkts), saskaņā ar ECPAK 7. panta 1. punktu normām, saskaņā ar kurām ir piemēroti šie sodi, nav jābūt tik precīzām, lai sekas, kas varētu rasties šo normu pārkāpuma rezultātā, būtu paredzamas ar absolūtu pārlicību. Saskaņā ar ECT tiesas judikatūru tas, ka likums piešķir rīcības brīvību, pats par sevi nav pretrunā paredzamības prasībai, ja vien šādu pilnvaru izmantošanas apjoms un noteikumi, ņemot vērā attiecīgo leģitīmo mērķi, ir pietiekami skaidri definēti, lai individuāli nodrošinātu atbilstošu aizsardzību pret patvaļu (skat. ECT 1992. gada 25. februāra spriedumu lietā *Margareta un Roger Andersson* pret Zviedriju, A sērija, Nr. 226, 75. punkts). Šajā ziņā papildus paša likuma tekstam ECT tiesa ņem vērā to, vai izmantotie neskaidrie jēdzieni nav precizēti pastāvīgajā un publicētajā judikatūrā (skat. ECT 1995. gada 27. septembra spriedumu lietā *G.* pret Franciju, A sērija, Nr. 325-B, 25. punkts).

¹⁰⁰ Dalībvalstu kopējo konstitucionālo tradīciju ņemšana vērā nenožīmē, ka tāds vispārējais Savienības tiesību princips, kāds ir tiesiskuma princips, būtu jāinterpretē citādi, nekā izriet no iepriekš minētajiem apsvērumiem (ši sprieduma 95. punktā minētais spriedums lietā *Degussa/Komisija*, 73. punkts). Tāpēc prasītāju arguments, ka valsts

mērogā nepastāv pilnvarojums, kas būtu pielīdzināms tiesībām, kas tai ļautu piemērot naudas sodus “gandrīz neierobežotā” veidā, ir jānoraida.

- 101 Šajā lietā attiecībā uz Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta tiesiskumu saistībā ar sodu tiesiskuma principu ir jākonstatē, pirmām kārtām, ka, pretēji prasītāju apgalvojumiem, Savienības likumdevējs nav piešķīris Komisijai pārmērīgu vai patvaļīgu rīcības brīvību attiecībā uz naudas sodu noteikšanu par konkurences noteikumu pārkāpumiem (ši sprieduma 95. punktā minētais spriedums lietā *Degussa/Komisija*, 74. punkts).
- 102 Pirmkārt, ir jānorāda — lai gan Regulas Nr. 1 23. panta 2. punkts atstāj Komisijai plašu rīcības brīvību, regula tomēr tās izmantošanu ierobežo, nosakot objektīvus kritērijus, kas Komisijai ir jāievēro. Šajā ziņā, no vienas puses, jāatgādina, ka iespējamajam piemērojamam naudas soda apmēram ir skaitlisks un absolūts maksimālais apmērs, kas ir aprēķināts atbilstoši katram uzņēmumam, par katru pārkāpumu, tādējādi naudas soda maksimālais apmērs, ko var piemērot konkrētajam uzņēmumam, ir iepriekš nosakāms. No otras puses, saskaņā ar šo normu Komisijai katrā atsevišķā gadījumā naudas sodi ir jānosaka, papildus pārkāpuma smagumam ņemot vērā tā ilgumu (ši sprieduma 96. punktā minētais spriedums lietā *Evonik Degussa/Komisija* un Padome, 50. punkts, un šī sprieduma 95. punktā minētais spriedums lietā *Degussa/Komisija*, 75. punkts).
- 103 Prasītāji nevar apgalvot, ka šī sprieduma 95. punktā minētais spriedums lietā *Degussa/Komisija* (66.–88. punkts) vai arī šī sprieduma 95. punktā minētais spriedums lietā *Jungbunzlauer/Komisija* (69.–92. punkts), kurā norādītā sodu tiesiskuma principa interpretācija atbilst spriedumā lietā *Degussa/Komisija* (minēts šī sprieduma 95. punktā) sniegtajai interpretācijai, ir pamatoti ar “tiesiski kļūdainu uzskatu”. Šī sprieduma 96. punktā minētajā spriedumā lietā *Evonik Degussa/Komisija* un Padome (36.–63. punkts) Tiesa apelācijā ir apstiprinājusi sodu tiesiskuma principa interpretāciju,

ko Vispārējā tiesa sniegusi šī sprieduma 95. punktā minētajā spriedumā lietā *Degussa/Komisija*.

- ¹⁰⁴ Protams, iepriekšējā punktā minētie spriedumi attiecas uz Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu, bet naudas sodi, kas piemēroti ar apstrīdēto lēmumu, ir pamatoti ar Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu. Tomēr, tā kā abās šajās normās kritēriji un augstākā robeža naudas sodu piemērošanai ir vienādi, iepriekšējā punktā minētā judikatūra ir attiecināma uz Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu.
- ¹⁰⁵ Otrkārt, īstenojot savu rīcības brīvību attiecībā uz naudas sodiem, kas piemēroti atbilstoši Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktam, Komisijai ir jāievēro vispārējie tiesību principi, it īpaši vienlīdzīgas attieksmes un samērīguma principi, kas ir pilnveidoti Tiesas un Vispārējās tiesas judikatūrā (šī sprieduma 96. punktā minētais spriedums lietā *Evonik Degussa/Komisija* un Padome, 51. punkts, un šī sprieduma 95. punktā minētais spriedums lietā *Degussa/Komisija*, 77. punkts).
- ¹⁰⁶ Treškārt, lai nodrošinātu Komisijas darbības paredzamību un pārskatāmību, rīcības brīvības īstenošanā Komisiju ierobežo arī uzvedības normas, ko tā sev noteikusi 2002. gada paziņojumā par sadarbību un 1998. gada pamatnostādņēs. Šajā ziņā jānorāda, ka minētajā paziņojumā un minētajās pamatnostādņēs, no vienas puses, ir paredzētas uzvedības normas, no kurām Komisija nevar atteikties, citādi tā tiktu sodīta par tādu vispārējo tiesību principu, kādi ir vienlīdzīgas attieksmes princips un tiesiskās paļāvības aizsardzības princips, pārkāpumu, un, no otras puses, tās nodrošina konkrēto uzņēmumu tiesisko drošību, nosakot metodiku, kuru sev par saistošu atzinusi Komisija attiecībā uz apmēra noteikšanu naudas sodiem, kuri piemēroti saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu (šajā ziņā skat. šī sprieduma 96. punktā minēto Tiesas spriedumu lietā *Evonik Degussa/Komisija* un Padome, 52. un 53. punkts,

un 2009. gada 19. marta spriedumu lietā *C-510/06 P Archer Daniels Midland/Komisija*, Krājums, I-1843. lpp., 60. punkts; šī sprieduma 95. punktā minēto spriedumu lietā *Degussa/Komisija*, 78. un 82. punkts). Turklāt, pretēji prasītāju apgalvojumiem, ar to, ka Komisija pieņēma 1998. gada pamatnostādnes, tad, 2006. gadā, — Pamatnostādnes naudas soda aprēķināšanai, piemērojot Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu (OV C 210, 2. lpp.), tiktāl, ciktāl Komisija tās pieņēma saskaņā ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā un Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā paredzētajiem noteikumiem, tika vienīgi precizētas Komisijas rīcības brīvības īstenošanas robežas, kas jau paredzētas minētajās normās, un no to pieņemšanas nevar secināt, ka Savienības likumdevējs sākotnēji nebija pietiekami noteicis Komisijas kompetences robežas attiecīgajā jomā (šajā ziņā skat. šī sprieduma 83. punktā minēto spriedumu lietā *Schunk* un *Schunk Kohlenstoff-Technik/Komisija*, 44. punkts).

¹⁰⁷ Ceturtkārt, ir jāpiebilst, ka saskaņā ar EKL 229. pantu un Regulas Nr. 1/2003 31. pantu Tiesai un Vispārējai tiesai ir neierobežota kompetence lemt par prasībām, kas celtas par Komisijas lēmumiem, ar ko nosaka naudas sodu, un tādējādi tās var gan atcelt šos lēmumus, gan arī atcelt, samazināt vai palielināt piemēroto naudas sodu. Tādējādi uz Komisijas zināmo un pieejamo administratīvo praksi pilnībā attiecas Savienības tiesas pārbaude. Šī pārbaude ir ļāvusi pastāvīgā un publicētā judikatūrā precizēt ne-noteiktus jēdzienus, kuri varētu būt ietverti Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā, pēc tam — Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā (šajā ziņā skat. šī sprieduma 96. punktā minēto spriedumu lietā *Evonik Degussa/Komisija* un Padome, 54. punkts, un šī sprieduma 95. punktā minēto spriedumu lietā *Degussa/Komisija*, 79. punkts).

¹⁰⁸ Tādējādi, ņemot vērā dažādos iepriekš minētos apstākļus, apdomīgs uzņēmējs, vajadzības gadījumā saņemot juridisku konsultāciju, var pietiekami precīzi paredzēt aprēķina metodi un sistēmu, pēc kādas nosaka naudas sodu lielumu par tā attiecīgu rīcību. Tas, ka šis uzņēmējs nevar iepriekš precīzi zināt naudas sodu apmēru, ko Komisija noteiks katrā atsevišķā gadījumā, nav uzskatāms par sodu tiesiskuma principa

pārkāpumu (ši sprieduma 96. punktā minētais spriedums lietā *Evonik Degussa*/Komisija un Padome, 55. punkts, un šī sprieduma 95. punktā minētais spriedums lietā *Degussa*/Komisija, 83. punkts).

- 109 Tāpēc prasītāji nevar apgalvot, ka Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta teksts nenodrošinātu paredzamības pakāpi, kāda prasīta krimināltiesību pamatprincipos un tiesiskais valsts pamatprincipos. Minētā norma ļauj pietiekami precīzi paredzēt piemērojamo naudas sodu aprēķina metodi un apmēru (šajā ziņā skat. šī sprieduma 96. punktā minēto spriedumu lietā *Evonik Degussa*/Komisija un Padome, 58. punkts).
- 110 Otrām kārtām, pretēji prasītāju apgalvojumiem, Komisijas lēmumu pieņemšanas prakse naudas sodu jomā nav attīstījusies neparedzamā vai nejaušā veidā.
- 111 Pirmkārt, laikposmos, attiecībā uz kuriem apstrīdētajā lēmumā konstatēti četri pārkāpumi, naudas sodu noteikšanas metode ir tikai reorganizēta, publicējot 1998. gada pamatnostādnes; Tiesa to ir atzinusi par saprātīgi paredzamu (ši sprieduma 88. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c.*/Komisija, 231. punkts).
- 112 Otrkārt, saistībā ar naudas sodu apmēra palielināšanu pēc 1998. gada pamatnostādņu pieņemšanas no pastāvīgās judikatūras izriet, ka Komisija var jebkurā brīdī pielāgot naudas sodu apmēru, ja tas ir nepieciešams efektīvai Savienības konkurences noteikumu piemērošanai (ši sprieduma 54. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Musique Diffusion française u.c.*/Komisija, 109. punkts, un Vispārējās tiesas 2002. gada 20. marta spriedums lietā T-23/99 LR AF 1998/Komisija, *Recueil*, II-1705. lpp., 237. punkts), un tādējādi var uzskatīt, ka šādas izmaiņas administratīvajā praksē objektīvi attaisno mērķis vispārīgi novērst Savienības konkurences noteikumu pārkāpumus. Līdz ar to neseno naudas sodu apmēra palielināšanu, uz ko norāda un ko apstrīd prasītāji, pašu par sevi nevar uzskatīt par prettiesisku, ņemot vērā sodu

tiesiskuma principu, jo nav pārkāptas atļautās palielināšanas robežas, kas noteiktas Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā un Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā, atbilstoši Savienības tiesu sniegtajai interpretācijai (šajā ziņā skat. šī sprieduma 95. punktā minēto spriedumu lietā *Degussa/Komisija*, 81. punkts, un šī sprieduma 83. punktā minēto spriedumu lietā *Schunk* un *Schunk Kohlenstoff-Technik/Komisija*, 43. punkts).

- 113 Trešām kārtām, arguments, ka, pieņemot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu, Padome neesot izpildījusi pienākumu skaidri norādīt Komisijai piešķirtās kompetences robežas un, pārkāpjot EKL 83. pantu, faktiski Komisijai nodevusi kompetenci, kas tai ir piešķirta saskaņā ar EK līgumu, ir uzskatāms par nepamatotu.
- 114 Pirmkārt, kā tika izklāstīts iepriekš, kaut arī ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu Komisijai ir atstāta plaša rīcības brīvība, šajos punktos tomēr ir ierobežota tās īstenošana, paredzot objektīvus kritērijus, kuri Komisijai ir jāņem vērā. Otrkārt, ir jāatgādina, ka Regula Nr. 17 un Regula Nr. 1/2003 tika pieņemtas, pamatojoties uz EKL 83. panta 1. punktu, kurā ir paredzēts, ka “attiecīgas regulas vai direktīvas, kas vajadzīgas, lai īstenotu [EKL] 81. un [EKL] 82. pantā izklāstītos principus, pēc Komisijas priekšlikuma, apspriedusies ar Eiropas Parlamentu, [...] pieņem Padome”. Šīs regulas vai direktīvas saskaņā ar EKL 83. panta 2. punkta a) un d) apakšpunktu ir īpaši paredzētas, “lai nodrošinātu [EKL] 81. panta 1. punktā un 82. pantā noteikto aizliegumu ievērošanu, paredzot sodanaudu un kavējuma naudu,” un “lai noteiktu Komisijas un Tiesas funkcijas, piemērojot šajā punktā izklāstītos noteikumus”. Turklāt jāatgādina, ka saskaņā ar EKL 211. panta pirmo ievilkumu Komisija “nodrošina to, ka piemēro šo Līgumu un īsteno pasākumus, ko saskaņā ar šo Līgumu ir noteikušas iestādes,” un ka saskaņā ar šī paša panta trešo ievilkumu tā īsteno “patstāvīgas lēmējtiesības” (šī sprieduma 95. punktā minētais spriedums lietā

Degussa/Komisija, 86. punkts, un šī sprieduma 83. punktā minētais spriedums lietā *Schunk un Schunk Kohlenstoff-Technik/Komisija*, 48. punkts).

115 No iepriekš minētā izriet — nevar uzskatīt, ka pilnvaras piemērot naudas sodus par EKL 81. un 82. panta pārkāpumu jau sākotnēji ir tikušas piešķirtas Padomei, kas tās nodevusi vai kuru īstenošanu tā deleģējusi Komisijai EKL 202. panta trešā ievilkuma izpratnē. Saskaņā ar iepriekš norādītajām EK līguma normām šīs pilnvaras ir saistītas ar attiecīgajām Komisijas funkcijām nodrošināt Savienības tiesību piemērošanu, un šīs funkcijas attiecībā uz EKL 81. un 82. panta piemērošanu ir precizētas, nostiprinātas un formāli izklāstītas Regulā Nr. 17 un Regulā Nr. 1/2003. Pilnvaras piemērot naudas sodus, kuras ar šīm regulām piešķirtas Komisijai, tādējādi izriet no pašā EK līgumā paredzētā, un to mērķis ir ļaut efektīvi īstenot minētajos pantos paredzētos aizliegumus (šī sprieduma 95. punktā minētais spriedums lietā *Degussa/Komisija*, 87. punkts, un šī sprieduma 83. punktā minētais spriedums lietā *Schunk un Schunk Kohlenstoff-Technik/Komisija*, 49. punkts).

116 No šiem apsvērumiem izriet, ka iebilde par prettiesiskumu, kas izvirzīta attiecībā uz Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu, kura attiecas uz sodu tiesiskuma principa pārkāpumu, ir jānoraida.

Par iebildi par 1998. gada pamatnostādņu prettiesiskumu, kura attiecas uz atpakaļejoša spēka aizlieguma principa pārkāpumu

117 Prasītāji atgādina, ka Savienības tiesību aktu nevar sākt piemērot pirms tā publicēšanas un ka Hartas 49. panta 1. punkta otrajā teikumā ir paredzēts, ka nevar piemērot bargāku sodu par to, kas bijis spēkā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī.

Šajā lietā ar 1998. gada pamatnostādņēm esot pārkāpts atpakaļejoša spēka aizlieguma princips, jo tās pārsniedzot paredzamības robežas. Šajā ziņā prasītāji uzsver, ka lēmumu pieņemšanas politiku naudas sodu jomā bargāku ir padarījusi Komisija, nevis likumdevējs.

118 No judikatūras izriet, ka krimināllikumumu atpakaļejoša spēka aizlieguma princips, kas nostiprināts ECPAK 7. pantā, ir vispārējs Savienības tiesību princips, kas jāievēro, piemērojot naudas sodus par konkurences noteikumu pārkāpumu, un ka šis princips paredz, ka piespriestie sodi atbilst sodiem, kas noteikti pārkāpuma izdarīšanas laikā (ši sprieduma 88. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 202. punkts; šī sprieduma 112. punktā minētais Vispārējās tiesas spriedums lietā *LR AF 1998/Komisija*, 218.–221. punkts, un 2003. gada 9. jūlija spriedums lietā *T-224/00 Archer Daniels Midland un Archer Daniels Midland Ingredients/Komisija, Recueil*, II-2597. lpp., 39.–41. punkts).

119 Tāpat jau ir nospriests, ka uz tādu pamatnostādņu pieņemšanu, kas var grozīt Komisijas vispārējo konkurences politiku naudas sodu jomā, principā var attiekties atpakaļejoša spēka aizlieguma principa piemērošana (ši sprieduma 88. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 222. punkts).

120 Pirmkārt, 1998. gada pamatnostādnes var radīt juridiskas sekas. Šis juridiskās sekas izriet nevis no 1998. gada pamatnostādņu normatīvā rakstura, bet gan no tā, kā tās pieņem un publicē Komisija. Pieņemot un publicējot 1998. gada pamatnostādnes, Komisija pati ir ierobežojusi savu rīcības brīvību; tā var atkāpties no šiem noteikumiem, vienīgi attiecīgā gadījumā pārkāpjot tādus vispārējos tiesību principus, kādi ir vienlīdzīgas attieksmes princips, tiesiskās paļāvības aizsardzības princips un tiesiskās drošības princips (šajā ziņā skat. šī sprieduma 88. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 209.–212. punkts).

121 Otrkārt, saskaņā ar ECT tiesas judikatūru par ECPAK 7. panta 1. punktu šī norma neļauj par sliktu apsūdzētajam ar atpakaļejošu spēku piemērot normas, kurā paredzēts pārkāpums, jaunu interpretāciju (šajā ziņā skat. ECT 1995. gada 22. novembra spriedumu lietā *S. W.* pret Apvienoto Karalisti, A sērija, Nr. 335-B, 34.–36. punkts; 1995. gada 22. novembra spriedumu lietā *C. R.* pret Apvienoto Karalisti, A sērija, Nr. 335-C, 32.–34. punkts; 1996. gada 15. novembra spriedumu lietā *Cantoni* pret Franciju, *Recueil des arrêts et décisions*, 1996-V, 29.–32. punkts, un 2000. gada 22. jūnija spriedumu lietā *Coëme* u.c. pret Beļģiju, *Recueil des arrêts et décisions*, 2000-VII, 145. punkts). Saskaņā ar šo judikatūru tā it īpaši ir tādā gadījumā, ja tiesas veiktā interpretācija nav bijusi saprātīgi paredzama laikā, kad pārkāpums tika izdarīts, it īpaši ievērojot attiecīgās tiesību normas interpretāciju lietas faktu iestāšanās brīdī. Tomēr ir jāprecizē, ka no šīs pašas judikatūras izriet, ka paredzamības jēdziena apjoms lielā mērā ir atkarīgs no attiecīgā [tiesību normas] teksta satura, jomas, uz kuru tas attiecas, kā arī tā adresātu skaita un statusa. Tādējādi likums var atbilst paredzamības prasībai, pat ja attiecīgajai personai ir jāvēršas pēc padoma, lai tiktāl, ciktāl tas ir iespējams attiecīgajos apstākļos, novērtētu konkrētas darbības iespējamās sekas. Konkrētāk, saskaņā ar iepriekš minēto spriedumu lietā *Cantoni* pret Franciju (35. punkts) tā it īpaši ir attiecībā uz profesionāļiem, kuri ir pieraduši, ka, veicot pienākumus, tiem parasti jārikojas ar lielu rūpību. Tādējādi var sagaidīt, ka tie būs īpaši uzmanīgi, novērtējot riskus, kas saistīti ar šādu darbību.

122 Ņemot vērā iepriekš izklāstīto un lai pārbaudītu, vai ir ievērots atpakaļejoša spēka aizlieguma princips, ir jānovērtē, vai attiecīgās pārmaiņas, ko radīja 1998. gada pamatnostādņu pieņemšana, bija saprātīgi paredzamas laikā, kad tika izdarīti attiecīgie pārkāpumi (šajā ziņā skat. šī sprieduma 88. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri* u.c./Komisija, 224. punkts).

123 Šajā ziņā vispirms ir jākonstatē, ka iespējamā naudas sodu apmēra palielināšana 1998. gada pamatnostādņu piemērošanas rezultātā atbilst Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā un Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā paredzētajiem noteikumiem

tiktāl, ciktāl 1998. gada pamatnostādņu 5. punkta a) apakšpunktā ir skaidri paredzēts, ka piemērotie naudas sodi nekādā gadījumā nedrīkst pārsniegt minētajās normās paredzēto augstāko robežu 10 % apjomā no apgrozījuma.

- 124 Tāpat ir jākonstatē, ka 1998. gada pamatnostādņu principiāls jauninājums ir tāds, ka par aprēķinu sākumpunktu ir jāpieņem pamatsumma, kas noteikta, pamatojoties uz minētajās pamatnostādņēs šajā ziņā paredzētām kategorijām, kuras atspoguļo dažādās pārkāpumu smaguma pakāpes, bet kurām pašām nav nekāda sakara ar attiecīgo apgrozījumu. Tādējādi šī metode galvenokārt ir balstīta uz naudas sodu tarifkāciju, kaut arī tā ir relatīva un elastīga (šī sprieduma 88. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 225. punkts, un šī sprieduma 106. punktā minētais spriedums lietā *Archer Daniels Midland/Komisija*, 61. punkts).
- 125 Visbeidzot jāatgādina — fakts, ka iepriekš Komisija konkrētu veidu pārkāpumiem ir piemērojusi konkrēta apmēra naudas sodus, nevar Komisijai liegt šo apmēru palielināt Regulā Nr. 17 un Regulā Nr. 1/2003 norādītajās robežās, ja tas nepieciešams, lai nodrošinātu Savienības konkurences politikas īstenošanu, bet — tieši pretēji — lai efektīvi piemērotu Savienības konkurences noteikumus, Komisijai ir jābūt iespējai jebkurā brīdī pielāgot naudas sodu apmēru šīs politikas vajadzībām (šajā ziņā skat. šī sprieduma 54. punktā minēto Tiesas spriedumu apvienotajās lietās *Musique Diffusion française u.c./Komisija*, 109. punkts; 2003. gada 2. oktobra spriedumu lietā C-196/99 P *Aristrain/Komisija*, *Recueil*, I-11005. lpp., 81. punkts, un šī sprieduma 88. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 227. punkts; Vispārējās tiesas 1992. gada 10. marta spriedumu lietā T-12/89 *Solvay/Komisija*, *Recueil*, II-907. lpp., 309. punkts, un 1998. gada 14. maija spriedumu lietā T-304/94 *Europa Carton/Komisija*, *Recueil*, II-869. lpp., 89. punkts).
- 126 No tā izriet, ka uzņēmumi, kas iesaistīti administratīvajā procesā, kura rezultātā varētu tikt piemērots naudas sods, nevar tiesiski paļauties nedz uz to, ka Komisija nepārsniegs iepriekš piemēroto naudas sodu apmēru, nedz arī uz šo naudas sodu aprēķina metodi (šī sprieduma 88. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 228. punkts).

127 Tādējādi minētajiem uzņēmumiem ir jāņem vērā iespēja, ka Komisija jebkurā brīdī var nolemt palielināt naudas sodu apmēru salīdzinājumā ar to naudas sodu apmēru, kas piemērots iepriekš. Tas attiecas ne tikai uz gadījumiem, kad Komisija palielina naudas sodu apmēru, naudas sodus darot zināmus individuālos lēmumos, bet arī uz gadījumiem, kad šis palielinājums tiek veikts, konkrētos gadījumos piemērojot tādas vispārpiemērojamas uzvedības normas, kādas ir 1998. gada pamatnostādnes (šī sprieduma 88. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 229. un 230. punkts, un šī sprieduma 106. punktā minētais spriedums lietā *Archer Daniels Midland/Komisija*, 59. punkts).

128 No tā izriet — prasītāji kļūdaini uzskata, ka ar 1998. gada pamatnostādnēm ir pārkāpts atpakaļejoša spēka aizlieguma princips tiktāl, ciktāl tās esot izraisījušas lielāku naudas sodu piemērošanu par tiem naudas sodiem, kas tika piemēroti iepriekš, vai ka šajā lietā esot pārsniegtas paredzamības robežas. Laikā, kad tika izdarīti attiecīgie pārkāpumi, tādi uzņēmumi, kādi ir prasītāji, varēja saprātīgi paredzēt, ka tiks apstiprinātas pamatnostādnes un it īpaši tajās paredzētā jaunā naudas sodu aprēķina metode, pieņemot, ka ar to tiks palielināts piemēroto naudas sodu apmērs (šajā ziņā skat. šī sprieduma 88. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 231. punkts). Šo pašu iemeslu dēļ Komisijai nevajadzēja 1998. gada pamatnostādnēs sīkāk izklāstīt to, ka naudas sodu apmēra palielināšana bija nepieciešama, lai nodrošinātu Kopienų konkurences politikas īstenošanu.

129 Argumenti, ka lēmumu pieņemšanas politiku naudas sodu jomā bargāku esot padarījusi Komisija, nevis likumdevējs, saplūst ar argumentiem, kas izvirzīti saistībā ar iebildi par prettiesiskumu, kura attiecas uz Komisijas kompetences neesamību, un ir aplūkoti šī sprieduma 131.–137. punktā.

130 No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka arī šī iebilde par prettiesiskumu ir jānoraida.

Par iebildi par 1998. gada pamatnostādņu prettiesiskumu, kura attiecas uz Komisijas kompetences neesamību un, pakārtoti, uz to, ka šīs pamatnostādnes nav pārskatāmas un nav paredzamas

- ¹³¹ Prasītāji apgalvo, ka lielā rīcības brīvība, kas Komisijai piešķirta ar Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu, ir abstrakti un vispārīgi jākonkretizē, proti, ir nepieciešama materiālo tiesību norma. Atšķirībā no Padomes, pieņemot šādu normu neesot Komisijas kompetencē. Turklāt, pat ja Komisijas veikta “naudas soda tiesiskā regulējuma” konkretizācija būtu likumīga, 1998. gada pamatnostādnes jebkurā gadījumā būtu neefektīvas, jo ar tām nevarot garantēt minimālo pārskatāmības un paredzamības pakāpi, kāda nepieciešama saistībā ar naudas soda apmēra noteikšanu.
- ¹³² Pirmām kārtām, ir jānorāda, ka tiesai iesniegtajos dokumentos prasītāji nav precizējuši normu, kuru Komisija būtu pārkāpusi, pieņemdamā 1998. gada pamatnostādnes. Kad prasītāji par to tika iztaujāti tiesas sēdē, tie norādīja, ka saskaņā ar sodu tiesiskuma principu abstraktus noteikumus naudas sodu aprēķināšanai vajadzēja pieņemt Padomei.
- ¹³³ Komisijai pieņemot 1998. gada pamatnostādnes — tiktāl, ciktāl tās tika pieņemtas saskaņā ar Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktā, tad — ar Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā paredzētajiem noteikumiem —, tika vienīgi precizētas Komisijas rīcības brīvības īstenošanas robežas, kas jau izriet no šīm normām (šajā ziņā skat. šī sprieduma 83. punktā minēto spriedumu lietā *Schunk* un *Schunk Kohlenstoff-Technik*/Komisija, 44. punkts). Šādos apstākļos arguments, kas attiecas uz Komisijas kompetences neesamību saistībā ar pamatnostādņu pieņemšanu, ir jānoraida.

- 134 Otrām kārtām, arī argumenti, kas attiecas uz to, ka 1998. gada pamatnostādnes nav pārskatāmas un nav paredzamas, ir jānoraida.
- 135 Pirmkārt, Komisija ir publicējusi minētās pamatnostādnes un tajās paredzējusi aprēķina metodi — ko sev atzinusi par saistošu katrā atsevišķā gadījumā — tieši tāpēc, lai nodrošinātu pārskatāmību un lai palielinātu attiecīgo uzņēmumu tiesisko drošību. Šajā ziņā Tiesa turklāt ir uzskatījusi, ka, pieņemot šādas uzvedības normas un ar to publikāciju paziņojot, ka turpmāk tā šīs normas piemēros gadījumos, uz kuriem tās attiecas, Komisija pati ierobežo savas rīcības brīvības īstenošanu un nedrīkst atteikties no šīm normām, citādi tā attiecīgā gadījumā varētu tikt sodīta par tādu vispārējo tiesību principu, kādi ir vienlīdzīgas attieksmes princips un tiesiskās drošības princips, pārkāpumu. Tiesa arī ir nospriedusi, ka pamatnostādnēs vispārīgi un abstrakti ir noteikta metodika, kuru Komisija atzinusi sev par saistošu attiecībā uz naudas sodu apmēra noteikšanu, un ka tādējādi šīs pamatnostādnes nodrošina uzņēmumu tiesisko drošību (ši sprieduma 88. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 211. un 213. punkts; skat. arī šī sprieduma 106. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland/Komisija*, 60. punkts).
- 136 Otrkārt, apdomīgs uzņēmējs, vajadzības gadījumā saņemot juridisku konsultāciju, var pietiekami precīzi paredzēt aprēķina metodi un sistēmu, pēc kādas nosaka naudas sodu lielumu par tā attiecīgu rīcību (ši sprieduma 96. punktā minētais spriedums lietā *Evonik Degussa/Komisija un Padome*, 55. punkts). Protams, uzņēmējs, ņemot vērā 1998. gada pamatnostādnes, nevar paredzēt precīzo apmēru naudas sodam, ko Komisija tam piemēros katrā atsevišķā gadījumā. Tomēr to pārkāpumu smaguma dēļ, par kuriem Komisija ir spiesta piemērot sodu, mērķis — apkarot un novērst pārkāpumus — attaisno to, ka uzņēmumiem netiek dota iespēja novērtēt ieguvumus, kādi tiem būs, piedaloties pārkāpumā, jau iepriekš ņemot vērā tā naudas soda apmēru, kurš tiem tiktu piemērots par šo prettiesisko rīcību (ši sprieduma 95. punktā minētais spriedums lietā *Degussa/Komisija*, 83. punkts).

- 137 No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka iebilde par 1998. gada pamatnostādņu prettiesiskumu, kura attiecas uz Komisijas kompetences neesamību un, pakārtoti, uz to, ka šīs pamatnostādnes nav pārskatāmas un nav paredzamas, nav pamatota.

Par iebildi par 2002. gada paziņojuma par sadarbību prettiesiskumu, kura attiecas uz atpakaļejoša spēka aizlieguma principa un tiesiskās paļāvības aizsardzības principa pārkāpumu

- 138 Prasītāji apgalvo, ka, šajā lietā piemērojot 2002. gada paziņojumu par sadarbību — kaut gan vairums apstrīdētajā lēmumā minēto faktu radušies pirms tā stāšanās spēkā —, ir pārkāpts atpakaļejoša spēka aizlieguma princips. Prasītāji norāda, ka Komisijai vajadzēja piemērot savu paziņojumu par naudas sodu nepiemērošanu vai to apmēra samazināšanu lietās par aizliegtām vienošanām (OV 1996, C 207, 4. lpp.) (turpmāk tekstā — “1996. gada paziņojums par sadarbību”); tad tiem būtu piemērots naudas soda samazinājums no 10% līdz 50% apjomā par faktu neapstrīdēšanu, nevis simbolisks samazinājums par 1%, kāds tiem piemērots apstrīdētajā lēmumā (apstrīdētā lēmuma 777., 806., 835. un 854. apsvērumi). Piemērodama 2002. gada paziņojumu par sadarbību, Komisija esot pārkāpusi arī tiesiskās paļāvības aizsardzības principu.
- 139 Jāatgādina — 1996. gada paziņojuma par sadarbību D punktā bija noteikts, ka uzņēmumam var tikt “no 10% līdz 50% apjomā samazināts tā naudas soda apmērs, kas tam būtu piemērots, ja tas nesadarbotos[..], ja[..] uzņēmums pēc paziņojuma par iebildumiem saņemšanas ziņo Komisijai, ka pēc būtības neapstrīd faktus, uz kuriem Komisija balsta savu apsūdzību”. Savukārt 2002. gada paziņojumā par sadarbību vairs nav paredzēts naudas soda samazinājums šī iemesla dēļ.

- 140 Attiecībā uz iespējamo 2002. gada paziņojuma par sadarbību atpakaļejošo spēku ir jākonstatē, ka minētā paziņojuma 28. punktā ir noteikts, ka “[no 2002. gada 14. februāra šis paziņojums aizstāj 1996. gada paziņojumu [par sadarbību] visos gadījumos, kad neviens uzņēmums nav griezies [vērsies] Komisijā, lai gūtu labumu no minētajā paziņojumā paredzētā labvēlības statusa”. Ņemot vērā faktu, ka 2002. gada paziņojums par sadarbību tika publicēts 2002. gada 19. februārī, minētajā paziņojumā tādējādi, protams, ir paredzēts tā normas piemērot ar atpakaļejošu spēku; tomēr šis atpakaļejošais spēks ir ierobežots ar laikposmu no 2002. gada 14. februāra līdz 18. februārim ieskaitot. Tā kā neviens no aizliegtās vienošanās dalībniekiem pieteikumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību nav iesniedzis pirms 2004. gada 2. februāra (apstrīdētā lēmuma 94., 105., 115. un 127. apsvērums), iespējamais prettiesiskums, kas izriet no minētā 2002. gada paziņojuma par sadarbību atpakaļejošā spēka, nav varējis ietekmēt apstrīdētā lēmuma tiesiskumu.
- 141 Tomēr šajā lietā prasītāji apstrīd 2002. gada paziņojuma par sadarbību tūlītējo piemērošanu, lai aprēķinātu naudas sodus par faktiem, kas daļēji radušies pirms 2002. gada.
- 142 Pirmkārt, kā izriet no lietas materiāliem, ir jākonstatē, ka prasītāji administratīvā procesa laikā vismaz sešas reizes ir skaidri lūguši piemērot 2002. gada paziņojumu par sadarbību.
- 143 Otrkārt, katrā ziņā no judikatūras izriet, ka atpakaļejoša spēka aizlieguma princips neliedz piemērot pamatnostādnes, ar kurām hipotētiski tiek palielināts apmērs naudas sodiem, kas piemēroti par pārkāpumiem, kas izdarīti pirms to pieņemšanas, ar nosacījumu, ka politika, kura ar tām tiek īstenota, bija saprātīgi paredzama laikā, kad tika izdarīti attiecīgie pārkāpumi (šī sprieduma 88. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 202.–232. punkts; Vispārējās tiesas 2007. gada 12. decembra spriedums apvienotajās lietās T-101/05 un T-111/05 *BASF un UCB/Komisija*, Krājums, II-4949. lpp., 233. punkts; skat. arī šī sprieduma

106. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland/Komisija*, 66. punkts). Prasītāji neapgalvo, ka izmaiņas, kas notikušas, pieņemot 2002. gada paziņojumu par sadarbību, nebija paredzamas.

¹⁴⁴ Attiecībā uz iespējamo prasītāju tiesiskās paļāvības pārkāpumu, kas izrietot no tā, ka 2002. gada paziņojums par sadarbību tika piemērots attiecībā uz pārkāpumiem, kas daļēji tika izdarīti pirms tā stāšanās spēkā, pietiek konstatēt, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru saimnieciskās darbības subjekti nevar tiesiski paļauties uz to, ka saglabāsies esošā situācija; iestādes šo situāciju var mainīt saistībā ar savu rīcības brīvību (skat. Tiesas 1994. gada 5. oktobra spriedumu lietā *C-280/93 Vācija/Padome, Recueil*, I-4973. lpp., 80. punkts, un 2005. gada 30. jūnija spriedumu lietā *C-295/03 P Alesandrini u.c./Komisija, Krājums*, I-5673. lpp., 89. punkts un tajā minētā judikatūra). Turklāt katrā ziņā 1996. gada paziņojuma par sadarbību piemērošanu prasītāji būtu jebkurā brīdī varējuši panākt, pirms 2002. gada paziņojuma par sadarbību stāšanās spēkā iesniedzot Komisijai pieteikumu atbilstoši šim [1996. gada] paziņojumam. No tā izriet, ka šis iebildums ir jānoraida.

¹⁴⁵ Tādējādi iebilde par 2002. gada paziņojuma par sadarbību prettiesiskumu, kura attiecas uz atpakaļejoša spēka aizlieguma principa pārkāpumu, un iebildums, kas attiecas uz tiesiskās paļāvības aizsardzības principa pārkāpumu, ir jānoraida.

Par iebildi par 2002. gada paziņojuma par sadarbību prettiesiskumu, kura attiecas uz vispārējā tiesību principa nemo tenetur, principa in dubio pro reo un samērīguma principa pārkāpumu, kā arī rīcības brīvības ļaunprātīgu izmantošanu

¹⁴⁶ Prasītāji apgalvo, ka 2002. gada paziņojums par sadarbību ir prettiesisks tādēļ, ka ar to ir pārkāpti vispārējie tiesību principi un pārsniegta Komisijai piešķirtā rīcības brīvība.

Ar 2002. gada paziņojumu par sadarbību esot pārkāpts princips *nemo tenetur*, princips *in dubio pro reo* un samērīguma princips. Pieņemot šo paziņojumu, esot ļaunprātīgi izmantota Komisijas rīcības brīvība, un tāpēc paziņojums neesot piemērojams šajā lietā, jo saistībā ar 2002. gada paziņojumu par sadarbību sniegtie pierādījumi nevarot tikt izmantoti tādēļ, ka prettiesiski iegūtu pierādījumu izmantošana ir aizliegta.

¹⁴⁷ Dažādie iebildumi, kas izvirzīti saistībā ar šo iebildi, ir jāaplūko atsevišķi.

Par pirmo iebildumu, kas attiecas uz principa *nemo tenetur* pārkāpumu

¹⁴⁸ Prasītāji atgādina, ka saskaņā ar principu *nemo tenetur* nevienu nevar piespiest sevi apsūdzēt vai liecināt pret sevi. Ar 2002. gada paziņojumu par sadarbību šis princips esot pārkāpts, jo praksē tas liekot uzņēmumiem sadarboties ar Komisiju un sniegt tai atzišanos. Pirmkārt, tikai pirmais uzņēmums, kas iesniedz pierādījumus, kuri atbilst 2002. gada paziņojuma par sadarbību 8. punkta a) vai b) apakšpunktā izvirzītajiem nosacījumiem, varot prasīt, lai tam netiktu piemērots naudas sods; tādējādi visi uzņēmumi, kas “sacenšas par pirmo vietu”, sniedzot pilnīgu (un dažkārt pārspīlētu) atzišanos Komisijai, bez iespējas salīdzināt sadarbības noderīgumu, kas izpaužas kā cerētā naudas soda samazināšana saistībā ar neērtībām, ko šāda sadarbība ietver. Otrkārt, sadarbojoties saistībā ar 2002. gada paziņojumu par sadarbību, uzņēmums liedzot sev iespēju apstrīdēt citu uzņēmumu norādītus — pat kļūdainus — faktus, jo Komisija uzskatot ikvienu faktu apstrīdēšanu par nesadarbošanos 2002. gada paziņojuma

par sadarbību 11. un 23. punkta izpratnē; tas nozīmējot būtisku risku, ka saskaņā ar paziņojumu par sadarbību naudas sods netiks samazināts.

- 149 No judikatūras izriet, pirmkārt, ka atbilstoši vispārējiem Savienības tiesību principiem, kuru neatņemama sastāvdaļa ir pamattiesības un saskaņā ar kuriem jāinterpretē visi Savienības tiesību akti, uzņēmumiem ir tiesības neatzīt Komisijai savu daļu pārkāpumā (šajā ziņā skat. Tiesas 1989. gada 18. oktobra spriedumu lietā 374/87 *Orkem/Komisija, Recueil*, 3283. lpp., 35. punkts, un 2002. gada 15. oktobra spriedumu apvienotajās lietās C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P *Limburgse Vinyl Maatschappij u.c./Komisija, Recueil*, I-8375. lpp., 273. punkts).
- 150 Otrkārt, kaut arī Komisija nevar piespiest uzņēmumu atzīties dalībā pārkāpumā, tai nav liegts, nosakot naudas soda apmēru, ņemt vērā palīdzību, ko šis uzņēmums ir sniedzis pēc savas iniciatīvas, lai konstatētu pārkāpuma esamību (Tiesas 2005. gada 14. jūlija spriedums lietā C-57/02 P *Acerinox/Komisija, Krājums*, I-6689. lpp., 87. punkts, un 2005. gada 14. jūlija spriedums apvienotajās lietās C-65/02 P un C-73/02 P *ThyssenKrupp/Komisija, Krājums*, I-6773. lpp., 50. punkts).
- 151 Prasītāji nevar apgalvot, ka šī sprieduma 149. un 150. punktā minētā judikatūra ir “novecojusi”. Gluži pretēji — Tiesa to ir skaidri apstiprinājusi pēc iepazīšanās ar ECT tiesas judikatūras attīstību, it īpaši 1993. gada 25. februāra spriedumu lietā *Funke* pret Franciju (A sērija, Nr. 256 A) un 1996. gada 17. decembra spriedumu lietā *Saunders* pret Apvienoto Karalisti (*Recueil des arrêts et décisions*, 1996-VI), uz kuriem atsaucas prasītāji (šī sprieduma 149. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Limburgse Vinyl Maatschappij u.c./Komisija*, 273.–280. punkts).
- 152 Tāpēc 2002. gada paziņojuma par sadarbību tiesiskums ir jāaplūko, ņemot vērā principus, kas nostiprināti šī sprieduma 149. un 150. punktā minētajā judikatūrā, saistībā ar principu *nemo tenetur*.

- 153 Šajā ziņā jākonstatē, ka attiecīgā uzņēmuma sadarbība atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību ir tikai brīvprātīga. Uzņēmums nekādi netiek piespiests sniegt pierādījumus attiecībā uz iespējamo aizliegtu vienošanos. Tātad sadarbības pakāpe, kādu uzņēmums vēlas piedāvāt administratīvā procesa laikā, ir atkarīga vienīgi no uzņēmuma brīvas izvēles un tā nekādā ziņā netiek uzspiesta ar 2002. gada paziņojumu par sadarbību (šajā ziņā skat. šī sprieduma 150. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *ThyssenKrupp/Komisija*, 52. punkts, un ģenerālvokāta F. Ležē [*P. Léger*] secinājumus saistībā ar minēto spriedumu, Krājums, I-6777. lpp., 140. punkts).
- 154 Arguments, ka sadarbojoties uzņēmums liedzot sev iespēju apstrīdēt citu uzņēmumu norādītos faktus, pat ja tie ir nepatiesi, ir pamatots ar kļūdainu 2002. gada paziņojuma par sadarbību interpretāciju.
- 155 Pirmkārt, pretēji prasītāju apgalvojumiem, nedz šī paziņojuma 11. punktā — kurā prasīts, lai attiecīgais uzņēmums “pilnībā, pastāvīgi un ātri sadarbo[tos] visā [...] administratīvās procedūras laikā” —, nedz tā 23. punktā — kurā paredzēts, ka Komisija “var ņemt vērā [...] uzņēmuma sadarbošanās apjomu un nepārtrauktību pēc pierādījumu iesniegšanas dienas” — nav prasīts, lai attiecīgais uzņēmums neapstrīdētu vai nelabotu cita uzņēmuma norādītus kļūdainus faktus. Turklāt prasītāju apgalvojums ir pamatots ar kļūdaino pieņēmumu, ka viena uzņēmuma, kurš piedalījies aizliegtā vienošanās, kļūdaini vienpusēji paziņojumi, kas nav apstiprināti ar pierādījumiem, ir pietiekami, lai pierādītu pārkāpumu.
- 156 Otrkārt, pretēji 1996. gada paziņojumam par sadarbību, 2002. gada paziņojumā par sadarbību nav paredzēts nekāds samazinājums par faktu neapstrīdēšanu. Tāpēc nevar uzskatīt, ka ar 2002. gada paziņojumu par sadarbību uzņēmumiem, kuri vēlas, lai tiem tiktu piemērots samazinājums, būtu “uzlikts pienākums” neapstrīdēt citu uzņēmumu norādītos faktus.

- 157 Katrā ziņā uzņēmuma iespējamais pienākums neapstrīdēt faktus, kurus tas nav norādījis, ir pamatots ar gluži teorētisko pieņēmumu, ka uzņēmums sevi apsūdz pārkāpumā, ko tas nav izdarījis, cerībā, ka tiks samazināts naudas sods, kas atbilstoši uzņēmuma bažām tam tomēr varētu tikt piemērots. Šāda prognozēšana nevarētu pamatot argumentus, kas attiecas uz principa *nemo tenetur* neievērošanu (šajā ziņā skat. Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedumu lietā *C-298/98 P Finnboard/Komisija*, *Recueil*, I-10157. lpp., 58. punkts).
- 158 No tā izriet, ka pirmais iebildums, kas izvirzīts saistībā ar iebildi par 2002. gada paziņojuma par sadarbību prettiesiskumu, ir jānoraida.

Par otro iebildumu, kas attiecas uz principa *in dubio pro reo* pārkāpumu

- 159 Prasītāji norāda, ka saskaņā ar principu *in dubio pro reo* jeb nevainīguma prezumpcijas principu Komisijai ir jāuzņemas pienākums pierādīt nodarījumu un uzņēmuma vainu. Ar 2002. gada paziņojumu par sadarbību esot pārkāpts nevainīguma prezumpcijas princips tiktāl, ciktāl tas praksē izraisot to, ka paši uzņēmumi sniedz pierādījumus par savu pārkāpumu un vainu, kā arī par pārējo uzņēmumu pārkāpumiem un vainu.
- 160 Ir jāatgādina, ka nevainīguma prezumpcijas princips, kas it īpaši izriet no ECPAK 6. panta 2. punkta, ir daļa no pamattiesībām, kuras saskaņā ar Tiesas judikatūru — kas turklāt apstiprināta LES 6. panta 2. punktā, kā arī Hartas 48. pantā — ir atzītas Savienības tiesību sistēmā. Ņemot vērā attiecīgo pārkāpumu raksturu, kā arī ar tiem saistīto sodu raksturu un smagumu, nevainīguma prezumpcijas princips ir īpaši ir

piemērojams procesos par uzņēmumiem piemērojamu konkurences tiesību normu pārkāpumiem, kuru rezultātā var tikt noteikts naudas sods vai kavējuma nauda (skat. šī sprieduma 95. punktā minēto spriedumu lietā *Degussa/Komisija*, 115. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 161 Pretēji prasītāju apgalvojumiem, ar 2002. gada paziņojumu par sadarbību nav pār-
kāpts nevainīguma prezumpcijas princips.
- 162 Pirmkārt, kā atgādināts šī sprieduma 153. punktā, attiecīgā uzņēmuma sadarbība at-
bilstoši minētajam paziņojumam ir tikai brīvprātīga. Tā uzņēmumam nenozīmē ne-
kādu pienākumu sniegt pierādījumus par pārkāpumu, kurā tas būtu piedalījies.
- 163 Otrkārt, 2002. gada paziņojums par sadarbību neietekmē Komisijas, kurai ir uzlikts
pienākums pierādīt konstatētos pārkāpumus, pienākumu sniegt juridiski pietiekamus
pierādījumus tam, ka pastāv apstākļi, kas veido pārkāpumu. Tomēr, lai pierādītu pār-
kāpuma esamību, Komisija var pamatoties uz jebkuru noderīgu pierādījumu, kas ir
tās rīcībā. Tādējādi, nepārkāpdama nevainīguma prezumpcijas principu, Komisija
var pamatoties ne tikai uz dokumentiem, ko tā ieguvusi, veicot pārbaudes atbilstoši
Regulai Nr. 17 un Regulai Nr. 1/2003, vai ko tā saņēmusi atbildēs uz informācijas pie-
prasījumiem atbilstoši minētajām regulām, bet arī uz pierādījumiem, ko uzņēmums
tai brīvprātīgi iesniedzis atbilstoši šim paziņojumam.
- 164 No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka arī iebildumu, kas attiecas uz 2002. gada pazi-
ņojuma par sadarbību prettiesiskumu tiktāl, ciktāl ar to esot pārkāpts nevainīguma
prezumpcijas princips, nevar pieņemt.

Par trešo iebildumu, kas attiecas uz samērīguma principa pārkāpumu

- 165 Prasītāji apgalvo, ka 2002. gada paziņojums par sadarbību nav nedz nepieciešams, nedz atbilstošs, un tātad ar to ir pārkāpts samērīguma princips. Šis paziņojums neesot nepieciešams, ņemot vērā to, ka Regulā Nr. 1/2003, konkrēti tās 18.–21. pantā, Komisijai esot sniegti pietiekami līdzekļi, lai veiktu izmeklēšanu par aizliegtajām vienošanām. Tāpat tas neesot nedz atbilstošs, nedz samērīgs. Lai gan minētais paziņojums ļaujot labāk pierādīt aizliegtu vienošanos esamību — kas esot Kopienu interesēs —, ar šo paziņojumu tomēr tiekot atalgoti uzņēmumi, kuri pārkāpuši EKL 81. pantu, un šis paziņojums izraisot neizdevīgu stāvokli godīgajiem uzņēmumiem, jo radot šķērslī tam, ka uzņēmumiem, kuri bijuši aizliegtas vienošanās dalībnieki un kuri guvuši no tās labumu, tiek piespriests naudas sods. 2002. gada paziņojums par sadarbību ietekmējot arī Kopienu intereses piemērot sodus par konkurences tiesību pārkāpumiem.
- 166 Jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru atbilstoši samērīguma principam, kas ir viens no vispārējiem Savienības tiesību principiem, Savienības iestāžu tiesību akti nedrīkst pārsniegt to, kas ir atbilstošs un nepieciešams, lai sasniegtu attiecīgā tiesiskā regulējumā noteiktos leģitīmos mērķus, ņemot vērā to, ka, ja ir iespēja izvēlēties starp vairākiem piemērotiem pasākumiem, ir jāizvēlas vismazāk apgrūtinošais un tā radītie traucējumi nedrīkst būt nesamērīgi ar sasniedzamajiem mērķiem (skat. Tiesas 2001. gada 12. jūlija spriedumu lietā *C-189/01 Jippes u.c., Recueil*, I-5689. lpp., 81. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 167 Tāpat ir jāatgādina, ka Komisijai saistībā ar Regulu Nr. 1/2003 ir rīcības brīvība naudas sodu apmēra noteikšanā, lai virzītu uzņēmumu rīcību uz konkurences noteikumu ievērošanu (šajā ziņā skat. šī sprieduma 57. punktā minēto spriedumu lietā *Groupe Danone/Komisija*, 134. punkts un tajā minētā judikatūra). Tā kā 2002. gada paziņojums

par sadarbību iekļaujas Komisijas politikā attiecībā uz naudas sodu noteikšanu par horizontālajām aizliegtajām vienošanām, kuras ir pretrunā EKL 81. pantam, tad, aplūkojot iebildumu, kas attiecas uz samērīguma principu, šī rīcības brīvība ir jāņem vērā.

168 Ir jākonstatē, ka 2002. gada paziņojums par sadarbību, šķiet, ir atbilstošs un vajadzīgs instruments, lai pierādītu slepenu horizontālo aizliegto vienošanos esamību un tāpat virzītu uzņēmumu rīcību uz konkurences noteikumu ievērošanu.

169 Lai gan Regulas Nr. 1/2003 18.–21. punktā paredzētie instrumenti, proti, informācijas pieprasījumi un pārbaudes, ir vajadzīgi pasākumi lietu izskatīšanā par konkurences tiesību pārkāpumiem, ir jānorāda, ka slepenās aizliegtās vienošanās bieži vien ir grūti atklāt un izmeklēt, ja attiecīgie uzņēmumi nesadarbojas. Lai gan aizliegtas vienošanās dalībniekam vienmēr ir risks kādreiz tikt atklātam, it īpaši pēc sūdzības iesniegšanas Komisijā vai valsts iestādē, šādu dalībnieku, kurš vēlas izbeigt savu dalību [aizliegtajā vienošanās], no šīs informācijas sniegšanas Komisijai var atturēt lielais naudas sods, kas tam var tikt piespriests. Paredzot, ka uzņēmumiem, kuri Komisijai sniedz pierādījumus par horizontālas aizliegtās vienošanās esamību, tiek piešķirts atbrīvojums no naudas sodiem vai būtisks naudas soda samazinājums, 2002. gada paziņojums par sadarbību ir vērstas uz to, lai nodrošinātu, ka šāds dalībnieks neatsakās no nodoma informēt Komisiju par aizliegtas vienošanās esamību.

170 Arguments, ka 2002. gada paziņojums par sadarbību ļauj atalgot atsevišķus uzņēmumus, kuri ir bijuši aizliegtu vienošanos, kas ir aizliegtas ar EKL 81. pantu, dalībnieki, ir jānorāda. Minētā paziņojuma 4. punktā Komisija uzsver, ka “patērētāju un iedzīvotāju ieinteresētība slepeno karteļu [aizliegto vienošanos] atklāšanā un sodīšanā [aizliegšanā] ir svarīgāka par ieinteresētību to uzņēmumu [finansiālā] sodīšanā,

kas Komisijai ļauj atklāt un aizliegt attiecīgo praksi [kas Komisijai ļauj atklāt attiecīgo praksi un sodīt par to]”.

- 171 Tādējādi 2002. gada paziņojums par sadarbību acīmredzami nepārsniedz to, kas ir atbilstošs un nepieciešams, lai sasniegtu tajā izvirzīto leģitīmo mērķi.
- 172 No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka iebildums, kas attiecas uz 2002. gada paziņojuma par sadarbību prettiesiskumu tiktāl, ciktāl ar to esot pārkāpts samērīguma princips, nav pamatots.

Par ceturto iebildumu, kas attiecas uz rīcības brīvības ļaunprātīgu izmantošanu

- 173 Prasītāji norāda, ka, pieņemot 2002. gada paziņojumu par sadarbību, Komisija ir pārsniegusi rīcības brīvību, kas tai piešķirta ar Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. un 3. punktu. Saskaņā ar šo normu Komisijai naudas soda apmēra noteikšanā esot jāņem vērā pārkāpuma smagums un ilgums; “pilnīgas soda atlaišanas” gadījumā tas neesot iespējams. Tātad 2002. gada paziņojuma par sadarbību A sadaļa esot prettiesiska, kas padara prettiesisku visu šo paziņojumu kopumā.
- 174 Jāatgādina, ka saskaņā ar Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu “Komisija ar lēmumu var uzlikt soda naudas uzņēmumiem [...], ja [tie] tīši vai nolaidības dēļ pārkāpj [EKL] 81. vai 82. pantu”. No tā ir secināms, ka no paša šīs normas formulējuma izriet, ka

Komisijai ir tiesības, bet ne pienākums piemērot naudas sodu uzņēmumam, kas izdarījis EKL 81. panta pārkāpumu.

175 Turklāt Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. un 3. punktā nav izsmeļoši uzskaitīti kritēriji, kurus Komisija var ņemt vērā, lai noteiktu naudas soda apmēru. Tātad uzņēmuma rīcība administratīvā procesa laikā var būt viens no apstākļiem, kas jāņem vērā, nosakot naudas soda apmēru (šajā ziņā skat. šī sprieduma 157. punktā minēto spriedumu lietā *Finnboard/Komisija*, 56. punkts un tajā minētā judikatūra).

176 Tātad Komisija nav pārsniegusi pilnvaras, kas tai izriet no Regulas Nr. 1/2003, 2002. gada paziņojumā par sadarbību izveidodama uzvedības normas, kuras paredzētas kā pamatnostādnes, Komisijai īstenojot savu rīcības brīvību naudas sodu noteikšanas jomā, lai, konkrēti, ņemtu vērā uzņēmumu rīcību administratīvā procesa laikā un tādējādi labāk nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi starp attiecīgajiem uzņēmumiem (šajā ziņā skat. šī sprieduma 157. punktā minēto spriedumu lietā *Finnboard/Komisija*, 57. punkts).

177 No tā izriet, ka arī pēdējais minētais iebildums nav pamatots.

178 No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka iebilde par 2002. gada paziņojuma par sadarbību prettiesiskumu ir pilnībā jānoraida.

Par pamatu, kurš attiecas uz apstrīdētā lēmuma konfiskācijas raksturu, kas ir pretrunā starptautiskajām tiesībām

Par pieņemamību

- ¹⁷⁹ Komisija uzsver, ka pamats, kurš attiecas uz apstrīdētā lēmuma konfiskācijas raksturu, kas ir pretrunā starptautiskajām tiesībām, neatbilst [Vispārējās tiesas] Reglamenta 44. panta 1. punkta c) apakšpunkta prasībām un tādējādi nav pieņemams. No faktiskā viedokļa prasības pieteikumā neesot izklāsta par to, kādā veidā noteiktajiem naudas sodiem faktiski būtu dramatiskas sekas attiecībā uz *Schindler Holding* meitassabiedrību ekonomiskās izdzīvošanas spēju. No juridiskā viedokļa prasītāji neesot identificējuši līgumus, kas būtu piemērojami, vai normas, kas būtu pārkāptas.
- ¹⁸⁰ Jāatgādina, ka saskaņā ar Tiesas Statūtu 21. panta pirmo daļu, kas piemērojama procesā Vispārējā tiesā atbilstoši šo statūtu 53. panta pirmajai daļai, kā arī saskaņā ar [Vispārējās tiesas] Reglamenta 44. panta 1. punkta c) apakšpunktu prasības pieteikumā tostarp ir jābūt izvirzīto pamatu kopsavilkuma izklāstam. Šim norādēm ir jābūt pietiekami skaidrām un precīzām, lai atbildētājs varētu sagatavot savu aizstāvību vai Vispārējā tiesa — lemt par prasību, vajadzības gadījumā bez papildu informācijas prasības pamatojumam. Lai prasība būtu pieņemama, nolūkā nodrošināt tiesisko drošību un pareizu tiesvedību būtiskajiem faktiskajiem un tiesību apstākļiem, ar kuriem prasība pamatota, jāizriet — vismaz kopsavilkuma veidā, tomēr saskaņoti un saprotami — no paša prasības pieteikuma teksta (Vispārējās tiesas 1997. gada 6. maija spriedums lietā T-195/95 *Guérin automobiles*/Komisija, *Recueil*, II-679. lpp., 20. punkts; 2004. gada 25. maija spriedums lietā T-154/01 *Distilleria Palma*/Komisija, Krājums, II-1493. lpp., 58. punkts, un 2008. gada 12. marta spriedums lietā T-332/03 *European Service Network*/Komisija, Krājumā nav publicēts, 229. punkts).

- 181 Šajā lietā prasītāji savā prasības pieteikumā ir pietiekami skaidri un precīzi izklāstījuši to, ka naudas sodu noteikšanai attiecībā uz *Schindler*, kas veikta ar apstrīdēto lēmumu, ir konfiskācijas raksturs un ka tā ir pretrunā starptautiskajām tiesībām.
- 182 Komisija nevarot kritizēt to, ka prasības pieteikumā nav identificēti līgumi, kas būtu piemērojami. Prasītāji savā prasības pieteikumā nav norādījuši nevienu divpusēja vai daudzpusēja nolīguma par ieguldījumu aizsardzību pārkāpumu. Prasītāji norāda vienīgi uz šādu nolīgumu esamību, lai pierādītu, ka pastāv starptautisko paražu tiesību norma, kas šajā lietā esot pārkāpta. Tādējādi prasības pieteikumā prasītāji skaidro, ka, lai gan nav vispārējas konvencijas par ieguldījumu aizsardzību starp Eiropas Kopieni un Šveici, bezatlīdzības ekspropriācijas aizliegums attiecībā pret ārvalstu ieguldītājiem, kurš nostiprināts starptautiskajās paražu tiesībās, nevarot tikt būtiski apšaubīts. Tātad, pretēji Komisijas apgalvojumiem, pārkāptā norma, proti, starptautisko paražu tiesību norma, prasības pieteikumā ir skaidri norādīta.
- 183 Prasītāji turklāt skaidro, ka noteikto naudas sodu konfiskācijas raksturs attiecas uz *Schindler* ieguldījumu Beļģijā, Luksemburgā un Nīderlandē ievērojamo samazināšanos. Prasītāji norāda, ka *Schindler Holding* aktīvu vērtības aizskārums smagums esot redzams, salīdzinot naudas sodus ar Beļģijas *Schindler*, Luksemburgas *Schindler* un Nīderlandes *Schindler* pašu kapitālu, gada apgrozījumu un finanšu gada rezultātu.
- 184 No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka šis pamats atbilst šī sprieduma 180. punktā minētajās normās izvirzītajām prasībām. Tātad šis pamats ir pieņemams.

Par lietas būtību

- 185 Prasītāji norāda, ka ārvalstu ieguldītāju aizsardzība ir nostiprināta daudzos divpusējos un daudzpusējos nolīgumos par ieguldījumu aizsardzību. Atbilstoši šim konvencijām pārrobežu īpašumtiesības uz daļām citas valsts uzņēmumā ietilpstot ieguldījumu jēdzienā un uz tām attiecoties aizsardzība, saskaņā ar kuru, pirmkārt, ekspropriācija esot atļauta tikai ar ļoti stingriem nosacījumiem un, otrkārt, pret ārvalstu ieguldītājiem valstī, kurā tie īsteno ieguldījumus, esot jāizturas lojāli un taisnīgi. Šāda aizsardzība esot atzīta arī starptautiskajās paražu tiesībās.
- 186 Naudas sodi, kas noteikti saskaņā ar Šveices tiesībām dibinātajai sabiedrībai *Schindler Holding*, no ekonomisko seku viedokļa esot līdzvērtīgi *Schindler Holding* ieguldījumu Beļģijā, Luksemburgā un Nīderlandē ekspropriācijai, kura ir pretrunā starptautiskajām tiesībām. Ja naudas soda piespriešana nav formāla ekspropriācija, tā tomēr ir materiāla ekspropriācija tiktāl, ciktāl *Schindler Holding* ieguldījumi Beļģijā, Luksemburgā un Nīderlandē esot ievērojami samazinājušies. *Schindler Holding* aktīvu vērtības aizskārums smagums it īpaši esot redzams, salīdzinot naudas sodus ar Beļģijas *Schindler*, Luksemburgas *Schindler* un Nīderlandes *Schindler* pašu kapitālu, gada apgrozījumu un finanšu gada rezultātu.
- 187 Jāatgādina, ka Kopienas kompetence ir jāīsteno, ievērojot starptautiskās tiesības (skat. Tiesas 2008. gada 3. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-402/05 P un C-415/05 P *Kadi* un *Al Barakaat International Foundation*/Padome un Komisija, Krājums, I-6351. lpp., 291. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 188 Īpašumtiesības ir ne tikai aizsargātas ar starptautiskajām tiesībām, bet tās ir arī viens no vispārējiem Savienības tiesību principiem (skat. šī sprieduma 187. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Kadi* un *Al Barakaat International Foundation*).

Padome un Komisija, 355. punkts un tajā minētā judikatūra). Tomēr, tā kā starptautisko tiesību pārkums pār Savienības tiesībām neattiecas uz primārajām tiesībām un it īpaši uz vispārējiem principiem, kuros ietilpst pamattiesības (ši sprieduma 187. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Kadi* un *Al Barakaat International Foundation*/Padome un Komisija, 308. punkts), saistībā ar šo pamatu ir jāaplūko tas, vai naudas sodi, kas noteikti *Schindler Holding*, aizskar pamattiesības uz īpašumu.

189 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka īpašumtiesības nav absolūtas, bet ir jāņem vērā saistībā ar to funkciju sabiedrībā. Tādējādi īpašumtiesību izmantošanai var tikt piemēroti ierobežojumi, ar nosacījumu, ka šie ierobežojumi faktiski atbilst Kopienas vispārējo interešu mērķiem un attiecībā uz izvirzīto mērķi nav uzskatāmi par nesamērīgu un nepieņemamu traucējumu, kas apdraudētu pašu tādā veidā garantēto tiesību būtību (Tiesas 1989. gada 11. jūlija spriedums lietā 265/87 *Schröder HS Kraftfutter, Recueil*, 2237. lpp., 15. punkts; šī sprieduma 144. punktā minētais spriedums lietā Vācijas/Padome, 78. punkts, un šī sprieduma 187. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Kadi* un *Al Barakaat International Foundation*/Padome un Komisija, 355. punkts).

190 EKL 3. panta 1. punkta g) apakšpunktā ir paredzēts, ka, lai sasniegtu Kopienas mērķus, tās darbība paredz "sistēmu, kas nodrošina to, ka iekšējā tirgū nav izkropļota konkurence". No tā izriet, ka EKL 81. un 82. panta piemērošana ir viens no Kopienas sabiedrības interešu aspektiem. Tādējādi saskaņā ar šiem pantiem īpašumtiesību izmantošanai var tikt piemēroti ierobežojumi, ar nosacījumu, ka tie nav nesamērīgi un neapdraud pašu šo tiesību būtību (Vispārējās tiesas 2003. gada 23. oktobra spriedums lietā T-65/98 *Van den Bergh Foods*/Komisija, *Recueil*, II-4653. lpp., 170. punkts).

191 Tātad ir jāaplūko tas, vai naudas sodi, kas noteikti *Schindler Holding*, ir nesamērīgi un nepieņemams traucējums, kurš apdraud pašu pamattiesību uz īpašumu būtību.

- 192 Pirmkārt, ir jākonstatē, ka apstrīdētais lēmums neskar īpašuma struktūru *Schindler* iekšienē.
- 193 Otrkārt, naudas soda samaksa noteikti ietekmē parādnieces sabiedrības aktīvu vērtību, bet nevar uzskatīt, ka šajā lietā naudas sodi, kas noteikti *Schindler Holding* un tā meitassabiedrībām, būtu izsmēlušī visu šo sabiedrību vērtību. No lietas materiāliem izriet, ka visi naudas sodi, kas apstrīdētajā lēmumā noteikti grupas *Schindler* sabiedrībām, [kopā] nesasniedz augstāko robežu 10% apjomā no *Schindler Holding* konsolidētā apgrozījuma finanšu gadā pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas dienas. Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā paredzētās augstākās robežas 10% apjomā mērķis tostarp ir aizsargāt uzņēmumus pret pārmērīgiem naudas sodiem, kas varētu tos iznīcināt ekonomiskā ziņā (Vispārējās tiesas 2005. gada 15. jūnija spriedums apvienotajās lietās T-71/03, T-74/03, T-87/03 un T-91/03 *Tokai Carbon* u.c./Komisija, Krājumā nav publicēts, 389. punkts).
- 194 Treškārt, tiktāl, ciktāl prasītāji kritizē to, ka attiecīgo četru valstu meitassabiedrībām noteikts pārmērīgs naudas sods, ir jānorāda, ka apstrīdētajā lēmumā *Schindler Holding* par katru pārkāpumu ir piespriests samaksāt naudas sodu solidāri ar attiecīgo meitassabiedrību (skat. arī šī sprieduma 63.–91. punktu). Komisija uzsver, ka vienā grupā ietilpstošām sabiedrībām, kurām solidāri jāmaksā viens naudas sods, attiecīgās [naudas soda] daļas ir jānosaka pašām. Tāpēc nav tā, ka apstrīdētais lēmums noteikti ietekmētu *Schindler Holding* ieguldījumu tā meitassabiedrībās vērtību.
- 195 Ceturtkārt, tiktāl, ciktāl prasītāji norāda, ka noteiktie naudas sodi par pārkāpumiem esot pārmērīgi, jo tie sasaistīti ar attiecīgo meitassabiedrību apgrozījumu un gada peļņu, šie argumenti saplūst ar pamatu, kas attiecas uz apstrīdētā lēmuma prettiesiskumu tiktāl, ciktāl tajā *Schindler Holding* ir saukts pie solidāras atbildības. Tikai tad, ja izrādītos, ka valstu meitassabiedrības kopā ar *Schindler Holding* neveido vienu

uzņēmumu ekonomiskas vienības nozīmē, kura atbildīga par pārkāpumiem, par kuriem piespriests sods, šajā lietā piemērotie naudas sodi varētu apdraudēt īpašumtiesības. Katrā ziņā šie naudas sodi esot prettiesiski, jo ar tiem esot pārkāpts Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkts. No šī sprieduma 63.–91. punkta izriet, ka Komisija ir pamatoti vainojusi *Schindler Holding* tā attiecīgo valstu meitassabiedrību izdarītajos pārkāpumos.

196 Tādējādi šis pamats ir jānoraida.

Par pamatu, kas attiecas uz 1998. gada pamatnostādņu pārkāpumu un pienākuma norādīt pamatojumu, nosakot naudas sodu sākumsummu, pārkāpumu

Ievada apsvērumi

197 Vispirms jāatgādina — no pastāvīgās judikatūras izriet, ka Komisijai ir plaša rīcības brīvība attiecībā uz naudas sodu aprēķina metodi. Šajā aprēķina metodē, kas ir aprakstīta 1998. gada pamatnostādnēs, ir iekļauti dažādi elastīgi elementi, kas Komisijai ļauj izmantot tai piešķirto rīcības brīvību atbilstoši Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktam (šajā ziņā skat. Tiesas 2009. gada 3. septembra spriedumu apvienotajās lietās C-322/07 P, C-327/07 P un C-338/07 P *Papierfabrik August Koehler u.c./Komisija*, Krājums, I-7191. lpp., 112. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 198 Savienības konkurences tiesību pārkāpumu smagums jānoskaidro, pamatojoties uz ļoti daudziem apstākļiem, tostarp, piemēram, konkrētajiem lietas apstākļiem, tās kontekstu un naudas sodu preventīvo piemērojamību, kaut arī nav izstrādāts saistošs vai izsmelošs to kritēriju saraksts, kuri būtu obligāti jāņem vērā (šī sprieduma 106. punktā minētais Tiesas spriedums lietā *Archer Daniels Midland/Komisija*, 72. punkts, un 2009. gada 3. septembra spriedums lietā *C-534/07 P Prym un Prym Consumer/Komisija*, Krājums, I-7415. lpp., 54. punkts).
- 199 Kā izklāstīts šī sprieduma 24. punktā, Komisija šajā gadījumā naudas sodu apmēru noteica, piemērojot 1998. gada pamatnostādnēs noteikto metodi.
- 200 Lai gan 1998. gada pamatnostādnēs nevar kvalificēt kā tiesību normas, kas pārvaldes iestādei jebkurā gadījumā ir jāievēro, tajās tomēr ir paredzēta uzvedības norma, kurā norādīta prakse, kas jāievēro un no kuras katrā atsevišķā gadījumā pārvaldes iestāde nevar atkāpties, nenorādīdama iemeslus, kuri būtu saderīgi ar vienlīdzīgas attieksmes principu (skat. šī sprieduma 88. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 209. punkts un tajā minētā judikatūra; Vispārējās tiesas 2008. gada 8. oktobra spriedumu lietā *T-73/04 Carbone-Lorraine/Komisija*, Krājums, II-2661. lpp., 70. punkts).
- 201 Kā norādīts šī sprieduma 135. punktā, pieņemot šādas uzvedības normas un ar to publikāciju paziņojot, ka turpmāk tā šīs normas piemēros gadījumos, uz kuriem tie attiecas, Komisija pati ierobežo savas rīcības brīvības īstenošanu un nedrīkst atteikties no šīm normām, citādi tā attiecīgā gadījumā varētu tikt sodīta par tādu vispārējo tiesību principu, kādi ir vienlīdzīgas attieksmes princips un tiesiskās drošības princips, pārkāpumu (skat. šī sprieduma 88. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 211. punkts un tajā minētā judikatūra; šī sprieduma 200. punktā minēto spriedumu lietā *Carbone-Lorraine/Komisija*, 71. punkts).

- 202 Turklāt 1998. gada pamatnostādnēs vispārīgi un abstrakti ir noteikta metodika, kuru Komisija atzinusi sev par saistošu attiecībā uz naudas sodu apmēra noteikšanu, un tādējādi šis pamatnostādnes nodrošina uzņēmumu tiesisko drošību (ši sprieduma 88. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 211. un 213. punkts).
- 203 Visbeidzot jāatgādina, ka 1998. gada pamatnostādnēs, pirmkārt, ir paredzēts, ka tiek novērtēts pats pārkāpuma smagums, pamatojoties uz kuru var tikt noteikta vispārīga sākumsumma (1.A punkta otrā daļa). Otrkārt, smagums tiek analizēts attiecībā pret izdarīto pārkāpumu raksturu un attiecīgā uzņēmuma īpašībām, proti, tā lieluma un stāvokļa konkrētajā tirgū, atbilstoši kuram ir iespējams izvērtēt sākumsummu, iedalīt uzņēmumus kategorijās un noteikt konkrētu sākumsummu (1.A punkts, no trešās līdz septītajai daļai).

Apstrīdētais lēmums

- 204 Pirmkārt, apstrīdētā lēmuma iedaļā, kas veltīta pārkāpumu smagumam (13.6.1. iedaļa), Komisija vienlaikus aplūko visus četrus [apstrīdētā lēmuma] 1. pantā konstatētos pārkāpumus, jo tiem “ir kopējas īpašības” (apstrīdētā lēmuma 657. apsvērumš). Šī iedaļa ir sadalīta trijās apakšiedaļās; pirmās apakšiedaļas nosaukums ir “Pārkāpumu raksturs” (13.6.1.1. apakšiedaļa), otrās apakšiedaļas nosaukums ir “Attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus apjoms” (13.6.1.2. apakšiedaļa) un trešās apakšiedaļas nosaukums ir “Secinājumi par pārkāpuma smagumu” (13.6.1.3. apakšiedaļa).

205 Apakšiedalā ar nosaukumu “Pārkāpumu raksturs” Komisija apstrīdētā lēmuma 658. un 659. apsvērumā paskaidro:

“658 Pārkāpumi, kas ir šī lēmuma priekšmets, galvenokārt sastāvēja no slepenas norunas starp konkurentiem, lai savstarpēji sadalītu tirgus vai iesaldētu tirgus daļas, savstarpēji sadalot jaunu liftu un/vai eskalatoru pārdošanas un ierīkošanas projektus, un lai nekonkurētu attiecībā uz liftu un eskalatoru apkopi un modernizāciju (izņemot Vāciju, kur aizliegtās vienošanās dalībnieki par apkopi un modernizāciju nav diskutējuši). Šādi horizontāli ierobežojumi jau paša to rakstura dēļ ietilpst smagākajos [EKL] 81. panta pārkāpumos. Šajā lietā pārkāpumi ir mākslīgi lieguši klientiem priekšrocības, kādas tie būtu varējuši cerēt iegūt no konkurencei atbilstoša piedāvājuma procesa. Tāpat ir interesanti vērst uzmanību uz to, ka daži no projektiem, ar ko veiktas manipulācijas, bija publiskā iepirkuma līgumi, kuri tika finansēti no nodokļiem un īstenoti tieši ar mērķi saņemt konkurējošus piedāvājumus, tostarp piedāvājumus ar labu kvalitātes un cenas attiecību.

659 Lai novērtētu pārkāpuma smagumu, elementi, kas saistīti ar tā priekšmetu, parasti ir būtiskāki par elementiem, kas saistīti ar tā sekām, it īpaši, ja — kā tas ir šajā lietā — nolīgumi attiecas uz sevišķi smagiem pārkāpumiem, piemēram, cenu noteikšanu un tirgus sadali. Nolīguma sekas parasti nav noslēdzošais kritērijs pārkāpuma smaguma novērtēšanā.”

206 Komisija apliecinā, ka tā “nav mēģinājusi pierādīt pārkāpuma precīzās sekas, jo, [nebija] iespējams ar pietiekamu pārliecību noteikt piemērojamos konkurences parametrus (cenu, komercnosacījumus, kvalitāti, jauninājumu un citus), ja nebija pārkāpumu” (apstrīdētā lēmuma 660. apsvēruma). Tomēr tā uzskata, ka “ir [...] acīmredzams, ka pārkāpumiem ir bijusi reāla ietekme”, un šajā ziņā paskaidro — “pats fakts, ka aizliegtās vienošanās dalībnieki ir īstenojuši dažādos pret konkurenci vērstos nolīgumus,

liek domāt par ietekmi uz tirgu, lai gan reālo ietekmes apjomu ir grūti noteikt, jo tostarp nav zināms, vai un uz cik citiem projektiem attiecās manipulācijas ar piedāvājumiem, tāpat arī tas, cik projektu aizliegtās vienošanās dalībnieki varēja sadalīt bez nepieciešamības savstarpēji sazināties” (apstrīdētā lēmuma 660. apsvērums). Tajā pašā apsvērumā Komisija piebilst, ka “lielās konkurentu kopējās tirgus daļas norāda uz iespējamu pret konkurenci vērstu iedarbību un [ka] šo tirgus daļu relatīvā stabilitāte visu pārkāpumu laiku apstiprinot šo iedarbību”.

²⁰⁷ Apstrīdētā lēmuma 661.–669. apsvērumā Komisija atbild uz argumentiem, ko prasītāji administratīvā procesa laikā izvirzījuši, lai pierādītu, ka pārkāpumu ietekme uz tirgu bijusi neliela.

²⁰⁸ Apakšiedaļā ar nosaukumu “Attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus apjoms” Komisija apstrīdētā lēmuma 670. apsvērumā apgalvo, ka “aizliegtās vienošanās, kas ir [apstrīdētā] lēmuma priekšmets, attiecās uz visu, attiecīgi, Beļģijas, Vācijas, Luksemburgas vai Nīderlandes teritoriju” un ka “no judikatūras skaidri izriet, ka valsts ģeogrāfisks tirgus, kas aptver visu dalībvalsti, jau pats par sevi ir kopējā tirgus būtiska daļa”.

²⁰⁹ Apakšiedaļā ar nosaukumu “Secinājumi par pārkāpuma smagumu” Komisija apstrīdētā lēmuma 671. apsvērumā norāda — katrs adresāts ir izdarījis vienu vai vairākus sevišķi smagus EKL 81. panta pārkāpumus, “ņemot vērā pārkāpumu raksturu un faktu, ka katrs pārkāpums attiecās uz visu dalībvalsti (Beļģijas, Vācijas, Luksemburgas vai Nīderlandes) teritoriju”. Tā secina, ka “šie faktori ir tādi, ka pārkāpumi ir jāuzskata par sevišķi smagiem, lai gan to reālo ietekmes apjomu nevar noteikt”.

- 210 Otrkārt, apstrīdētā lēmuma iedaļā ar nosaukumu “Atšķirīga attieksme” (13.6.2. iedaļa) Komisija nosaka naudas soda apmēru katram uzņēmumam, kas bijis dažādo aizliegto vienošanos dalībnieks (skat. šī sprieduma 27.–30. punktu); [naudas soda apmērā] saskaņā ar apstrīdētā lēmuma 672. apsvērumu ir ņemta vērā “pārkāpumu izdarītāju faktiskā ekonomiskā spēja nodarīt būtisku kaitējumu konkurencei”. Komisija apstrīdētā lēmuma 673. apsvērumā skaidro, ka “šajā ziņā uzņēmumi [tika] iedalīti vairākās kategorijās atkarībā no apgrozījuma, kas gūts no liftiem un/vai eskalatoriem, tostarp — attiecīgā gadījumā — sniedzot apkopes un modernizācijas pakalpojumus”.

Par pārkāpumu kvalifikāciju par “sevišķi smagiem”

- 211 Pirmām kārtām, prasītāji norāda, ka Komisijas veiktais pārkāpumu smaguma novērtējums ir kļūdainš. Saskaņā ar prasītāju viedokli, Komisija esot izmantojusi vispārīgo pieeju attiecībā uz pārkāpumu kvalifikāciju par “sevišķi smagiem”, neņemdamā vērā nedz, pirmkārt, faktu, ka nolīgumi attiecīgajās dalībvalstīs bija strukturēti ļoti dažādi, nedz, otrkārt, pārkāpumu konkrēto ietekmi. Šī ietekme esot bijusi niecīga.
- 212 Prasītāji norāda uz cenu kritumu Vācijas un Luksemburgas tirgos, uz tirgus daļu svārstībām Vācijas, Beļģijas un Luksemburgas tirgos, uz nolīgumu neefektivitāti un neievērošanu Vācijas, Beļģijas, Luksemburgas un Nīderlandes tirgos, tāpat arī uz faktu, ka aizliegtās vienošanās Luksemburgā un Nīderlandē esot attiekušās tikai uz dažiem projektiem. Turklāt prasītāji norāda, ka Vācijā *Schindler* bija iesaistīts vienīgi eskalatoru nozarē. Visbeidzot, atbilstoši Komisijas lēmumu pieņemšanas praksei aizliegtā vienošanās Luksemburgā esot jākvalificē kā “smaga”, ņemot vērā faktu, ka tā attiecās tikai uz vienu nelielu dalībvalsti.

- 213 Jāatgādina, ka attiecībā uz pārkāpuma smaguma novērtējumu 1998. gada pamatnostādņu 1.A punkta pirmajā un otrajā daļā ir noteikts:

“Novērtējot pārkāpuma smagumu, jāņem vērā tā raksturs, tā konkrētā ietekme uz tirgu gadījumos, kad to iespējams noteikt, un attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus apjoms.

Tādējādi pārkāpumi tiek iedalīti vienā no trijām pārkāpumu kategorijām: mazāk smagi pārkāpumi, smagi pārkāpumi un sevišķi smagi pārkāpumi.”

- 214 Tāpēc saskaņā ar 1998. gada pamatnostādņu 1.A punkta pirmo daļu Komisijai, novērtējot pārkāpuma smagumu, pārbaude par pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu ir jāveic tikai tad, ja šķiet, ka šo ietekmi ir iespējams noteikt (šajā ziņā skat. šī sprieduma 198. punktā minēto spriedumu lietā *Prym un Prym Consumer*/Komisija, 74. punkts un tajā minētā judikatūra; šī sprieduma 118. punktā minēto spriedumu lietā *Archer Daniels Midland un Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 143. punkts, un šī sprieduma 95. punktā minēto spriedumu lietā *Degussa*/Komisija, 216. punkts).
- 215 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, lai novērtētu pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu, Komisijai par atskaites punktu jāpieņem konkurence, kāda parastos apstākļos būtu pastāvējusi, ja pārkāpuma nebūtu bijis (skat. šī sprieduma 200. punktā minēto spriedumu lietā *Carbone-Lorraine*/Komisija, 83. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 216 Šajā lietā Komisija apstrīdētā lēmuma 660. apsvērumā apliecina, ka “[tā] nav mēģinājusi pierādīt precīzās sekas, jo, [nebija] iespējams ar pietiekamu pārlicību noteikt piemērojamos konkurences parametrus (cenu, komercnosacījumus, kvalitāti,

jauninājumu un citus), ja nebija pārkāpumu”. Lai gan Komisija apstrīdētā lēmuma 660. apsvērumā pauž uzskatu, ka ir acīmredzams, ka aizliegtajām vienošanās ir bijusi reāla ietekme, jo tās ir īstenotas, kas [jau] liek domāt par ietekmi uz tirgu, un lai gan Komisija apstrīdētā lēmuma 661.–669. apsvērumā ir noraidījusi attiecīgo uzņēmumu argumentus, kas izvirzīti, lai pierādītu, ka aizliegto vienošanos sekas ir bijušas nelielas, ir jākonstatē, ka apstrīdētajā lēmumā, novērtējot pārkāpumu smagumu, nav ņemta vērā to iespējamā ietekme uz tirgu.

²¹⁷ Tādējādi Komisija apstrīdētā lēmuma 671. apsvērumā savu secinājumu par pārkāpumu smaguma novērtējumu pamato tikai ar to, ka ir ņemts vērā minēto pārkāpumu raksturs un to ģeogrāfiskais apjoms. Minētajā apsvērumā Komisija secina, ka, “ņemot vērā pārkāpumu raksturu un faktu, ka katrs pārkāpums attiecās uz visu dalībvalsts (Beļģijas, Vācijas, Luksemburgas vai Nīderlandes) teritoriju, [...] [ir jāuzskata —] katrs adresāts ir izdarījis vienu vai vairākus sevišķi smagus EKL 81. panta pārkāpumus”.

²¹⁸ Ir jākonstatē, ka prasītāji nepierāda to, ka aizliegto vienošanos konkrēto ietekmi šajā lietā būtu bijis iespējams noteikt; prasītāji savā replikā ir tikai uzsvēruši, ka pastāvēt dažādas zinātniskas metodes, kas ļaujot aprēķināt aizliegtas vienošanās ekonomisko ietekmi, bet ir vienīgi apliecinājuši, ka sekas noteikti bijušas nelielas. Šajā ziņā prasītāju norādītie apstākļi saistībā ar cenu kritumiem, tirgus daļu svārstībām, tāpat arī nolīgumu neievērošanu vai neefektivitāti (skat. šī sprieduma 212. punktu) — pat ja pieņemtu, ka tie ir pierādīti — neļauj secināt, ka aizliegto vienošanos sekas attiecīgajos tirgos būtu bijis iespējams noteikt, turklāt prasītāji neapstrīd Komisijas apgalvojumus, ka šajā lietā nebija iespējams ar pietiekamu pārliecību noteikt piemērojamos konkurences parametrus, ja nebija pārkāpumu.

- 219 Šādos apstākļos prasītāji nav pierādījuši, ka šajā lietā Komisijai saskaņā ar 1998. gada pamatnostādņem un šī sprieduma 214. punktā minēto judikatūru bija pienākums, novērtējot pārkāpumu smagumu, ņemt vērā to konkrēto ietekmi.
- 220 Turklāt, pat ja pieņemtu, ka pārkāpumu konkrēto ietekmi būtu bijis iespējams noteikt un ka prasītāju argumenti, kas atkārtoti šī sprieduma 211. un 212. punktā, ir pamatoti, jo tie pierādītu, ka aizliegto vienošanos ietekme uz attiecīgajiem tirgiem bijusi neliela, ir jākonstatē, ka šo pārkāpumu kvalifikācija par “sevišķi smagiem” tāpēc nebūtu mazāk atbilstoša.
- 221 Pirmkārt, ir jānorāda, ka, neatkarīgi no, iespējams, dažādās aizliegto vienošanos struktūras, jau paša apstrīdētajā lēmumā konstatēto pārkāpumu rakstura dēļ tie ietilpst smagākajos EKL 81. panta pārkāpumos, jo to priekšmets bija “slepena noruna starp konkurentiem, lai savstarpēji sadalītu tirgus vai iesaldētu tirgus daļas, savstarpēji sadalot jaunu liftu un/vai eskalatoru pārdošanas un ierīkošanas projektus, un lai nekonkurētu attiecībā uz liftu un eskalatoru apkopi un modernizāciju (izņemot Vāciju, kur aizliegtās vienošanās dalībnieki par apkopi un modernizāciju nav diskutējuši)” (apstrīdētā lēmuma 658. apsvērums). Šajā ziņā 1998. gada pamatnostādņēs ir izklāstīts, ka “sevišķi smagi” pārkāpumi galvenokārt sastāv no horizontāliem ierobežojumiem, piemēram, cenu karteļiem un tirgu sadales kvotām vai citādas prakses, kas apdraud pienācīgu iekšējā tirgus darbību. Šie pārkāpumi arī ietilpst aizliegtas vienošanās piemēros, kas EKL 81. panta 1. punkta c) apakšpunktā ir skaidri atzītas par nesaderīgām ar kopējo tirgu. Papildus būtiskiem konkurences izkropļojumiem, ko rada šādas aizliegtas vienošanās, tās izraisa šo tirgu nodalīšanu tiktāl, ciktāl tās uzliek dalībniekiem pienākumu ievērot dažādu tirgu sadalījumu, kuri bieži vien ir nodalīti atbilstoši valstu robežām, tādējādi radot šķēršļus EK līguma galvenajam mērķim — Kopienas tirgus integrācijai. Šāda veida pārkāpumi, it īpaši, ja jautājums ir par horizontālām aizliegtajām

vienošanām, judikatūrā ir kvalificēti kā “īpaši smagi” vai “acīmredzami pārkāpumi” (šajā ziņā skat. Vispārējās tiesas 1995. gada 6. aprīļa spriedumu lietā T-148/89 *Tréfilunion/Komisija*, *Recueil*, II-1063. lpp., 109. punkts; 1998. gada 15. septembra spriedumu apvienotajās lietās T-374/94, T-375/94, T-384/94 un T-388/94 *European Night Services u.c./Komisija*, *Recueil*, II-3141. lpp., 136. punkts, un 2005. gada 18. jūlija spriedumu lietā T-241/01 *Scandinavian Airlines System/Komisija*, Krājums, II-2917. lpp., 85. punkts).

- 222 Otrkārt, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka pret konkurenci vērstas prakses iedarbība nav noteicošais kritērijs, novērtējot pārkāpuma smagumu. Apstākļiem, kas attiecas uz nodomu, var būt lielāka nozīme nekā apstākļiem, kuri attiecas uz minēto iedarbību, it īpaši, ja jautājums ir par ļoti smagiem pārkāpumiem, piemēram, tirgu sadali (Tiesas 2003. gada 2. oktobra spriedums lietā C-194/99 P *Thyssen Stahl/Komisija*, *Recueil*, I-10821. lpp., 118. punkts, un šī sprieduma 198. punktā minētais spriedums lietā *Prym un Prym Consumer/Komisija*, 96. punkts; Vispārējās tiesas 2001. gada 13. decembra spriedums apvienotajās lietās T-45/98 un T-47/98 *Krupp Thyssen Stainless un Acciai speciali Terni/Komisija*, *Recueil*, II-3757. lpp., 199. punkts, un šī sprieduma 95. punktā minētais spriedums lietā *Degussa/Komisija*, 251. punkts).

- 223 Tādējādi, lai pārkāpumus varētu atzīt par “sevišķi smagiem”, galvenā nozīme ir pārkāpuma raksturam. No 1998. gada pamatnostādnēs iekļautā sevišķi smagu pārkāpumu apraksta izriet, ka nolīgumi vai saskaņotas darbības, kuru mērķis — kā tas ir šajā lietā — it īpaši ir tirgu sadale, var, pamatojoties uz to atbilstošo raksturu, tikt kvalificēti kā “sevišķi smagi” pārkāpumi, un šādai rīcībai nav jābūt saistītai ar īpašu ietekmi vai ģeogrāfisko apjomu (šajā ziņā skat. šī sprieduma 198. punktā minēto spriedumu lietā *Prym un Prym Consumer/Komisija*, 75. punkts). Šo secinājumu apstiprina fakts, ka smagu pārkāpumu aprakstā ir skaidri minēta ietekme uz tirgu un sekas attiecībā uz plašiem kopējā tirgus apgabaliem, bet sevišķi smagu pārkāpumu aprakstā, savukārt, nav minēta neviena prasība nedz attiecībā uz konkrēto ietekmi uz tirgu, nedz seku radīšanu īpašā ģeogrāfiskā apgabalā (šajā ziņā skat. šī sprieduma 83. punktā minēto spriedumu lietā *Schunk un Schunk Kohlenstoff-Technik/Komisija*, 171. punkts un tajā

minētā judikatūra). Šādos apstākļos ir jānoraida prasītāju arguments, ka šajā gadījumā jautājums neesot par tirgu sadali, bet gan “galvenokārt [par] nolīgumiem par kvotām”, jo tirgus daļu iesaldēšana noteikti nozīmējot iepriekšēju attiecīgo tirgu sadali.

224 Tātad, ņemot vērā pārkāpumu priekšmetu, apstrīdētajā lēmumā minētie pārkāpumi pēc to rakstura ir sevišķi smagi, lai gan bija jāpierāda, ka aizliegtās vienošanās neattiecas uz visu attiecīgo preču tirgu un neradīja visas cerētās sekas.

225 Turklāt, ņemot vērā to, ka Komisijas lēmumu pieņemšanas prakse nevar tikt izmantota kā naudas sodu tiesiskais regulējums konkurences jomā (šajā ziņā skat. Tiesas 2006. gada 21. septembra spriedumu lietā C-167/04 P *JCB Service*/Komisija, Krājums, I-8935. lpp., 201. un 205. punkts, un 2007. gada 7. jūnija spriedumu lietā C-76/06 P *Britannia Alloys & Chemicals*/Komisija, Krājums, I-4405. lpp., 60. punkts; šī sprieduma 200. punktā minēto spriedumu lietā *Carbone-Lorraine*/Komisija, 92. punkts), un katrā ziņā ņemot vērā pārbaudi, kas veikta šī sprieduma 221.–224. punktā, ir jānoraida prasītāju arguments attiecībā uz Komisijas lēmumu pieņemšanas praksi, saskaņā ar kuru pārkāpumu Luksemburgā vajadzēja kvalificēt kā “smagu”, ievērojot to, ka šī dalībvalsts ir neliela. Šajā ziņā turklāt ir jānorāda, ka, tieši ņemdama vērā “Luksemburgas tirgus lielumu salīdzinājumā ar citām dalībvalstīm” (apstrīdētā lēmuma 666. apsvērums), Komisija par šo pārkāpumu ir noteikusi vispārīgu sākumsummu, kas atbilst pusei no minimālās robežas EUR 20 miljonu apmērā, kura pamatnostādnes parasti ir paredzēta par šāda veida sevišķi smagu pārkāpumu (skat. 1998. gada pamatnostādņu 1.A punkta otrās daļas trešo ievilkumu).

226 Visbeidzot, pat ja pieņemtu, ka Komisija bija nodomājusi ņemt vērā šo fakultatīvo elementu — pārkāpuma ietekmi uz tirgu — un ka tai tādējādi vajadzēja apstrīdētajā lēmumā sniegt konkrētas, ticamas un pietiekamas norādes, kuras ļauj novērtēt, kāda faktiskā ietekme pārkāpumam varēja būt uz konkurenci minētajā tirgū (šī sprieduma

198. punktā minētais spriedums lietā *Prym un Prym Consumer*/Komisija, 82. punkts), ir uzskatāms, ka tā katrā ziņā būtu izpildījusi šo pienākumu.

²²⁷ No apstrīdētā lēmuma izriet, ka saistībā ar pārkāpumu Beļģijā Komisija it īpaši ir konstatējusi, ka pret konkurenci vērstie noligumi attiecās uz visiem liftu un eskalatoru tirgus segmentiem neatkarīgi no projekta summas un ka, ņemot vērā lielo attiecīgo uzņēmumu kopējo tirgus daļu (apstrīdētā lēmuma 50. apsvērums), šiem uzņēmumiem bija maz riska, ka tie varētu saskarties ar konkurences spiedienu, ko radītu mazāki liftu un eskalatoru [ražošanas] uzņēmumi, kas minētajiem uzņēmumiem būtu liedzis noteikt virskonkurētspējīgas cenas, kuras ietekmē tirgu (apstrīdētā lēmuma 662. apsvērums). Turklāt tā ir norādījusi, ka četru uzņēmumu pārstāvji regulāri pulcējās (apstrīdētā lēmuma 153. un 160. apsvērums), tāpat arī regulāri sarunājās pa telefonu par konkrētiem projektiem (apstrīdētā lēmuma 153. apsvērums) un bija paredzējuši kompensāciju mehānismu atšķirību gadījumā starp tirgus daļām, par kādām notikusi vienošanās, un reālajām tirgus daļām (apstrīdētā lēmuma 162. un 175. apsvērums). Turklāt bija izveidoti projektu saraksti, kas ļāva attiecīgajiem uzņēmumiem pastāvīgi pārbaudīt un pārliecināties, ka ikviens ievēro savas saistības, un veikt nepieciešamos pielāgojumus, ja tas, par ko iepriekš bija notikusi vienošanās, nebija pilnībā ievērots (apstrīdētā lēmuma 166. apsvērums). Tika veikti arī īpaši sīki izstrādāti pasākumi, lai slēptu nolīgumus (apstrīdētā lēmuma 153. apsvērums).

²²⁸ Attiecībā uz pārkāpumu Vācijā Komisija it īpaši ir norādījusi, ka aizliegtās vienošanās dalībniekiem vērtības ziņā piederēja vairāk nekā 60 % no liftu tirgus un gandrīz 100 % no eskalatoru tirgus (apstrīdētā lēmuma 51. un 232. apsvērums) un ka aizliegtās vienošanās mērķis bija iesaldēt minēto uzņēmumu attiecīgās tirgus daļas (apstrīdētā lēmuma 236. un nākamie apsvērumi). Komisija arī ir uzsvērusi sanāksmju biežumu

(apstrīdētā lēmuma 217. un 218. apsvērum) un piesardzību, kādu dalībnieki ievēroja, lai slēptu savu saziņu (apstrīdētā lēmuma 219.–221. apsvērum).

229 Attiecībā uz pārkāpumu Luksemburgā Komisija ir konstatējusi, ka uzņēmumi, uz kuriem attiecās nolīgumi, bija īstenojuši gandrīz 100% no kopējā liftu un eskalatoru pārdošanas apjoma 2003. gadā, tāpat norādot, ka *Kone*, *Otis*, *Schindler* un *Thyssen-Krupp* vietējās meitassabiedrības bija vienīgās piegādātājas Luksemburgā, kas piedāvāja eskalatorus (apstrīdētā lēmuma 52. apsvērum). Tā arī ir uzsvērusi tikšanos biežumu (apstrīdētā lēmuma 302. apsvērum), piesardzību, kāda tika ievērota, lai slēptu sanāksmes un saziņu (apstrīdētā lēmuma 304.–307. apsvērum) un kompensāciju mehānisma esamību (apstrīdētā lēmuma 317. un 336. apsvērum).

230 Visbeidzot, attiecībā uz pārkāpumu Nīderlandē Komisija ir norādījusi ļoti lielo aizliegtās vienošanās dalībnieku kopējo tirgus daļu (apstrīdētā lēmuma 53. apsvērum). Tā arī ir uzsvērusi dalībnieku sanāksmju biežumu (apstrīdētā lēmuma 383. un 397.–401. apsvērum), dalībnieku sīki izstrādāto sadales procesu (apstrīdētā lēmuma 411. un nākamie apsvērumi), piesardzību, kāda tika ievērota, lai slēptu dalībnieku saziņu (apstrīdētā lēmuma 391. apsvērum), tāpat arī *de facto* kompensāciju mehānisma esamību (apstrīdētā lēmuma 434. apsvērum).

231 Komisija apstrīdētā lēmuma 660. apsvērumā ir secinājusi — pats fakts, ka dažādie pret konkurenci vērstie nolīgumi bija īstenoti, liekot domāt par ietekmi uz tirgu, lai gan reālo ietekmes apjomu bija grūti noteikt, jo, it īpaši, nebija iespējams pierādīt, vai un uz cik citiem projektiem attiecās manipulācijas ar piedāvājumiem, tāpat arī to, cik projektu aizliegtās vienošanās dalībnieki varēja sadalīt bez nepieciešamības savstarpēji sazināties. Tā ir piebildusi, ka lielās konkurentu kopējās tirgus daļas norāda uz

iespējamu pret konkurenci vērstu iedarbību un ka šo tirgus daļu relatīvā stabilitāte visu pārkāpumu laiku apstiprinot šo iedarbību.

- 232 No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka prasītāju argumenti, kas atkārtoti šī sprieduma 211. un 212. punktā, neietekmē apstrīdētā lēmuma 1. pantā konstatēto pārkāpumu kvalifikācijas par “sevišķi smagiem” tiesiskumu un tārad tie ir jānoraida.
- 233 Otrām kārtām, prasītāji uzskata, ka Komisija ignorē nevainīguma prezumpcijas principu, uzliekot attiecīgajiem uzņēmumiem pienākumu pierādīt šo uzņēmumu aizliegtās vienošanās ietekmes neesamību.
- 234 Ir jākonstatē, ka saskaņā ar 1998. gada pamatnostādņu 1.A punktu aizliegtas vienošanās konkrētā ietekme — ja to iespējams noteikt — ir jāpierāda Komisijai. Tomēr šajā lietā Komisija apstrīdētā lēmuma 660. apsvērumā ir paudusi viedokli, ka konkrēto ietekmi nav iespējams noteikt; prasītāji nav juridiski korekti apstrīdējuši šo novērtējumu (skat. šī sprieduma 211.–232. punktu).
- 235 Šādos apstākļos pārkāpumu konkrētās ietekmes neņemšana vērā nevarēja izraisīt nevainīguma prezumpcijas principa pārkāpumu, jo šajā lietā pārkāpumu smagums saskaņā ar 1998. gada pamatnostādņu 1.A punktu varēja tikt noteikts bez pienākuma pierādīt šādu ietekmi.
- 236 Tādējādi arī argumentu, kas attiecas uz nevainīguma prezumpcijas principa pārkāpumu, nevar apstiprināt.

237 Tātad visi iebildumi, kas saistīti ar pārkāpumu kvalifikāciju par “sevišķi smagiem”, ir jānoraida.

Par iespējamo naudas sodu sākumsummu prettiesiskumu

238 Prasītāji uzsver, ka Komisija ir pārkāpusi 1998. gada pamatnostādņu 1.A punktu, jo, nosakot naudas sodu pamatsummas, tā apstrīdētajā lēmumā nav ņēmusi vērā attiecīgo uzņēmumu kontrolētā tirgus lielumu, uz kuru attiecas nolīgumi. Prasītāji turklāt norāda uz naudas sodu pamatsummu nesamērīgumu un nesaskaņotību attiecībā pret minētā tirgus lielumu un attiecībā pret *Schindler* meitassabiedrību apgrozījumu. Prasītāji savā replikā arī ir minējuši, ka, neatkarīgi no pārkāpumu kvalifikācijas par “sevišķi smagiem”, argumenti, kas sniegti šī sprieduma 211. un 212. punktā, ir pamats naudas sodu sākumsummu samazināšanai. Tie arī uzskata, ka Komisija nav pietiekami atšķirīgi izturējusies pret attiecīgajiem uzņēmumiem. Kad prasītāji tiesas sēdē tika iztaujāti par izvīrītā pamata apjomu, prasītāji precizēja, ka, pretēji tam, ko tie ir norādījuši tiesai iesniegtajos dokumentos, to iebildumi neattiecas uz naudas sodu pamatsummām, bet gan uz naudas sodu sākumsummām.

239 It īpaši attiecībā uz pārkāpumu Luksemburgā prasītāji uzskata, ka naudas soda sākumsumma EUR 10 miljonu apmērā esot nesamērīga, jo tā atbilstot gandrīz trešdaļai no Luksemburgas tirgus apjoma, uz kuru attiecas aizliegtā vienošanās. Prasītāji piebilst, ka šī summa [*konfidenciāli*]¹. Saistībā ar aizliegto vienošanos Vācijā konkrētā sākumsumma atbilstot [*konfidenciāli*]. Visbeidzot, attiecībā uz aizliegto vienošanos

1 — Konfidenciālie dati ir slēpti.

Nīderlandē prasītāji uzsver, ka konkrētās naudas soda sākumsummas apmērs esot pārmērīgs; tas atbilstot [*konfidenciāli*], lai gan *Schindler* piederot tikai neliela tirgus daļa Nīderlandē.

²⁴⁰ Kā atgādināts šī sprieduma 203. punktā, 1998. gada pamatnostādņēs, pirmkārt, ir paredzēts, ka tiek novērtēts pats pārkāpuma smagums, pamatojoties uz kuru var tikt noteikta vispārīga sākumsumma (1.A punkta otrā daļa). Otrkārt, smagums tiek analizēts atkarībā no attiecīgā uzņēmuma īpašībām, proti, tā lieluma un stāvokļa konkrētajā tirgū, atbilstoši kuram ir iespējams izvērtēt sākumsummu, iedalīt uzņēmumus kategorijās un noteikt konkrētu sākumsummu (1.A punkts, no trešās līdz septītajai daļai) (šī sprieduma 200. punktā minētais spriedums lietā *Carbone-Lorraine/Komissija*, 73. punkts).

²⁴¹ Šajā ziņā vispirms ir uzskatāms, ka prasītāju iebildumi, kas attiecas uz 1998. gada pamatnostādņu pārkāpumu vai samērīguma principa pārkāpumu, saistībā ar tirgu — uz kuriem attiecas nolīgumi — lieluma neņemšanu vērā un saistībā ar naudas sodu sākumsummu nesaskaņotību, ņemot vērā attiecīgo tirgu lielumu, attiecas uz naudas sodu vispārīgajām sākumsummām, jo [šie iebildumi] attiecas uz pārkāpumu būtisko smagumu. Tāpat ir ar iebildumiem, kuri attiecas uz nolīgumu struktūru vai nolīgumu ierobežoto ietekmi, kuri, lai gan izvirzīti, lai apstrīdētu pārkāpumu kvalifikāciju par “sevišķi smagiem”, pēc prasītāju uzskatiem, būtu pamats samazināt naudas sodu sākumsummas. Arī prasītāju iebildumi, kas attiecas uz naudas sodu sākumsummu nesamērīgumu un to nesaskaņotību, ņemot vērā *Schindler* meitassabiedrību apgrozījumu, vai uz nepietiekami atšķirīgo izturēšanos pret attiecīgajiem uzņēmumiem, ir saistīti ar konkrētu naudas sodu sākumsummu noteikšanu, jo tās attiecas uz uzņēmumu dalījumu kategorijās. Visbeidzot, prasītāji norāda pamatu, kas attiecas uz apstrīdētā lēmuma pamatojuma nesniegšanu saistībā ar naudas sodu sākumsummu noteikšanu.

— Par iespējamo pamatojuma nesniegšanu

- ²⁴² Prasītāji tiesai iesniegtajos dokumentos ir apgalvojuši, ka naudas sodu pamatsummas, kas ir apstiprinātas apstrīdētajā lēmumā, nav pamatotas. Kā norādīts šī sprieduma 238. punktā, no prasītāju paskaidrojumiem tiesas sēdē tomēr izrietēja, ka to iebildums attiecas uz pamatojuma nesniegšanu par naudas sodu sākumsummām. Prasītāji neesot varējuši pārbaudīt to, pēc kādiem principiem un ar kādu materiālo pamatojumu tās esot noteiktas. Tā kā naudas sodu sākumsummas ir sākumpunkts vēlākajiem aprēķiniem, pedantiskums, ar kādu Komisija aprēķinot sākumsummas palielinājumus un samazinājumus, kļūstot gluži nevajadzīgs, ja šī summa tiek noteikta patvaļīgi.
- ²⁴³ No pastāvīgās judikatūras izriet, ka tādas būtiskas formālas prasības, kāds ir pienākums norādīt pamatojumu, ir izpildītas, ja Komisija lēmumā ir norādījusi vērtējuma elementus, kas ļāvuši tai izvērtēt pārkāpuma smagumu un ilgumu, un Komisijai lēmumā nav jāsniedz sīkāks izklāsts vai ar naudas soda aprēķiniem saistītie skaitliskie dati (Tiesas 2000. gada 16. novembra spriedums lietā *C-279/98 P Cascades/Komisija, Recueil*, I-9693. lpp., 44. punkts, un šī sprieduma 149. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Limburgse Vinyl Maatschappij u.c./Komisija*, 463. un 464. punkts; Vispārējās tiesas 2006. gada 15. marta spriedums lietā *T-15/02 BASF/Komisija*, Krājums, II-497. lpp., 131. punkts).
- ²⁴⁴ Komisija vispirms apstrīdētā lēmuma 657.–671. apsvērumā ir izklāstījusi to, ka naudas sodu sākumsummas ir noteiktas, ņemot vērā pārkāpumu raksturu un attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus apjomu. Turklāt no apstrīdētā lēmuma 672.–685. apsvēruma izriet, ka Komisija ir analizējusi pārkāpumu smagumu attiecībā pret [pārkāpumu] dalībnieku īpašībām, saistībā ar katru pārkāpumu pret attiecīgajiem uzņēmumiem izturoties atšķirīgi, atkarībā no to apgrozījuma saistībā ar precēm, kas ir aizliegtās vienošanās priekšmets, tajā valstī, uz kuru attiecas pārkāpums.

²⁴⁵ Tādējādi vērtējuma elementi, kas ļāvuši Komisijai izvērtēt konstatēto pārkāpumu smagumu un ilgumu, ir pietiekami izklāstīti apstrīdētajā lēmumā. Šādos apstākļos iebildums, kas attiecas uz EKL 253. panta pārkāpumu, ir jānoraida.

— Par vispārīgajām naudas sodu sākumsummām

²⁴⁶ Pirmkārt, ir jāuzsver, ka prasītāji neapstrīd 1998. gada pamatnostādņu 1.A punktā izklāstītās metodikas tiesiskumu, kura attiecas uz vispārīgo naudas sodu sākumsummu noteikšanu. Minētā metodika atbilst vienotas likmes loģikai, saskaņā ar kuru vispārīgā naudas soda sākumsumma, kas tiek noteikta atkarībā no pārkāpuma smaguma, tiek aprēķināta atkarībā no pārkāpuma rakstura un ģeogrāfiskā apjoma, kā arī no pārkāpuma konkrētās ietekmes uz tirgu, ja to ir iespējams noteikt (šī sprieduma 243. punktā minētais Vispārējās tiesas spriedums lietā *BASF/Komisija*, 134. punkts, un 2009. gada 6. maija spriedums lietā *T-116/04 Wieland-Werke/Komisija*, Krājums, II-1087. lpp., 62. punkts).

²⁴⁷ Tāpat attiecīgā tirgus lielums principā nav obligāts elements, bet ir tikai būtisks elements citu elementu vidū pārkāpuma smaguma noteikšanai, turklāt Komisijai saskaņā ar judikatūru nav pienākuma norobežot attiecīgo tirgu vai izvērtēt tā lielumu, ja attiecīgajam pārkāpumam ir pret konkurenci vērsti mērķis (šajā ziņā skat. šī sprieduma 198. punktā minēto spriedumu lietā *Prym un Prym Consumer/Komisija*, 55. un 64. punkts). Tādējādi, lai noteiktu vispārīgo naudas soda sākumsummu, Komisija var ņemt vērā tirgus — uz ko attiecas pārkāpums — vērtību, bet tai nav pienākuma to darīt (šajā ziņā skat. šī sprieduma 243. punktā minēto spriedumu lietā *BASF/Komisija*, 134. punkts, un šī sprieduma 246. punktā minēto spriedumu lietā *Wieland-Werke/Komisija* 63. punkts). 1998. gada pamatnostādnēs nav paredzēts, ka naudas sodu apmērs tiktu aprēķināts atkarībā no kopējā apgrozījuma vai apgrozījuma, ko uzņēmumi

guvuši attiecīgajā tirgū. Tomēr minētās pamatnostādnes naudas soda apmēra noteikšanā arī neliedz ņemt vērā šādu apgrozījumu, lai tiktu ievēroti vispārējie Savienības tiesību principi un ja to prasa [lietas] apstākļi (šī sprieduma 118. punktā minētais spriedums lietā *Archer Daniels Midland un Archer Daniels Midland Ingredients/Komisija*, 187. punkts).

248 Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, prasītāju argumenti ir jānoraida tiktāl, ciktāl tajos ir norādīts uz naudas sodu sākumsummu, kas ir noteiktas par pārkāpumu Luksemburgā, iespējamo pārmērīgumu. Apgrozījums, kas gūts šīs dalībvalsts mērogā, tika ņemts vērā, iedalot attiecīgos uzņēmumus kategorijās un tātad nosakot konkrētas sākumsummas minētajiem uzņēmumiem (apstrīdētā lēmuma 680. un 684. apsvērums). Katrā ziņā, kā norādīts šī sprieduma 225. punktā, tieši ņemdama vērā “Luksemburgas tirgus lielumu salīdzinājumā ar citām dalībvalstīm” (apstrīdētā lēmuma 666. apsvērums), Komisija par šo pārkāpumu ir noteikusi vispārīgu sākumsummu, kas atbilst pusei no minimālās robežas EUR 20 miljonu apmērā, kura pamatnostādnēs parasti ir paredzēta par šāda veida sevišķi smagu pārkāpumu (skat. 1998. gada pamatnostādņu 1.A punkta otrās daļas trešo ievilkumu).

249 Otrkārt, prasītāji norāda, ka vispārīgās sākumsummas par dažādām aizliegtajām vienošanās attiecībā uz uzņēmumiem nav noteiktas saskaņoti, un precizē, ka [atbilstošā] sākumsumma ir nesamērīga attiecībā pret tirgus apjomu Luksemburgā.

250 Pretēji Komisijas apgalvojumiem, šis arguments atbilst Reglamenta 44. panta 1. punkta c) apakšpunktā izvirzītajiem nosacījumiem. Ar šo argumentu prasītāji uzsver — pieņemot, ka dažādie pārkāpumi ir jāuzskata par līdzīgiem, Komisijai, konkrēti, par pārkāpumu Luksemburgā, vajadzēja piemērot sākumsummu, kas līdzīga par pārējiem

pārkāpumiem noteiktajām sākumsummām [un] kas izteikta procentos no tirgus lieluma.

- 251 Jāatgādina, ka, ņemot vērā vienotas likmes loģiku, kas ir pamatā 1998. gada pamatnostādņu 1.A punktā izklāstītajai metodikai, Komisijai, kad tā nosaka vispārīgo naudas soda sākumsummu, nav pienākuma ņemt vērā skartā tirgus lielumu (skat. šī sprieduma 246. un 247. punktu).
- 252 Pat pieņemot, ka tad, ja Komisija vienā lēmumā konstatē vairākus sevišķi smagus pārkāpumus, tai ir jāievēro zināma saskaņotība starp vispārīgajām sākumsummām un dažādo skarto tirgu lielumu, šajā lietā nekas neliecina par to, ka vispārīgās sākumsummas, kas noteiktas par pārkāpumiem Beļģijā, Vācijā, Luksemburgā un Nīderlandē, nebūtu saskaņotas.
- 253 Tādējādi Komisija ir noteikusi lielākas vispārīgās sākumsummas atbilstoši tam, cik ievērojams bija tirgus lielums, neizmantojama precīzu matemātisku formulu, kas tai katrā ziņā arī nebija jādara. Attiecībā uz lielāko tirgu — Vācijas tirgu, kas atbilst EUR 576 miljoniem — vispārīgā sākumsumma tika noteikta EUR 70 miljonu apmērā; attiecībā uz nākamajiem diviem lielākajiem tirgiem — Nīderlandes tirgu un Beļģijas tirgu, kas atbilst, attiecīgi, EUR 363 miljoniem un EUR 254 miljoniem — vispārīgā sākumsumma tika noteikta, attiecīgi, EUR 55 miljonu un EUR 40 miljonu apmērā; visbeidzot, attiecībā uz Luksemburgas tirgu, kas ir acīmredzami mazāks [un] atbilst EUR 32 miljoniem, Komisija — lai gan 1998. gada pamatnostādnēs par sevišķi smagiem pārkāpumiem smaguma dēļ ir paredzēts noteikt summu, kas “pārsniedz [EUR] 20 miljonus” — ir uzskatījusi par lietderīgu noteikt šo summu EUR 10 miljonu apmērā.

254 Treškārt, prasītāji ir minējuši, ka pārkāpumuniecīgā ietekme ir pamats noteikt mazāku sākumsummu. Arī šis arguments ir jānoraida. Kā atgādināts šī sprieduma 213.–219. punktā, Komisijai, novērtējot pārkāpuma smagumu, pārbaude par pārkāpuma konkrēto ietekmi uz tirgu ir jāveic tikai tad, ja šķiet, ka šo ietekmi ir iespējams noteikt; šajā lietā tā nebija. Turklāt, kā norādīts šī sprieduma 220.–224. punktā, pat ja pieņemtu, ka pārkāpumu konkrēto ietekmi šajā lietā būtu bijis iespējams noteikt, šo pārkāpumu kvalifikācija par “sevišķi smagiem” tāpēc nebūtu mazāk atbilstoša. Prasītāji neizvirza citus argumentus, ar kuriem, neraugoties uz pārkāpumu kvalifikāciju par “sevišķi smagiem”, varētu pamatot Komisijas noteikto naudas sodu vispārīgās sākumsummas samazinājumu.

— Par konkrētajām naudas sodu sākumsummām

255 Jāatgādina, ka, aprēķinot atbilstoši Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktam piemēroto naudas sodu apmēru, atšķirīga attieksme pret attiecīgajiem uzņēmumiem raksturo to pilnvaru izmantošanu, kas Komisijai ir piešķirtas saskaņā ar šo normu. Saistībā ar savu rīcības brīvību Komisijai ir jāindividualizē sods atkarībā no attiecīgo uzņēmumu rīcības un raksturīgajām īpašībām, lai katrā atsevišķā gadījumā nodrošinātu, ka tiek pilnībā piemēroti Savienības konkurences noteikumi (šajā ziņā skat. šī sprieduma 54. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Musique Diffusion française u.c./Komisija*, 109. punkts, un šī sprieduma 225. punktā minēto spriedumu lietā *Britannia Alloys & Chemicals/Komisija*, 44. punkts).

256 Tādējādi 1998. gada pamatnostādņēs ir noteikts, ka par atsevišķa smaguma pārkāpumiem, ja pārkāpumā iesaistīti vairāki uzņēmumi — piemēram, kartēļi —, atsevišķos gadījumos var būt nepieciešams izsvērt vispārīgo sākumsummu, lai noteiktu konkrētu sākumsummu, ņemot vērā nodarījuma īpašo nozīmi un tādējādi katra uzņēmuma izdarītā nodarījuma reālo ietekmi uz konkurenci, it īpaši gadījumos, kad

uzņēmumi, kuri izdarījuši vienāda rakstura pārkāpumus, būtiski atšķiras pēc mēroga (1.A punkta sestā daļa). It īpaši jāņem vērā pārkāpuma izdarītāju faktiskā ekonomiskā spēja radīt būtisku kaitējumu pārējiem uzņēmējiem, kā arī patērētājiem (1.A punkta ceturtnā daļa).

257 1998. gada pamatnostādnēs arī ir precizēts — ja apstākļi prasa, līdzvērtīgas rīcības gadījumā vienlīdzīga soda principu var īstenot, piemērojot attiecīgajiem uzņēmumiem atšķirīgus naudas sodus, šo diferenciaciju neveicot ar aritmētisku aprēķinu palīdzību (1.A punkta septītnā daļa).

258 No judikatūras izriet, ka 1998. gada pamatnostādnēs nav paredzēts, ka naudas sodu apmērs tiek aprēķināts atkarībā no apgrozījuma, ko uzņēmumi guvuši attiecīgajā tirgū. Tomēr minētās pamatnostādnes naudas sodu apmēra noteikšanā arī neliedz ņemt vērā šādu apgrozījumu, lai tiktu ievēroti vispārējie Savienības tiesību principi un ja to prasa [lietas] apstākļi (ši sprieduma 112. punktā minētais Vispārējās tiesas spriedums lietā *LR AF 1998/Komisija*, 283. punkts; 2003. gada 9. jūlija spriedums lietā T-220/00 *Cheil Jedang/Komisija*, *Recueil*, II-2473. lpp., 82. punkts, un šī sprieduma 57. punktā minētais spriedums lietā *Groupe Danone/Komisija*, 157. punkts). Turklāt Vispārējā tiesa jau ir paudusi uzskatu, ka nav jābūt tieši proporcionālai sakarībai starp katra uzņēmuma lielumu un tam piemērotā naudas soda apmēru (Vispārējās tiesas 2004. gada 8. jūlija spriedums apvienotajās lietās T-67/00, T-68/00, T-71/00 un T-78/00 *JFE Engineering u.c./Komisija*, Krājums, II-2501. lpp., 534. punkts).

259 Šajā lietā no apstrīdētā lēmuma 672.–685. apsvēruma izriet, ka Komisija attiecībā uz katru pārkāpumu, kas konstatēts apstrīdētā lēmuma 1. pantā, ir piemērojusi “atšķirīgu attieksmi pret uzņēmumiem, lai ņemtu vērā pārkāpumu izdarītāju faktisko ekonomisko spēju nodarīt būtisku kaitējumu konkurencei” (apstrīdētā lēmuma 672. apsvērums). Attiecībā uz katru pārkāpumu tā ir iedalījusi uzņēmumus kategorijās, nosakot

konkrētas naudas sodu sākumsummas atkarībā no apgrozījuma, ko tie guvuši katrā attiecīgo preču valsts tirgū (apstrīdētā lēmuma 673.–685. apsvērumi). Izņemot konkrētās sākumsummas noteikšanu attiecībā uz *Schindler* tā dalības dēļ aizliegtajā vienošanās Vācijā, Komisija, nosakot pārējiem uzņēmumiem konkrētās sākumsummas par katru pārkāpumu, ir pamatojusies uz 2003. gada apgrozījumu, kas, pēc Komisijas uzskatiem, ir nesēnākais gads, kurā minētie uzņēmumi bija aktīvi attiecīgo aizliegtā vienošanās dalībnieki (apstrīdētā lēmuma 674., 676., 680. un 684. apsvērumi).

²⁶⁰ Tomēr prasītāji norāda, ka saistībā ar pārkāpumiem Vācijā, Luksemburgā un Nīderlandē konkrētā sākumsumma naudas sodiem par to dalību attiecīgajā pārkāpumā ir noteikta, kļūdaini piemērojot 1998. gada pamatnostādnes, un ir nesamērīga. Prasītāji arī piebilst, ka pret attiecīgajiem uzņēmumiem nav bijusi pietiekami atšķirīga attieksme.

²⁶¹ Pirmkārt, attiecībā uz pārkāpumiem Vācijā, Luksemburgā un Nīderlandē prasītāji norāda, ka esot pārkāptas 1998. gada pamatnostādnes un samērīguma princips [*konfidenciāli*].

²⁶² No vienas puses, kā izriet no šī sprieduma 244. punkta, vispārīgā naudas sodu sākumsumma tika noteikta, ņemot vērā pārkāpumu raksturu un attiecīgā ģeogrāfiskā tirgus apjomu. No otras puses, apgrozījumu, ko attiecīgie uzņēmumi guvuši Vācijas tirgū, Komisija ir ņēmusi vērā, vienīgi piemērojot atšķirīgu attieksmi pret attiecīgajiem uzņēmumiem, lai ņemtu vērā to relatīvo nozīmīgumu attiecīgajā tirgū un to

faktisko ekonomisko spēju nodarīt būtisku kaitējumu konkurencei (apstrīdētā lēmuma 672. apsvērums), kas turklāt atbilst šī sprieduma 255. un 258. punktā minētajai judikatūrai. Tādējādi prasītāju veiktajam salīdzinājumam starp apgrozījumu, ko tie guvuši attiecīgajos tirgos, un naudas sodu sākumsummu nevar piekrist.

²⁶³ Tātad un, tā kā Savienības tiesībās katrā ziņā nav vispārpiemērojama principa, saskaņā ar kuru sodam jābūt samērīgam ar uzņēmuma nozīmīgumu preču, kuras ir pārkāpuma priekšmets, tirgū (šī sprieduma 118. punktā minētais spriedums lietā *Archer Daniels Midland* un *Archer Daniels Midland Ingredients*/Komisija, 75. punkts), arguments, kas attiecas uz konkrēto sākumsummu — kuras *Schindler* noteiktas par pārkāpumiem Vācijā, Luksemburgā un Nīderlandē — pārmērīgumu, ir jānoraida.

²⁶⁴ Otrkārt, attiecībā uz pārkāpumu Luksemburgā prasītāji uzsver, ka *Schindler* ir iedalīts vienā kategorijā ar *Otis*, lai gan, tā kā *Otis* Luksemburgā gūtais apgrozījums ir EUR 9–13 miljoni un tirgus daļa no 35 % līdz 40 %, *Otis* esot daudz lielāka ekonomiskā vara.

²⁶⁵ Šajā ziņā jāatgādina, ka, lai pārbaudītu, vai aizliegtās vienošanās dalībnieku iedalījums kategorijās atbilst vienlīdzīgas attieksmes un samērīguma principiem, Vispārējai tiesai, pārbaudot Komisijai šajā jautājumā piešķirtās rīcības brīvības izmantošanas tiesiskumu, ir vienīgi jāpārbauda, vai šis iedalījums ir viendabīgs un objektīvi pamatots (šajā ziņā skat. Vispārējās tiesas 2003. gada 19. marta spriedumu lietā T-213/00 *CMA CGM u.c./Komisija*, *Recueil*, II-913. lpp., 406. un 416. punkts; šī sprieduma 243. punktā minēto spriedumu lietā *BASF*/Komisija, 157. punkts, un šī sprieduma 83. punktā minēto spriedumu lietā *Schunk* un *Schunk Kohlenstoff-Technik*/Komisija, 184. punkts). Turklāt, kā atgādināts šī sprieduma 258. punktā, saskaņā ar 1998. gada pamatnostādņem līdzvērtīgas rīcības gadījumā vienlīdzīga soda principu var īstenot,

piemērojot attiecīgajiem uzņēmumiem atšķirīgus naudas sodus, šo diferenciaciju neveicot ar aritmētisku aprēķinu palīdzību (1.A punkta septītā daļa). Šajā ziņā, kā izriet no šī sprieduma 258. punkta, nav jābūt tieši proporcionālai sakarībai starp katra uzņēmuma lielumu un tam piemērotā naudas soda apmēru.

- ²⁶⁶ Šajā lietā ir jākonstatē — kā izriet no apstrīdētā lēmuma 680. apsvēruma, 2003. gadā *Schindler* un *Otis* apgrozījums Luksemburgas tirgū bija relatīvi līdzīgs un abiem [uzņēmumiem] tas bija trīs līdz četras reizes lielāks nekā *Kone* un *ThyssenKrupp* apgrozījums šajā tirgū. Tātad Komisija nav acīmredzami pārsniegusi tai piešķirto rīcības brīvību, iekļaudama *Schindler* un *Otis* pirmajā kategorijā un *Kone* un *ThyssenKrupp* — otrajā kategorijā, jo šī klasifikācija šķiet viendabīga un objektīvi pamatota.
- ²⁶⁷ Treškārt, attiecībā uz pārkāpumu Nīderlandē prasītāji apliecina, ka to nelielā tirgus daļa šajā dalībvalstī “nav acīmredzami ņemta vērā”. Sākumsumma atbilstot [*konfidenciāli*], neraugoties uz tā tirgus daļu [*konfidenciāli*].
- ²⁶⁸ Ir jākonstatē — ņemot vērā lielo atšķirību, kāda pastāv starp apgrozījumu, ko aizliegtās vienošanās dalībnieki guvuši Nīderlandē, Komisija nav acīmredzami pārsniegusi savu rīcības brīvību, iedalīdama tos četrās kategorijās attiecībā uz konkrētās naudas sodu sākumsummas noteikšanu un *Schindler* kā trešo [lielāko] uzņēmēju Nīderlandes attiecīgo preču tirgū iedalīdama trešajā kategorijā.
- ²⁶⁹ No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka visi iebildumi, kas attiecas uz konkrēto sākumsummu noteikšanu prasītājiem piemērotajiem naudas sodiem, ir jānoraida.

270 Tāpēc šis pamats ir pilnībā jānoraida.

Par pamatu, kas attiecas uz 1998. gada pamatnostādņu pārkāpumu, soda atbildības vainai principa pārkāpumu, samērīguma principa pārkāpumu un pienākuma norādīt pamatojumu, ņemot vērā atbildību mīkstinošos apstākļus, pārkāpumu

271 Prasītāji norāda, ka Komisija ir pārkāpusi 1998. gada pamatnostādnes, soda atbildības vainai principu un samērīguma principu, kā arī pienākumu norādīt pamatojumu, kļūdaini atteikdamās kā atbildību mīkstinošus apstākļus ņemt vērā, pirmkārt, brīvprātīgo pārkāpuma Vācijā priekšlaicīgo izbeigšanu 2000. gadā un, otrkārt, *Schindler* lielās pūles novērst jebkādu EKL 81. panta pārkāpumus.

272 Pirmkārt, attiecībā uz brīvprātīgo pārkāpuma priekšlaicīgo izbeigšanu Komisija apstrīdētājā lēmumā ir konstatējusi, ka "*Schindler* izstājās no Vācijas aizliegtās vienošanās 2000. gadā", bet ir uzskatījusi — "fakts, ka uzņēmums brīvprātīgi izbeidz pārkāpumu, pirms Komisija ir sākusi izmeklēšanu, ir pietiekami ņemts vērā, aprēķinot pārkāpuma ilgumu, un tas nav atbildību mīkstinošs apstāklis" (apstrīdētā lēmuma 742. apsvērumš).

273 Prasītāji atgādina, ka 1998. gada pamatnostādņu 3. punktā ir paredzēts, ka pamatsumma ir jāsamazina, ja pastāv īpaši atbildību mīkstinoši apstākļi, piemēram, pārkāpumu izbeigšana pēc Komisijas pirmās iejaukšanās. Šis atbildību mīkstinošais apstāklis *a fortiori* esot jāpiemēro, ja nodarījums tiek izbeigts pirms minētās iejaukšanās, kā tas ir šajā lietā.

274 Šim pamatojumam nevar piekrist. Tiesa šajā ziņā nesen ir apstiprinājusi, ka atbildību mīkstinošu apstākli saskaņā ar 1998. gada pamatnostādņu 3. punkta trešo ievilkumu nevar piemērot, ja pārkāpums jau ir beidzies pirms dienas, kad pirmoreiz iejaukusies Komisija (ši sprieduma 198. punktā minētais spriedums lietā *Prym un Prym Consumer*/Komisija, 105. punkts). No šī teksta loģiski izriet, ka atbildību mīkstinošs apstāklis 1998. gada pamatnostādņu 3. punkta izpratnē var pastāvēt tikai tad, ja Komisija ar savu iejaukšanos ir mudinājusi attiecīgos uzņēmumus pārtraukt pret konkurenci vērsto rīcību. Šīs tiesību normas mērķis ir veicināt to, ka uzņēmumi nekavējoties pārtrauc pret konkurenci vērsto rīcību, tiklīdz Komisija šajā ziņā sāk izmeklēšanu, tādējādi naudas soda samazinājums par to nevar tikt piemērots gadījumā, ja pārkāpums jau ir beidzies pirms dienas, kad Komisija ir pirmoreiz iejaukusies. Samazinājuma piemērošana šādos apstākļos pārklātos ar samazinājumu, kurš tiek piemērots, naudas sodu apmēra aprēķināšanā ņemot vērā pārkāpumu ilgumu (Vispārējās tiesas 2004. gada 8. jūlija spriedums lietā T-50/00 *Dalmine*/Komisija, Krājums, II-2395. lpp., 328.–330. punkts, un šī sprieduma 200. punktā minētais spriedums lietā *Carbone-Lorraine*/Komisija, 227. punkts).

275 Turklāt jāatgādina, ka šāda naudas soda pamatsummas samazinājuma piešķiršana ir obligāti saistīta ar lietas apstākļiem, kuri Komisijai var likt to nepiemērot uzņēmumam, kurš ir prettiesiska nolīguma dalībnieks (Tiesas 2009. gada 9. jūlija spriedums lietā C-511/06 P *Archer Daniels Midland*/Komisija, Krājums, I-5843. lpp., 104. punkts). Šajā ziņā šīs pamatnostādņu normas piemērošana par labu uzņēmumam ir īpaši piemērota tad, ja attiecīgā rīcība nav acīmredzami vērsta pret konkurenci. Savukārt tās piemērošana principā ir mazāk atbilstoša tad, ja rīcība, kā ir pierādīts, ir skaidri vērsta pret konkurenci (Vispārējās tiesas 2004. gada 8. jūlija spriedums lietā T-44/00 *Mannesmannröhren-Werke*/Komisija, Krājums, II-2223. lpp., 281. punkts; 2006. gada 14. decembra spriedums apvienotajās lietās no T-259/02 līdz T-264/02 un T-271/02 *Raiffeisen Zentralbank Österreich u.c.*/Komisija, Krājums, II-5169. lpp., 497. punkts, un šī sprieduma 200. punktā minētais spriedums lietā *Carbone-Lorraine*/Komisija, 228. punkts). Tādējādi, ja atbildību mīkstinoša apstākļa piemērošana tiktu atzīta situācijās, kurās uzņēmums ir tāda acīmredzami prettiesiska nolīguma dalībnieks, par kuru tas zināja vai nevarēja nezināt, ka tas ir pārkāpums, tad tas varētu mudināt uzņēmumus turpināt būt slepenā nolīguma dalībniekiem tik ilgi, cik iespējams, cerot, ka to rīcība nekad netiks atklāta, tomēr apzinoties, ka gadījumā, ja to rīcība tiktu atklāta,

pārtraukdami pārkāpumu, tie varētu panākt naudas soda samazinājumu. Šāda atzīšana atņemtu piemērotajam naudas sodam jebkādu preventīvo iedarbību un apdraudētu EKL 81. panta 1. punkta lietderīgo iedarbību (skat. iepriekš minēto 2009. gada 9. jūlija spriedumu lietā *Archer Daniels Midland/Komisija*, 105. punkts un tajā minētā judikatūra). Šajā lietā apstrīdētajā lēmumā pat tas, ka cits uzņēmums, proti, *Kone*, ir nekavējoties izbeidzis pārkāpumu pēc Komisijas iejaukšanās, nav uzskatīts par atbildību mīkstināšanu apstākli, ņemot vērā, ka EKL 81. panta pārkāpums ir acīmredzams un tišs (apstrīdētā lēmuma 744. apsvēruma).

- 276 Tādējādi, pat pieņemot, ka 1998. gada pamatnostādnēs brīvprātīga pārkāpuma izbeigšana pirms jebkādas Komisijas iejaukšanās bija paredzēta kā atbildību mīkstinājošs apstāklis, drīkstētu uzskatīt, ka tas, ka pārkāpums ir acīmredzams un tišs — ko prasītāji nav apstrīdējuši —, un arī fakts, ka saskaņā ar lietas materiāliem *Schindler* ir izstājies no aizliegtās vienošanās tikai nesaskaņu dēļ ar pārējiem dalībniekiem, kas radušās tāpēc, ka tie atteikušies piešķirt *Schindler* lielāku tirgus daļu, liedzot samazināt pamatsummu šī iemesla dēļ. Tātad, pretēji prasītāju apgalvojumiem, katrā ziņā nav jāapšaubā šī sprieduma 274. punktā minētā judikatūra.
- 277 Visbeidzot, prasītāji norāda uz iepriekšējo Komisijas lēmumu pieņemšanas praksi, saistībā ar kuru Komisija brīvprātīgu pārkāpuma izbeigšanu pirms jebkādas tās iejaukšanās esot uzskatījusi par atbildību mīkstinājošu apstākli.
- 278 Šajā ziņā, kā atgādināts šī sprieduma 225. punktā, iepriekšējiem Komisijas lēmumiem, uz kuriem norāda prasītāji, nav nozīmes šajā lietā, jo iepriekšējā Komisijas lēmumu pieņemšanas prakse netiek izmantota kā naudas sodu tiesiskais regulējums konkurences jomā.

279 Tāpēc pirmais iebildums, kas izvirzīts saistībā ar šo pamatu, ir jānoraida.

280 Otrkārt, prasītāji apgalvo, ka Komisija neesot ņēmusi vērā un pat neesot pārbaudījusi *Schindler* atbilstības konkurences noteikumiem programmu kā atbildību mikstinošu apstākli; tā esot pamatojuma nesniegšana. Turklāt prasītāji uzskata, ka atbilstības nodrošināšanas pasākumi ir jāņem vērā, aprēķinot naudas sodus, jo no vienas puses, prasītāji, pieņemdami iekšējus pasākumus, esot darījuši visu, ko spēj, lai novērstu pārkāpumus, un, no otras puses, šādu pasākumu blakusiedarbība esot bijusi tāda, ka esot apgrūtināta pārkāpumu iekšējā noskaidrošana, jo darbinieki varēja tikt sodīti. Prasītāji vēl norāda uz dažiem iepriekšējiem Komisijas lēmumiem, kuros tas, ka pastāv atbilstības konkurences noteikumiem programma, esot ņemts vērā kā atbildību mikstinošs apstāklis.

281 Attiecībā uz iespējamo pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpumu ir jākonstatē, ka apstrīdētā lēmuma 754. apsvērumā ir izklāstīts, ka, "lai gan Komisija labvēlīgi uztver pasākumus, ko uzņēmumi pieņēmuši, lai novērstu vēlākus ar aizliegtajām vienošanām saistītus pārkāpumus, šādi pasākumi nevar mainīt pārkāpumu faktu un nepieciešamību šajā lēmumā par tiem sodīt" un ka "tas vien, ka dažos no saviem iepriekšējiem lēmumiem Komisija šādus pasākumus ir ņēmusi vērā kā atbildību mikstinošus apstākļus, nenozīmē, ka tai tāpat ir jārikojas katrā lietā". Pat ja apstrīdētā lēmuma 754. apsvērumā ir atbilde uz *Otis* argumentu, kas atkārtots 753. apsvērumā, tas ļauj arī prasītājiem uzzināt iemeslus, kuru dēļ *Schindler* atbilstības programma — tāpat kā *Otis* atbilstības programma — nevarēja tikt uzskatīta par atbildību mikstinošu apstākli, un ļauj Vispārējai tiesai veikt tiesiskuma pārbaudi attiecībā uz naudas sodiem, kuri noteikti grupas *Schindler* sabiedrībām. Tātad arguments, kas attiecas uz pamatojuma nesniegšanu, ir jānoraida (šajā ziņā skat. Tiesas 1998. gada 2. aprīļa spriedumu lietā C-367/95 P Komisija/*Sytraval* un *Brink's France, Recueil*, I-1719. lpp., 63. punkts).

282 Attiecībā uz Komisijas pieejas pamatotību jau ir atzīts — tas, ka attiecīgais uzņēmums pieņem atbilstības nodrošināšanas programmu, nerada Komisijai pienākumu šī apstākļa dēļ piešķirt tam naudas soda samazinājumu (šī sprieduma 143. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *BASF un UCB/Komisija*, 52. punkts). Turklāt, lai gan ir svarīgi, ka uzņēmums ir veicis pasākumus, lai novērstu, ka tā darbinieki turpmāk izdara jaunus Savienības konkurences tiesību pārkāpumus, šādu pasākumu veikšana tomēr nemaina konstatēto pārkāpuma faktu. Tādējādi Komisijai nav pienākuma šo apstākli uzskatīt par atbildību mīkstinošu apstākli, it īpaši, ja apstrīdētajā lēmumā konstatētie pārkāpumi — kā tas ir šajā lietā — ir acīmredzams EKL 81. panta pārkāpums (šī sprieduma 88. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Dansk Rørindustri u.c./Komisija*, 373. punkts, un šī sprieduma 200. punktā minētais spriedums lietā *Carbone-Lorraine/Komisija*, 231. punkts). No tā izriet, ka prasītāju argumentam, kas attiecas uz to, ka Komisija neesot ievērojusi nepieciešamību individuāli noteikt naudas sodu apmēru, nepiešķirdama *Schindler* naudas sodu samazinājumu saistībā ar tā atbilstības nodrošināšanas programmas esamību, nevar piekrist.

283 Visbeidzot, arguments, kas attiecas uz iepriekšējo Komisijas praksi, ir jānoraida šī sprieduma 278. punktā izklāstīto iemeslu dēļ.

284 Tāpēc arī otrajam iebildumam, kas izvirzīts saistībā ar šo pamatu, nevar piekrist.

285 Tā kā prasītāji iebildumus, kas attiecas uz soda neatbilstību vainai un uz samērīguma principa pārkāpumu, ir izvirzījuši tikai tādēļ, ka nav ņemti vērā visi atbildību mīkstinošie apstākļi, tad, ņemot vērā šī sprieduma 272.–284. punktā sniegto izklāstu, šie iebildumi ir jānoraida.

286 No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka šis pamats ir pilnībā jānoraida.

Par pamatu, kas attiecas uz 2002. gada paziņojuma par sadarbību pārkāpumu, vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu un pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpumu, samazinot naudas sodu apmēru

287 Prasītāji atgādina, ka ir iesnieguši pieteikumus, lai panāktu, ka tiem tiek piešķirts atbrīvojums no naudas sodiem vai būtisks to apmēra samazinājums atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību attiecībā uz Beļģiju, Vāciju un Luksemburgu. Tomēr Komisija esot pārkāpusi minētā paziņojuma normas, vērtējuma prasītāju sadarbības kvalitāti un noderīgumu. Prasītāji arī apgalvo, ka Komisija esot pārkāpusi vienlīdzīgas attieksmes principu, vērtējot naudas soda samazinājumu, kāds piemērojams atbilstoši šim paziņojumam. Tāpat prasītāji norāda, ka apstrīdētajā lēmumā nav sniegts pamatojums.

Par 2002. gada paziņojumu par sadarbību

288 Jānorāda, ka 2002. gada paziņojumā par sadarbību Komisija ir paredzējusi nosacījumus, ar kādiem uzņēmumi, kas ar to sadarbojas saistībā ar aizliegtas vienošanās pierādīšanu, var tikt atbrīvoti no naudas soda vai tiem var tikt samazināts tā naudas soda apmērs, kas tiem citādi būtu jāmaksā.

289 Vispirms, 2002. gada paziņojuma par sadarbību A sadaļas 8. punktā ir noteikts:

“Komisija atbrīvo uzņēmumu no sodanaudas, kas tam citādi būtu jāmaksā, ja:

- a) uzņēmums pirmais iesniedz pierādījumus, kas pēc Komisijas ieskatiem var dot tai iespēju pieņemt lēmumu par izmeklēšanas veikšanu Regulas Nr. 17 14. panta 3. punkta nozīmē saistībā ar iespējamo karteli [aizliegto vienošanos], kas ietekmē Kopienū; [vai]

- b) uzņēmums pirmais iesniedz pierādījumus, kas pēc Komisijas ieskatiem var dot tai iespēju konstatēt [EKL] 81. panta pārkāpumu saistībā ar iespējamo karteli [aizliegto vienošanos], kas ietekmē Kopienū.”

290 Tāpat 2002. gada paziņojuma par sadarbību B sadaļas 20. punktā ir paredzēts, ka “uzņēmumi, kas neatbilst iepriekšminētajā A sadaļā izklāstītajiem noteikumiem [nosacījumiem] [par atbrīvojumu no naudas soda], var pretendēt uz tās sodanaudas samazinājumu, kas tiem citādi būtu uzlikta”, un 21. punktā — ka, “lai varētu pretendēt uz sodanaudas samazinājumu, uzņēmumam ir jāiesniedz Komisijai pierādījumi par iespējamo pārkāpumu, kas būtiski papildina pierādījumus, kas jau ir Komisijas rīcībā, un tiem jāpārtrauc daļa iespējamajā pārkāpumā ne vēlāk kā pierādījumu iesniegšanas laikā”.

²⁹¹ Attiecībā uz pievienotās vērtības jēdzienu 2002. gada paziņojuma par sadarbību 22. punktā ir paskaidrots:

““Pievienotās vērtības” jēdziens attiecas uz to, ciktāl iesniegtie pierādījumi pēc sava rakstura un detalizētības pakāpes stiprina Komisijas spēju pierādīt attiecīgos faktus. Veicot šādu vērtējumu, Komisija parasti uzskata, ka lielāka vērtība ir rakstiski pierādījumiem, kas iegūti laikposmā, uz kuru attiecas fakti, nevis vēlāk iegūtiem pierādījumiem. Tāpat arī uzskata, ka lielāka vērtība ir pierādījumiem, kas tieši attiecas uz attiecīgajiem faktiem, nevis pierādījumiem, kam [ar šiem faktiem] ir netieša saistība.”

²⁹² 2002. gada paziņojuma par sadarbību 23. punkta b) apakšpunkta pirmajā daļā ir paredzēta klasifikācija trijās kategorijās saistībā ar naudas sodu samazinājumiem:

— “pirmais uzņēmums, kas atbilst 21. punkta nosacījumiem: 30–50 % samazinājums,

— otrs uzņēmums, kas atbilst 21. punkta nosacījumiem: 20–30 % samazinājums,

— turpmākie uzņēmumi, kas atbilst 21. punkta nosacījumiem: samazinājums līdz 20 %.”

293 2002. gada paziņojuma par sadarbību 23. punkta b) apakšpunkta otrajā daļā ir noteikts:

“Lai noteiktu samazinājuma līmeni katrā no minētajām kategorijām, Komisija ņem vērā laiku, kad ir iesniegti pierādījumi, kas atbilst 21. punkta nosacījumiem, un šo pierādījumu pievienoto vērtību. Tā var ņemt vērā arī uzņēmuma sadarbošanās apjomu un nepārtrauktību pēc pierādījumu iesniegšanas dienas.”

294 Visbeidzot, 2002. gada paziņojuma par sadarbību 23. punkta b) apakšpunkta pēdējā daļā ir noteikts:

“[J]a uzņēmums iesniedz pierādījumus, kas attiecas uz Komisijai iepriekš nezināmiem faktiem, kuri tieši attiecas uz iespējamā karteļa [aizliegtās vienošanās] nopietnumu [smagumu] vai ilgumu, Komisija neņem tos vērā, nosakot sodanaudu uzņēmumam, kas iesniedzis šos pierādījumus.”

Par Komisijas rīcības brīvību un Savienības tiesas kontroli

295 Jāatgādina, ka Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā, kas ir juridiskais pamats naudas sodu piemērošanai par Savienības konkurences noteikumu pārkāpumiem, Komisijai ir piešķirta rīcības brīvība naudas sodu noteikšanā (šajā ziņā skat. Vispārējās tiesas 1997. gada 21. oktobra spriedumu lietā T-229/94 *Deutsche Bahn*/Komisija, *Recueil*, II-1689. lpp., 127. punkts), kas ir tās vispārējās politikas konkurences jomā funkcija (ši sprieduma 54. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Musique Diffusion française* u.c./Komisija 105. un 109. punkts). Šajā ziņā Komisija, vēloties nodrošināt pārskatāmību un objektivitāti naudas sodu lēmumos, pieņēma un publicēja

2002. gada paziņojumu par sadarbību. Tas ir instruments, kura mērķis, ievērojot tiesību aktus ar augstāku spēku, ir precizēt kritērijus, kurus Komisija paredz piemērot, īstenojot savu rīcības brīvību. No tiem izriet pašas izvēlēts šo pilnvaru ierobežojums (pēc analogijas skat. Vispārējās tiesas 1998. gada 30. aprīļa spriedumu lietā T-214/95 *Vlaams Gewest/Komisija, Recueil*, II-717. lpp., 89. punkts) tiktāl, ciktāl Komisijai ir jāievēro pamatnostādnes, kuras tā atzinusi sev par saistošām (pēc analogijas skat. Vispārējās tiesas 1996. gada 12. decembra spriedumu lietā T-380/94 *AIUFFASS un AKT/Komisija, Recueil*, II-2169. lpp., 57. punkts).

²⁹⁶ Tas, ka, pieņemot 2002. gada paziņojumu par sadarbību, Komisija pati ir ierobežojusi savu rīcības brīvību, tomēr nav pretrunā tam, ka Komisijai ir saglabājusies būtiska rīcības brīvība (šajā ziņā skat. Tiesas 2007. gada 10. maija spriedumu lietā C-328/05 P *SGL Carbon/Komisija, Krājums*, I-3921. lpp., 81. punkts; pēc analogijas skat. šī sprieduma 275. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Raiffeisen Zentralbank Österreich u.c./Komisija*, 224. punkts).

²⁹⁷ 2002. gada paziņojumā par sadarbību ir iekļauti dažādi elastīgi elementi, kas Komisijai ļauj īstenot diskrecionāro varu atbilstoši Regulas Nr. 1/2003 23. pantam saskaņā ar Tiesas interpretāciju (pēc analogijas skat. šī sprieduma 275. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Raiffeisen Zentralbank Österreich u.c./Komisija*, 224. punkts).

²⁹⁸ Tādējādi jānorāda, ka Komisijai ir plaša rīcības brīvība, izvērtējot, vai pierādījumi, ko sniedzis uzņēmums, kurš paudis vēlmi, lai tam tiktu piemērots 2002. gada paziņojums par sadarbību, rada būtisku pievienoto vērtību minētā paziņojuma 21. punkta izpratnē (šajā ziņā skat. šī sprieduma 296. punktā minēto spriedumu lietā *SGL Carbon/Komisija*, 88. punkts). Attiecībā uz 2002. gada paziņojuma par sadarbību 8. punkta a) un b) apakšpunktu ir jākonstatē, ka šī būtiskā rīcības brīvība izriet no paša šīs normas formulējuma, kurā skaidri norādīts uz tādu pierādījumu sniegšanu, kuri "pēc

Komisijas ieskatiem” var, attiecīgi, dot tai iespēju pieņemt lēmumu par izmeklēšanas veikšanu vai dot tai iespēju konstatēt pārkāpumu. Uzņēmuma sadarbības kvalitātes un noderīguma novērtējums ietver kompleksu novērtējumu par faktiem (šajā ziņā skat. šī sprieduma 296. punktā minēto spriedumu lietā *SGL Carbon/Komisija*, 81. punkts, un šī sprieduma 200. punktā minēto spriedumu lietā *Carbone-Lorraine/Komisija*, 271. punkts).

²⁹⁹ Komisijai, pēc tam, kad tā konstatējusi, ka pierādījumiem ir būtiska pievienotā vērtība 2002. gada paziņojuma par sadarbību 21. punkta izpratnē, tāpat ir rīcības brīvība, nosakot precīzu naudas soda samazinājuma līmeni, kāds piešķirams attiecīgajam uzņēmumam. 2002. gada paziņojuma par sadarbību 23. punkta b) apakšpunkta pirmajā daļā ir paredzētas kategorijas saistībā ar naudas soda samazinājumu dažādajām norādīto uzņēmumu kategorijām, turpretim minētā punkta otrajā daļā ir noteikti kritēriji, kas Komisijai jāņem vērā, lai noteiktu samazinājuma līmeni šo kategoriju iekšienē.

³⁰⁰ Ņemot vērā rīcības brīvību, kāda Komisijai piemīt, izvērtējot uzņēmuma sadarbību atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību, Vispārējā tiesa novērtējumu var aizliegt tikai tad, ja šī rīcības brīvība ir acīmredzami pārsniegta (šajā ziņā skat. šī sprieduma 296. punktā minēto spriedumu lietā *SGL Carbon/Komisija*, 81., 88. un 89. punkts).

Par *Schindler* sadarbību, lai pierādītu pārkāpumu Beļģijā

³⁰¹ *Schindler*, kurš bija ceturtais uzņēmums, kas iesniedza pieteikumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību saistībā ar tā dalību pārkāpumā Beļģijā

(apstrīdētā lēmuma 775. apsvērum), netika samazināts naudas soda apmērs attiecībā uz minēto pārkāpumu (apstrīdētā lēmuma 776. apsvērum). Šajā ziņā Komisija apstrīdētā lēmuma 776. apsvērumā skaidro:

“776 Lai gan *Schindler* ir nosūtījis aktuālus pierādījumus sarakstu formā par aizliegtu vienošanos no 2000. līdz 2003. gadam, ar tiem nevar tikt pamatoti Komisijas lietas materiāli, jo Komisijai jau bija aizliegtās vienošanās saraksti par šo pašu laikposmu. *Schindler* iesniedza pieteikumu [atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību] 2005. gada 21. janvārī, proti, gadu pēc tam, kad notika pirmā pārbaude Beļģijā, laikā, kad Komisija jau bija veikusi divas pārbažu sērijas Beļģijā un saņēmusi trīs [izmeklēšanas rezultātus] apstiprinošus pieteikumus [atbilstoši minētajam paziņojumam]. Turklāt *Schindler* sniegtā ļoti ierobežotā informācija par vairumu aizliegtās vienošanās sarakstu 2000.–2003. gadā nav būtiski palielinājusi Komisijas spēju pierādīt attiecīgos faktus. Tādējādi paziņojuma par sadarbību 21. punkta nosacījumi nav izpildīti. Pēc pieteikuma [...] *Schindler* turpināja sadarboties ar Komisiju, tomēr neradot būtisku pievienoto vērtību.”

302 Pirmām kārtām, prasītāji apgalvo, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā neesot ievērojusi faktu, ka projektu saraksti, ko *Schindler* iesniedzis administratīvā procesa laikā, faktiski ir radījuši pievienoto vērtību 2002. gada paziņojuma par sadarbību izpratnē. Pirmkārt, minētajos sarakstos neesot tie paši datumi, kas *Kone* un *Otis* iesniegtajos sarakstos. Otrkārt, *Schindler* [iesniegtajos] sarakstos esot norādīts uz daudziem projektiem, kas neesot minēti sarakstos, ko iesnieguši *Kone* un *Otis*. Treškārt, Komisija apstrīdētā lēmuma 164. apsvērumā (zemsvītras piezīme 176. lappusē) skaidri norādot uz *Kone*, *Otis* un *Schindler* iesniegtajiem projektu sarakstiem. Ceturtkārt, Komisija izdarot secinājumus, salīdzinādama projektu sarakstus, ko esot iesnieguši dažādi uzņēmumi, kas parādot, no vienas puses, ka visi iesniegtie projektu saraksti ir svarīgi

pierādījumi pārkāpuma pierādišanā un, no otras puses, ka, vienīgi pateicoties *Kone*, *Otis* un *Schindler* [iesniegto] projektu sarakstiem, tā esot spējusi pierādīt aizliegtās vienošanās esamību. Saskaņā ar 2002. gada paziņojuma par sadarbību 23. panta b) apakšpunkta pirmo daļu *Schindler* kā ceturtajam uzņēmumam, kas sadarbojās, esot tiesības uz naudas soda samazinājumu līdz 20 %.

303 Tātad, ņemot vērā šī sprieduma 300. punktā atgādināto judikatūru, ir jāpārbauda, vai Komisija ir acimredzami pārsniegusi savu rīcības brīvību, konstatējuma, ka pierādījumiem, ko sniedzis *Schindler*, nav būtiskas pievienotās vērtības attiecībā pret pierādījumiem, kas jau bija tās rīcībā brīdī, kad minētais uzņēmums iesniedza pieteikumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību.

304 Šajā ziņā vispirms ir jāmin, ka prasītāji, kuri nesūdzas par atbrīvojuma no naudas sodiem piešķiršanu *Kone*, neapstrīd apstrīdētā lēmuma 761. apsvērumā izdarīto konstatējumu, ka “informācija, ko jau sniedzis *Kone*, deva Komisijai iespēju konstatēt pārkāpumu Beļģijā”. Tādējādi brīdī, kad *Schindler* iesniedza pieteikumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību, Komisija jau bija saņēmusi pieteikumus pierādījumus, lai konstatētu pārkāpumu Beļģijā.

305 Tāpat ir jākonstatē, ka, lai pierādītu *Schindler* sadarbības būtisko pievienoto vērtību, prasītāji atsauca vienīgi uz projektu sarakstiem, kas datēti ar 2000.–2003. gadu, kurus šis uzņēmums ir nosūtījis Komisijai saistībā ar savu pieteikumu atbilstoši šim paziņojumam.

- 306 Tomēr — lai gan saraksti, ko nosūtījis *Schindler*, bija ar citiem datumiem nekā *Kone* un *Otis* iesniegtie saraksti, un lai gan tie attiecās arī uz dažiem projektiem, kuri nebija iekļauti sarakstos, ko iesniedza *Kone* un *Otis* —, nevar uzskatīt, ka šie saraksti ir būtiski palielinājuši Komisijas spēju konstatēt pārkāpumu Beļģijā.
- 307 Pirmkārt, jāuzsver, ka apstrīdētajā lēmumā Komisija ir pierādījusi aizliegtās vienošanās attiecībā uz jauniem liftiem un eskalatoriem īstenošanu Beļģijā, ne tikai atsaukdamās uz projektu sarakstiem, ko iesnieguši *Kone*, *Otis* un *Schindler*, bet arī pamatojamās uz apsvērumiem, ko aizliegtās vienošanās Beļģijā dalībnieki izvirzījuši saistībā ar saviem pieteikumiem atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību, un uz uzņēmumu atbildēm uz Komisijas lūgumiem sniegt informāciju (skat. zemsvītras piezīmes, kas attiecas uz apstrīdētā lēmuma 163.–168. apsvērumu). Tādējādi šie projektu saraksti ir tikai viens no pierādījumiem saistībā ar pierādīšanu, ka Beļģijā tika īstenota aizliegtā vienošanās.
- 308 Otrkārt, nav apstrīdēts tas, ka brīdī, kad *Schindler* iesniedza Komisijai projektu sarakstus, kas datēti ar 2000.–2003. gadu, Komisijai jau bija saraksti par šo pašu laikposmu, kurus agrāk bija nosūtījuši *Kone* un *Otis* (apstrīdētā lēmuma 164. un 776. apsvērumi).
- 309 Paziņojums, kurš zināmā mērā tikai apstiprina jau Komisijas rīcībā esošu paziņojumu, būtiski neatvieglo tās uzdevumu un attiecīgi nav pietiekams, lai pamatotu naudas soda apmēra samazināšanu par sadarbību (šajā ziņā skat. šī sprieduma 57. punktā minēto spriedumu lietā *Groupe Danone*/Komisija, 455. punkts).

- 310 Ņemot vērā iepriekšējā punktā konstatēto un ņemot vērā faktu, ka prasītāji neapstrīd to, ka *Kone* sadarbība jau deva Komisijai iespēju konstatēt pārkāpumu Beļģijā, prasītāji arī nevar apgalvot, ka tikai visi apstrīdētajā lēmumā minētie projektu saraksti, ieskaitot sarakstus, ko nosūtīja *Schindler*, deva Komisijai iespēju pierādīt aizliegtās vienošanās Beļģijā esamību.
- 311 Tādējādi Komisija nav acīmredzami pārsniegusi savu rīcības brīvību, uzskatīdama, ka pierādījumiem, ko sniedzis *Schindler*, nav būtiskas pievienotās vērtības 2002. gada paziņojuma par sadarbību 21. punkta izpratnē. Tāpēc iebildums, kas attiecas uz projektu sarakstu — kurus *Schindler* iesniedza Komisijai saistībā ar savu pieteikumu atbilstoši minētajam paziņojumam — būtisko pievienoto vērtību, ir jānoraida.
- 312 Otrām kārtām, prasītāji norāda, ka salīdzinājums ar attieksmi pret *Otis* un pret *ThyssenKrupp* liecina, ka Komisija ir pārkāpusi vienlīdzīgas attieksmes principu, atteikdamās piešķirt *Schindler* naudas soda samazinājumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību. Tie šajā ziņā skaidro, ka *Kone* ir sniedzis pietiekamus pierādījumus, kas deva Komisijai iespēju konstatēt EKL 81. panta pārkāpumu. *Otis* esot sniedzis pierādījumus, kuros bija ļoti maz jaunas informācijas, un tam esot piešķirts naudas soda apmēra samazinājums par 40%. *ThyssenKrupp* esot sniedzis vienīgi papildinformāciju par nelielu skaitu apkopes projektu, un Komisija esot konstatējusi, ka neviens no sniegtajiem pierādījumiem neattiecas uz faktiem, kuri tai pirms tam nebūtu bijuši zināmi, un ka sniegtā informācija nav no aizliegtās vienošanās laika. *ThyssenKrupp* esot piešķirts naudas soda apmēra samazinājums par 20%. Savukārt *Schindler* esot iesniedzis sarakstus attiecībā uz 2000.–2003. gadu, par kuriem Komisija pirms tam neesot zinājusi un kuri esot par pārkāpuma laiku. Tātad *Schindler* esot tiesības uz naudas soda apmēra samazinājumu, kam jābūt vienādam ar 20%.

- 313 Šajā ziņā jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Komisija, izvērtējot aizliegtās vienošanās dalībnieku sadarbību, nedrīkst neievērot vienlīdzīgas attieksmes principu (skat. Vispārējās tiesas 2004. gada 29. aprīļa spriedumu apvienotajās lietās T-236/01, T-239/01, no T-244/01 līdz T-246/01, T-251/01 un T-252/01 *Tokai Carbon u.c./Komisija, Recueil*, II-1181. lpp., 394. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 314 Šajā lietā ir jākonstatē, ka *Otis* un *ThyssenKrupp* sadarbība ļoti skaidri atšķiras no *Schindler* sadarbības.
- 315 Pirmkārt, jāatgādina, ka novērtējums par sadarbības pievienoto vērtību tiek veikts atkarībā no pierādījumiem, kas jau ir Komisijas rīcībā. Tā kā *Otis* un *ThyssenKrupp* sadarbība notika pirms *Schindler* sadarbības (apstrīdētā lēmuma 96., 98. un 103. apsvērumi), brīdī, kad *Schindler* iesniedza pieteikumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību, Komisijas rīcībā bija vairāk pierādījumu nekā brīdī, kad pieteikumus iesniedza *Otis* un *ThyssenKrupp*.
- 316 Otrkārt, no apstrīdētā lēmuma izriet, ka *ThyssenKrupp* un *Otis* sadarbībai bija būtiska pievienotā vērtība 2002. gada paziņojuma par sadarbību 21. punkta izpratnē.
- 317 Attiecībā uz *Otis* sadarbību — šis uzņēmums sniedza Komisijai “aktuālus dokumentārus pierādījumus” (apstrīdētā lēmuma 766. apsvērumi) un ar šiem pierādījumiem tika sniegta — lai arī ierobežota — informācija “par iepriekš nezināmiem faktiem” (apstrīdētā lēmuma 766. apsvērumi). Attiecībā uz *ThyssenKrupp* sadarbību — arī tai

bija būtiska pievienotā vērtība, “jo tā sniedz[a] papildinformāciju par apkopes un modernizācijas projektiem, kā arī sīkus paskaidrojumus par sistēmu, kas tika izmantota, lai noteiktu apkopes līgumu cenas” (apstrīdētā lēmuma 771. apsvērums).

- 318 Savukārt attiecībā uz *Schindler* sadarbību no šī sprieduma 303.–311. punktā veiktās analīzes izriet, ka Komisija varēja pamatoti uzskatīt, ka šī sadarbība neatbilst nosacījumiem, kas paredzēti 2002. gada paziņojuma par sadarbību 21. punktā.
- 319 Šādos apstākļos, tā kā dažādu uzņēmumu situācija nav salīdzināma, Komisija nav izdarījusi vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpumu, piešķirdama naudas sodu apmēra samazinājumus *Otis* (40 %) un *ThyssenKrupp* (20 %) un atteikdamās piemērot *Schindler* naudas soda apmēra samazinājumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību.
- 320 No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka visi *Schindler* iebildumi, kas saistīti ar 2002. gada paziņojuma par sadarbību piemērošanu attiecībā uz [*Schindler*] sadarbību, lai pierādītu pārkāpumu Beļģijā, ir jānoraida.

Par *Schindler* sadarbību, lai pierādītu pārkāpumu Vācijā

- 321 Komisija apstrīdētā lēmuma 805. apsvērumā ir nolēmusi “piešķirt *Schindler* naudas soda samazinājumu par 15 % kategorijā, kas paredzēta [2002. gada] paziņojuma par sadarbību 23. punkta [pirmās daļas] b) [apakšpunkta] [trešajā ievilkumā]”, par *Schindler* sadarbību pārkāpuma Vācijā pierādīšanā.

322 Apstrīdētā lēmuma 803. apsvērumā Komisija paskaidro, ka atbrīvojuma no naudas sodiem piešķiršana atbilstoši 2002. gada paziņojuma par sadarbību 8. punkta b) apakšpunktam vai naudas soda apmēra samazināšana par 100 % atbilstoši minētā paziņojuma 23. punkta b) apakšpunkta pēdējai daļai bija izslēgta, jo brīdī, kad *Schindler* iesniedza pieteikumu atbilstoši šim paziņojumam, “Komisijas rīcībā jau bija pierādījumu kopums, kas deva tai iespēju konstatēt [EKL] 81. panta pārkāpumu, tostarp par laikposmu no 1995. līdz 2000. gadam”.

323 Apstrīdētā lēmuma 804. apsvērumā Komisija piebilst:

“[...] Tiktāl, ciktāl *Schindler* 21. punktā paredzēto nosacījumu pilnībā ir izpildījis tikai pēc papildinājuma 2004. gada 25. novembrī, proti, astoņus mēnešus pēc pirmajiem diviem pieteikumiem [atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību], šī novēlošanās ir jāņem vērā, aprēķinot samazinājumu saistībā ar paredzēto kategoriju. Nerautoties uz to, *Schindler* paziņojumi ir radījuši būtisku pievienoto vērtību, kas ir palielinājis Komisijas spēju pierādīt pārkāpumu. Tomēr *Schindler* pieteikuma [atbilstoši minētajam paziņojumam] pievienotā vērtība ir ierobežota, jo tajā galvenokārt bija atkārtoti paša [*Schindler*] paziņojumi, tajā nebija neviena dokumentārā pierādījuma un ar to galvenokārt bija apstiprināti pierādījumi, kas jau bija Komisijas rīcībā.”

324 Prasītāji pakārtoti atgādina, ka *Schindler* piedalījās tikai aizliegtajās vienošanās attiecībā uz eskalatoru ierīkošanu no 1995. līdz 2000. gadam, tādējādi vienīgi šīs aizliegtās vienošanās minētajā laikposmā ir izšķirošas, izvērtējot *Schindler* sadarbību. Šis pārkāpums esot patstāvīgs pārkāpums, kas esot jāaplūko nošķirti no pārkāpumiem attiecībā uz eskalatoriem un liftiem, ko pēc 2000. gada izdarījuši citi uzņēmumi. *Schindler* neesot piedalījies šajos pārkāpumos un neesot par tiem zinājis.

- 325 Pirmkārt, *Schindler* apgalvo, ka tas esot jāuzskata par pirmo uzņēmumu, kurš saskaņā ar 2002. gada paziņojuma par sadarbību 8. punkta b) apakšpunktu ir sniedzis pierādījumus, kas deva Komisijai iespēju konstatēt pārkāpumu, un tādējādi tam esot pilnībā jāatlaiž naudas sods.
- 326 Protams, Komisija esot saņēmusi pieteikumus atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību attiecībā uz aizliegtajām vienošanām Vācijā no *Kone* un *Otis*, pirms tā saņēma *Schindler* pieteikumu. Tomēr ar šiem pieteikumiem neesot pierādīta EKL 81. panta pārkāpuma, kurā esot piedalījies *Schindler*, esamība — proti, no 1995. līdz 2000. gadam noslēgto nolīgumu attiecībā uz eskalatoriem esamība. Ja nebūtu pierādījumu, ko sniedzis *Schindler*, Komisija nebūtu varējusi konstatēt EKL 81. panta pārkāpumu. Savā pieteikumā un tā papildinājumos *Schindler* esot pierādījis 33 sanāksmju — kas esot notikušas Vācijā no 1994. gada 29. aprīļa līdz 2000. gada 6. decembrim — esamību. *Otis* esot atklājis tikai trīs sanāksmes 1999. gadā (1999. gada 20. janvārī, 28. oktobrī un 22. decembrī) un piecas sanāksmes 2000. gadā (2000. gada 20. janvārī, 18. februārī, 3. aprīlī, 16. jūnijā un 6. decembrī). Arī *Kone* paziņojumi neļaujot pierādīt sistemātiskas sanāksmes attiecībā uz projektiem, kas saistīti ar eskalatoriem Vācijā no 1995. līdz 2000. gadam.
- 327 Otrkārt, pakārtoti, prasītāji apgalvo — katrā ziņā nevajadzēja *Schindler* piemērot naudas sodu saskaņā ar 2002. gada paziņojuma par sadarbību 23. punkta b) apakšpunkta pēdējo daļu, jo *Schindler* vienīgais esot sniedzis pietiekamus pierādījumus, lai pierādītu pārkāpumu Vācijā no 1995. līdz 2000. gadam. *Kone* un *Otis* sniegtie pierādījumi attiecoties uz laikposmu pēc 2000. gada. Turklāt tiktāl, ciktāl Komisija apstrīdētā lēmuma 803. apsvērumā apliecinot, ka pierādījumi tās rīcībā esot bijuši jau pirms *Schindler* pieteikuma — tomēr neprecizējama, par kuriem pierādījumiem ir runa —, prasītāji norāda uz apstrīdētā lēmuma pamatojuma nesniegšanu.

- 328 Vispirms ir jānorāda, ka, pretēji Komisijas apgalvojumiem, fakts, ka prasītāji neapstrīd aizliegtās vienošanās Vācijā kvalifikāciju par vienotu pārkāpumu, neietekmē prasītāju argumentu pieņemamību.
- 329 Apstrīdētajā lēmumā pati Komisija pārkāpumam Vācijā nošķir divas daļas — vienu daļu, kas ilgusi no 1995. gada augusta līdz 2000. gada decembrim un attiekusies vienīgi uz eskalatoriem, un otru daļu, kas ilgusi no 2000. gada decembra līdz 2003. gada decembrim un attiekusies gan uz eskalatoriem, gan uz liftiem (apstrīdētā lēmuma 213., 277. un 278. apsvērumi), taču šis nošķirums neietekmē šīs aizliegtās vienošanās kvalifikāciju par vienotu pārkāpumu, jo visiem nolīgumiem bija vienādi mērķi un vienāds rezultāts (apstrīdētā lēmuma 568. apsvērumi). Turklāt ir zināms, ka *Schindler* ir piedalījies tikai apstrīdētā lēmuma 1. panta 2. punktā konstatētā pārkāpuma daļā attiecībā uz eskalatoriem, jo *Schindler* izstājās no aizliegtās vienošanās 2000. gadā (apstrīdētā lēmuma 213. apsvērumi).
- 330 Ja atbilstoši prasītāju apgalvojumiem *Schindler* bija pirmais uzņēmums, kurš sniedza izšķirošus pierādījumus, kas deva Komisijai iespēju konstatēt aizliegtās vienošanās esamību Vācijā no 1995. gada augusta līdz 2000. gada decembrim, tad tam saskaņā ar 2002. gada paziņojuma par sadarbību 23. punkta b) apakšpunkta pēdējo daļu un neatkarīgi no tā, ka, iespējams, tiek piemērots minētā paziņojuma 8. punkta b) apakšpunkts, esot tiesības uz naudas soda apmēra samazinājumu par 100%, jo tā sadarbība esot tieši attiekusies uz iespējamās aizliegtās vienošanās ilgumu, kas esot līdzvērtīga visam *Schindler* dalības ilgumam tajā.
- 331 Tomēr no apstrīdētā lēmuma 214. un 803. apsvēruma izriet, ka Komisijas rīcībā dienā, kad *Schindler* iesniedza pieteikumu, proti, 2004. gada 25. novembrī, bija pieejami pierādījumi, kas deva tai iespēju konstatēt pārkāpumu Vācijā no 1995. līdz 2000. gadam.

- 332 *Kone* 2004. gada 12. februāra pieteikumā atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību ir sniedzis konkrētus datus par aizliegtu vienošanos Vācijā gan attiecībā uz laikposmu pirms tam, gan attiecībā uz laikposmu pēc tam, kad *Schindler* bija aizgājis no aizliegtās vienošanās. Tādējādi attiecībā uz pārkāpuma pirmo daļu ar *Kone* paziņojumu Komisija tika informēta par to, ka aizliegta vienošanās attiecībā uz eskalatoru tirgus sadali pastāvēja jau 1995. gada 1. augustā, par aizliegtās vienošanās dalībnieku sarakstu, par principiem, pēc kuriem tika piešķirti projekti, un citiem apstākļiem saistībā ar aizliegtās vienošanās īstenošanu. *Kone* savā pieteikumā arī bija skaidri norādījis, ka *Schindler* izstājās no aizliegtās vienošanās “2000. gada beigās”.
- 333 *Otis* savos 2004. gada aprīļa apsvērumos, papildinot 2004. gada marta pieteikumu, ir apstiprinājis aizliegtas vienošanās Vācijā esamību attiecībā uz eskalatoru tirgus sadali, aizliegtās vienošanās dalībnieku sarakstu, principus, pēc kuriem tika piešķirti projekti, un citu informāciju saistībā ar aizliegtās vienošanās īstenošanu, kā arī *Schindler* aiziešanu no aizliegtās vienošanās 2000. gadā. Savos 2004. gada aprīļa papildu apsvērumos *Otis* turklāt ir norādījis, ka aizliegtā vienošanās eskalatoru tirgū pastāvēja kopš 80. gadiem.
- 334 Tātad brīdī, kad *Schindler* iesniedza pieteikumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību — 2004. gada 25. novembrī —, Komisijas rīcībā jau bija divi saskanīgi paziņojumi, kas deva tai iespēju konstatēt to aizliegtās vienošanās daļu Vācijā, kurā piedalījās *Schindler*.
- 335 Protams, 2004. gada 25. novembra pieteikumā un tā 2004. gada 7. decembra papildinājumā *Schindler* ir sniedzis Komisijai informāciju, kuru tā vēl nezināja. Jautājums it īpaši ir par dažu aizliegtās vienošanās dalībnieku sanāksmju datumiem, kuras notika no 1994. gada 29. aprīļa līdz 2000. gada 6. decembrim. Tomēr, ņemot vērā to, kas konstatēts šī sprieduma 334. punktā, Komisija varēja pamatoti uzskatīt, ka jautājums ir par pierādījumiem, kuri rada būtisku pievienoto vērtību 2002. gada paziņojuma par sadarbību 21. punkta izpratnē, kas dod tiesības uz naudas soda samazinājumu, nevis uz pilnīgu atbrīvojumu no naudas soda atbilstoši minētā paziņojuma

8. punkta b) apakšpunktam vai uz pilnīgu naudas soda apmēra samazinājumu atbilstoši 23. punkta b) apakšpunkta pēdējai daļai. Attiecīgie pierādījumi nebija izšķiroši, lai pierādītu aizliegtās vienošanās Vācijā esamību visā laikā, kamēr tajā piedalījās *Schindler*, bet palielināja Komisijas spēju pierādīt pārkāpumu, apstiprinot jau tās rīcībā esošos pierādījumus.

³³⁶ Tāpat, ņemot vērā faktu, ka *Schindler* bija trešais uzņēmums, kas iesniedza pieteikumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību, bija jāpiemēro naudas soda samazinājums, kurš paredzēts šī paziņojuma 23. punkta b) apakšpunkta pirmās daļas trešajā ievilkumā. Tā kā pierādījumi ar būtisku pievienoto vērtību Komisijai tika iesniegti tikai astoņus mēnešus pēc pirmajiem diviem pieteikumiem atbilstoši minētajam paziņojumam un tā kā nav apstrīdēts tas, ka *Schindler* nav iesniedzis aktuālus dokumentāros pierādījumus, Komisija nav acīmredzami pārsniegusi savu rīcības brīvību, noteikdama *Schindler* naudas soda samazinājumu par 15 %.

³³⁷ Visbeidzot, saistībā ar iebildumu, kas attiecas uz EKL 253. panta pārkāpumu, ir jākonstatē, ka apstrīdētā lēmuma 803. apsvērumā ir skaidri un nepārprotami izklāstīti iemesli, kuru dēļ Komisija ir uzskatījusi, ka pierādījumi, ko *Schindler* iesniedzis savā pieteikumā atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību, nedod tiesības uz atbrīvojumu no naudas soda. Komisija šajā ziņā atsauca uz faktu, ka “brīdī, kad *Schindler* [iesniedza] apsvērumus, [tās] rīcībā jau bija pierādījumu kopums, kas deva tai iespēju konstatēt [EKL] 81. panta pārkāpumu” (apstrīdētā lēmuma 803. apsvērumus). Attiecīgajos apstākļos šie iemesli noteikti ir balstīti uz *Kone* un *Otis* pieteikumos ietvertu pierādījumu kopumu, kura pievienotā vērtība ir noteikta apstrīdētā lēmuma 792. un 799. apsvērumā. Tāpēc iepriekš minētie apsvērumi ļaujot ieinteresētajām personām uzzināt pamatojumus Komisijas atteikumam piešķirt *Schindler* atbrīvojumu no naudas sodiem par tā sadarbību pārkāpuma Vācijā pierādīšanā un Vispārējai tiesai — veikt

tiesiskuma pārbaudi. Tātad iebildums, kas attiecas uz EKL 253. panta pārkāpumu, ir jānoraida.

- ³³⁸ No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka visi *Schindler* iebildumi, kas saistīti ar 2002. gada paziņojuma par sadarbību piemērošanu attiecībā uz [*Schindler*] sadarbību, lai pierādītu aizliegto vienošanos Vācijā, ir jānoraida.

Par *Schindler* sadarbību, lai pierādītu pārkāpumu Luksemburgā

- ³³⁹ *Schindler*, kurš bija ceturtais uzņēmums, kas iesniedza pieteikumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību saistībā ar aizliegto vienošanos Luksemburgā (apstrīdētā lēmuma 830. apsvērum), netika samazināts naudas soda apmērs saskaņā ar 2002. gada paziņojumu par sadarbību attiecībā uz minēto pārkāpumu (apstrīdētā lēmuma 834. apsvērum). Šajā ziņā Komisija apstrīdētā lēmuma 831.–833. apsvērumā skaidro:

“831 *Schindler* pieteikums [atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību] galvenokārt sastāv no šī uzņēmuma rakstveida paziņojuma un 2002. gada iekšējiem dokumentiem, kuri, kā norāda *Schindler*, tika uzrakstīti saistībā ar uzņēmuma parasto darbību. Ar *Schindler* pieteikumu [...] Komisijai netika sniegta nekāda jauna informācija ar lielu pievienoto vērtību. Jaunā informācija faktiski ietver aprakstus par nozari pārkāpuma laikā un citu sīku, mazsvarīgu informāciju. Izņemot šo informāciju, *Schindler* pieteikumā [...] galvenokārt ir apstiprināta informācija, kuru Komisija jau zināja.

- 832 Turklāt *Schindler* apliecina, ka nolīgumi saistībā ar jauniem liftu un eskalatoru ierīkošanas, modernizācijas, remonta un apkopes projektiem bija spēkā jau kopš 1993. gada un ka [*Schindler*] izstājās no aizliegtās vienošanās 1994. gadā, lai atkal tajā atgrieztos tikai 1999. gadā. Komisija nav atradusi nevienu norādi, kas pamatotu šo paziņojumu. Komisija nevar balstīties uz viena lietas dalībnieka vienpusējo un nepamatoto paziņojumu, kurš attiecas uz svarīgu jautājumu, kas var izraisīt būtiskas juridiskas sekas pārējiem dalībniekiem.
- 833 Komisija no tā secina, ka *Schindler* apsvērumos nav nekādas jaunas informācijas ar būtisku vērtību, bet ar tiem galvenokārt tiek apstiprināti fakti, ko tā jau zināja. Informācija, ko sniedzis *Schindler*, salīdzinājumā ar pierādījumiem, kas bija Komisijas rīcībā brīdī, kad *Schindler* iesniedza pieteikumu [...], nav ievērojami palielinājusi Komisijas spēju pierādīt attiecīgos faktus. Tādējādi [2002. gada] paziņojuma par sadarbību 21. punkta nosacījumi nav izpildīti. Pēc sava pieteikuma [...] *Schindler* nav sniedzis nekādu papildu palīdzību, izņemot informāciju, kas sniegta pēc Komisijas pieprasījuma.”
- ³⁴⁰ Prasītāji apgalvo, ka *Schindler* ir tiesības uz to, ka tam tiek piemērots naudas soda apmēra samazinājums no 20% līdz 30% apjomā atbilstoši 2002. gada paziņojuma par sadarbību 21. un 23. punktam. *Schindler* esot sniedzis pierādījumus ar ievērojamu pievienoto vērtību attiecībā uz nolīgumiem apkopes darbību jomā. Ja nebūtu *Schindler* 2004. gada 4. novembra pieteikuma, Komisija nebūtu varējusi pierādīt nolīgumu minētajā jomā esamību, par ko *Kone* un *ThyssenKrupp* pieteikumos esot tikai ļoti nedaudz informācijas. Turklāt *Otis* neesot skaidri atzinis savu dalību nolīgumos šajā jomā.
- ³⁴¹ *Schindler* pieteikuma atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību svarīgums attiecībā uz pierādījumu sniegšanu, ko veikusi Komisija, izrietot arī no tā, ka Komisija

apstrīdētajā lēmumā uz [*Schindler* pieteikumu] ir norādījusi biežāk, salīdzinot ar norādēm uz *Kone* un *ThyssenKrupp* pieteikumiem. Komisija apstrīdētā lēmuma 831. apsvērumā esot noraidījusi *Schindler* argumentus, tomēr neatbildot uz *Schindler* argumentiem, kas ietverti atbildē uz paziņojumu par iebildumiem; tas esot nepietiekams pamatojums EKL 253. panta izpratnē.

³⁴² Ņemot vērā šī sprieduma 300. punktā atgādināto judikatūru, ir jāpārbauda, vai Komisija ir acīmredzami pārsniegusi savu rīcības brīvību, konstatējama, ka pierādījumiem, ko sniedzis *Schindler*, nav būtiskas pievienotās vērtības attiecībā pret pierādījumiem, kas jau bija tās rīcībā brīdī, kad minētais uzņēmums iesniedza pieteikumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību.

³⁴³ Šajā ziņā ir jānorāda, pirmkārt, ka prasītāji, kuri nesūdzas par atbrīvojuma no naudas sodiem piešķiršanu *Kone* atbilstoši 2002. gada paziņojuma par sadarbību 8. punkta b) apakšpunktam, neapstrīd to, ka informācija, ko bija sniedzis *Kone*, jau deva Komisijai iespēju konstatēt pārkāpumu Luksemburgā (apstrīdētā lēmuma 816. apsvērumā). Tādējādi brīdī, kad *Schindler* iesniedza pieteikumu atbilstoši minētajam paziņojumam, Komisijas rīcībā jau bija pietiekami pierādījumi, lai konstatētu pārkāpumu Luksemburgā. Turklāt arī pirms *Schindler* pieteikuma Komisijā jau 2004. gada martā bija iesniegts *Otis* pieteikums atbilstoši minētajam paziņojumam, kura rezultātā tika piemērots naudas soda apmēra samazinājums par 40% (apstrīdētā lēmuma 118. un 823. apsvērumā).

³⁴⁴ Otrkārt, jautājumā par to, vai saskaņā ar 2002. gada paziņojuma par sadarbību 21. un 22. punktu pierādījumiem, ko sniedzis *Schindler*, ir būtiska pievienotā vērtība tiklīdz, ciktāl ar tiem esot ievērojami palielināta Komisijas spēja pierādīt pārkāpumu

Luksemburgā, ir jākonstatē, ka pierādījumi, kas, pēc prasītāju uzskatiem, esot radījuši būtisku pievienoto vērtību, attiecas tikai uz vienu no divām apstrīdētā lēmuma 1. panta 3. punktā konstatētā pārkāpuma daļām, proti, uz tirgu sadali saistībā ar līgumiem par apkopi un modernizāciju (skat. arī apstrīdētā lēmuma 293. un 830. apsvērumu).

³⁴⁵ No *Kone* 2004. gada 5. februāra pieteikuma, ar papildinājumiem, kas izdarīti ar 2004. gada 19. februārī sniegto informāciju, izriet, ka tajā jau bija ietverts tās aizliegtās vienošanās daļas skaidrs apraksts, uz kuru vēlāk attiecās *Schindler* sadarbība.

³⁴⁶ Treškārt, prasītāji nevarot par pamatojumu izmantot apstrīdētajā lēmumā sniegto norāžu uz prasītāju pieteikumu atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību skaitu. Tāpat tas, ka Komisija apstrīdētajā lēmumā ir izmantojusi visus tās rīcībā esošos pierādījumus un tāpat arī informāciju, ko 2004. gada 4. novembra pieteikumā bija sniedzis *Schindler*, nepierāda, ka pēdējai minētajai informācijai bija būtiska pievienotā vērtība attiecībā pret pierādījumiem, kas minētajā dienā jau bija Komisijas rīcībā.

³⁴⁷ No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka Komisija nav acīmredzami pārsniegusi savu rīcības brīvību, uzskatīdama, ka pierādījumi, ko sniedzis *Schindler*, nerada būtisku pievienoto vērtību 2002. gada paziņojuma par sadarbību 21. punkta izpratnē.

³⁴⁸ Saistībā ar iebildumu, kas attiecas uz EKL 253. panta pārkāpumu, ir jākonstatē, ka Komisijai nav pienākuma izteikt viedokli par visiem argumentiem, ko tai paudušas ieinteresētās personas, bet pietiek ar to, ka tā izklāsta faktus un juridiskos apsvērumus, kuriem ir būtiska nozīme lēmuma struktūrā (skat. Vispārējās tiesas 2005. gada 15. jūnija spriedumu lietā T-349/03 *Corsica Ferries France*/Komisija, Krājums,

II-2197. lpp., 64. punkts un tajā minētā judikatūra). Šajā ziņā jānorāda, ka apstrīdētā lēmuma 831.–833. apsvērumā Komisija ir pietiekami izklāstījusi iemeslus, kuru dēļ tā uzskata, ka pierādījumi, ko 2004. gada 4. novembra pieteikumā sniedzis *Schindler*, nerada būtisku pievienoto vērtību 2002. gada paziņojuma par sadarbību 21. punkta izpratnē. Šie apsvērumi ļauj ieinteresētajām personām uzzināt pamatojumus Komisijas atteikumam piešķirt *Schindler* naudas soda apmēra samazinājumu par tā sadarbību pārkāpuma Luksemburgā pierādīšanā un Vispārējai tiesai — veikt tiesiskuma pārbaudi. Tātad iebildums, kas attiecas uz EKL 253. panta pārkāpumu, ir jānoraida.

- 349 No visa iepriekš izklāstītā izriet, ka visi *Schindler* iebildumi, kas saistīti ar 2002. gada paziņojuma par sadarbību piemērošanu attiecībā uz [*Schindler*] sadarbību, lai pierādītu aizliegto vienošanos Luksemburgā, ir jānoraida.

Par pamatu, kas attiecas uz 2002. gada paziņojuma par sadarbību un 1998. gada pamatnostādņu pārkāpumu tādēļ, ka naudas sodu apmērs par faktu neapstrīdēšanu nav samazināts pietiekami

- 350 Paziņojuma par iebildumiem 614. punktā Komisija bija paziņojusi, ka tā “paredz piešķirt [naudas soda] samazinājumu par sadarbību ārpus [2002. gada] paziņojuma par sadarbību, it īpaši, ja sabiedrība neapstrīd [faktus] vai ja tā sniedz papildu palīdzību, kas ļauj noskaidrot vai papildināt Komisijas konstatētos faktus”.

- 351 Apstrīdētā lēmuma 758. apsvērumā Komisija skaidro, ka “tiklāt, ciktāl ar paziņojuma par iebildumiem 614. punktu šajā lietā tika radītas cerības, [tā] [ir] nolēmusi

interpretēt šo punktu par labu uzņēmumiem, kuri, pamatojoties uz to, ir veicinājuši [apstrīdētajā] lēmumā izklāstītā pārkāpuma faktu pierādīšanu, neapstrīdēdami faktus vai sniedzami citu informāciju vai papildu precizējumus”.

³⁵² Tādējādi Komisija visiem četrus pārkāpumu dalībniekiem — izņemot, pirmkārt, uzņēmumus, kuriem piešķirts atbrīvojums no naudas sodiem (apstrīdētā lēmuma 762., 817. un 839. apsvērumi), un, otrkārt, *Kone* saistībā ar aizliegto vienošanos Nīderlandē (apstrīdētā lēmuma 851. apsvērumi) — ir piešķirusi naudas soda apmēra samazinājumu par 1% par to sadarbību ārpus 2002. gada paziņojuma par sadarbību, saistībā ar to, ka nav apstrīdēti paziņojumā par iebildumiem izklāstītie fakti (apstrīdētā lēmuma 768., 774., 777., 794., 801., 806., 813., 824., 829., 835., 845., 854., 855. un 856. apsvērumi).

³⁵³ Prasītāji uzskata, pirmkārt, ka tie var prasīt naudas soda apmēra samazinājumu vismaz 10% apmērā, nevis 1% apmērā, kāds ir samazinājums, kas piešķirts par to sadarbību ārpus 2002. gada paziņojuma par sadarbību; tas atbilstu Komisijas lēmumu pieņemšanas praksei citās lietās. Otrkārt, Komisija, neraugoties uz attiecīgu lūgumu, neesot ņēmusi vērā faktu, ka prasītāji bija ar to sadarbojušies tādā apmērā, kas ievērojami pārsniedz vienkāršu faktu neapstrīdēšanu; tas dodot prasītājiem tiesības uz naudas soda apmēra samazinājumu vismaz par 10% atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību vai uz samazinājumu atbilstoši 1998. gada pamatnostādņu 3. sadaļas sestajam ievilkumam.

³⁵⁴ Vispirms jāatgādina, ka naudas soda samazināšana par sadarbību administratīvā procesa laikā ir pamatota tikai tad, ja attiecīgā uzņēmuma rīcība ir atvieglojusi Komisijai pārkāpuma konstatēšanu un attiecīgā gadījumā — tā izbeigšanu (Vispārējās

tiesas 1998. gada 14. maija spriedums lietā T-327/94 *SCA Holding/Komisija, Recueil*, II-1373. lpp., 156. punkts; šī sprieduma 222. punktā minētais spriedums apvienotajās lietās *Krupp Thyssen Stainless* un *Acciai speciali Terni/Komisija*, 270. punkts, un šī sprieduma 57. punktā minētais spriedums lietā *Groupe Danone/Komisija*, 449. punkts).

355 Turklāt no judikatūras izriet — var tikt uzskatīts, ka uzņēmums, kurš skaidri paziņo, ka neapstrīd faktiskos apgalvojumus, ar kuriem Komisija pamato savus iebildumus, ir atvieglojis Komisijas uzdevumu konstatēt Savienības konkurences noteikumu pārkāpumus un sodīt par tiem (Vispārējās tiesas 1998. gada 14. maija spriedums lietā T-352/94 *Mo och Domsjö/Komisija, Recueil*, II-1989. lpp., 395. punkts, un šī sprieduma 354. punktā minētais spriedums lietā *SCA Holding/Komisija*, 157. punkts).

356 Protams, 2002. gada paziņojumā par sadarbību, pretēji 1996. gada paziņojumam par sadarbību, nav paredzēts nekāds naudas soda apmēra samazinājums par labu uzņēmumiem, kuri neapstrīd faktus, ar kuriem Komisija paziņojumā par iebildumiem pamato savu apsūdzību. Tomēr Komisija apstrīdētā lēmuma 758. apsvērumā atzīst, ka ar paziņojuma par iebildumiem 614. punktu uzņēmumiem esot radītas likumīgas cerības, ka faktu neapstrīdēšana izraisīs naudas soda apmēra samazināšanu ārpus 2002. gada paziņojuma par sadarbību. Tajā pašā apsvērumā tā arī ir norādījusi, ka “samazinājuma apjomā būs jāņem vērā tas, ka sadarbība, kas sniegta pēc paziņojuma par iebildumiem — kaut gan Komisija jau ir pierādījusi visus pārkāpuma apstākļus brīdī, kad uzņēmums jau zina visus izmeklēšanas apstākļus un tam ir bijusi piekļuve izmeklēšanas lietas materiāliem —, labākajā gadījumā Komisijai tās izmeklēšanā var sniegt tikai maznozīmīgu palīdzību”. Tāpat Komisija ir precizējusi, ka “parasti faktu atzīšana šajos apstākļos ir tikai pierādījums, kas apstiprina faktus, kurus Komisija parasti uzskatītu par pietiekami pierādītiem ar citiem pierādījumiem, kuri pievienoti lietas materiāliem”.

- 357 Pirmkārt, ir jānoraida prasītāju arguments, ka Komisija ir atkāpusies no savas iepriekšējās prakses, atbilstoši kurai uzņēmumam, kas neapstrīd paziņojumā par iebildumiem norādītos faktus, saskaņā ar 1996. gada paziņojumu par sadarbību tiekot 10% apjomā samazināts tā naudas soda apmērs, kas tam būtu piemērots.
- 358 Protams, 1996. gada paziņojuma par sadarbību D punkta 2. apakšpunkta otrajā ievilkumā bija noteikts, ka uzņēmumam var tikt “no 10% līdz 50% apjomā samazināts tā naudas soda apmērs, kas tam būtu piemērots, ja tas nesadarbotos [..], ja [..] uzņēmums pēc paziņojuma par iebildumiem saņemšanas ziņo Komisijai, ka pēc būtības neapstrīd faktus, uz kuriem Komisija balsta savu apsūdzību”, [bet] 2002. gada paziņojumā par sadarbību vairs nav paredzēts naudas soda apmēra samazinājums šī iemesla dēļ. Kā izriet jau no šī sprieduma 142. un 143. punkta, uz prasītāju pieteikumiem — kas turklāt ir skaidri izvirzīti atbilstoši 2002. gada paziņojumam par sadarbību — attiecas tikai šis 2002. gada paziņojums par sadarbību.
- 359 Katrā ziņā, kā atgādināts šī sprieduma 225. punktā, iepriekšējā Komisijas lēmumu pieņemšanas prakse nevar tikt izmantota kā naudas sodu tiesiskais regulējums konkurences jomā.
- 360 Otrkārt, attiecībā uz prasītāju argumentiem, ka *Schindler* visā procesa laikā esot sniedzis Komisijai to informāciju par pārkāpumiem, kura esot minēta galvenajās apstrīdētā lēmuma daļās, pietiek konstatēt, ka prasītāji neapgalvo, ka šī sadarbība būtu pārsniegusi sadarbību, kāda prasīta saistībā ar 2002. gada paziņojuma par sadarbību piemērošanu, tādējādi to iebildums ir jānoraida. Tas pats attiecas uz replikā izvirzīto pamatu, saskaņā ar kuru minētā sadarbība esot pamats tam, lai *Schindler* tiktu piemērots atbildību mikstinošs apstāklis atbilstoši 1998. gada pamatnostādņem.

361 No tā izriet, ka šis pamats ir pilnībā jānoraida.

Par pamatu, kas attiecas uz Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta pārkāpumu

362 Prasītāji norāda, ka ar naudas sodiem, kas apstrīdētā lēmuma 2. punktā noteikti par katru pārkāpumu, esot pārkāpts Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkts tiktāl, ciktāl Komisija, nosakot augstāko robežu 10 % apjomā no attiecīgo uzņēmumu apgrozījuma, drīzāk esot pamatojusies uz attiecīgo sabiedrību grupu mēitassabiedrību apgrozījumu, nevis uz meitassabiedrību, kas tieši piedalījušās pārkāpumos, apgrozījumu.

363 Prasītāji norāda, ka nav iespējams vainot mēitassabiedrības pārkāpumos, kurus izdarījušas to attiecīgās meitassabiedrības, un ka tātad Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā noteiktā augstākā robeža 10 % apjomā no apgrozījuma esot jāaprēķina, pamatojoties uz minēto meitassabiedrību apgrozījumu.

364 Tomēr, ņemot vērā faktu, ka prasītāji neapgalvo, ka naudas sodi, kas piemēroti apstrīdētajā lēmumā, pārsniegtu augstāko robežu 10 % apjomā no apgrozījuma, ko *Schindler Holding* guvis iepriekšējā finanšu gadā, ir jākonstatē, ka šis iebildums saplūst ar šī sprieduma 63.–91. punktā izskatītajiem iebildumiem par *Schindler Holding* vainošanu tā meitassabiedrību rīcībā. No apsvērumiem par to izriet, ka Komisija ir pamatoti vainojusi *Schindler Holding* tā meitassabiedrību rīcībā, ar kurām *Schindler Holding* veido ekonomisku vienību. Tāpēc šis pamats ir jānoraida.

Par pamatu, kas attiecas uz samērīguma principa pārkāpumu, aprēķinot naudas sodu galīgo summu

365 Prasītāji norāda, ka tiem noteikto naudas sodu galīgā summa ir nesamērīga tiktāl, ciktāl tā neesot nedz nepieciešama, nedz atbilstoša izvirzītā mērķa sasniegšanai, proti, sodīt par prettiesisku rīcību un novērst recidīvu. Šajā lietā jautājums esot par četriem nošķirtiem pārkāpumiem, ko izdarījušas četras dažādas sabiedrības, tādējādi piemērotie naudas sodi nedrīkstot pārsniegt 10 % no katras sabiedrības apgrozījuma. Prasītāji arī uzskata — ja būtu jāpiekrīt Komisijas argumentam, ka naudas sods nav nesamērīgs, ja tas nepārsniedz augstāko robežu 10 % apjomā no attiecīgā uzņēmuma apgrozījuma, tad piemērot samērīguma principu būtu praktiski neiespējami. Šajā lietā Beļģijas *Schindler* un Luksemburgas *Schindler* esot tikuši piemēroti naudas sodi, kas atbilst [konfidenciāli] % no Beļģijas *Schindler* un Luksemburgas *Schindler* vidējā konsolidētā apgrozījuma [konfidenciāli]. Attiecībā uz Nīderlandes *Schindler* naudas sods atbilstot [konfidenciāli].

366 Šajā ziņā vispirms ir jāatgādina, ka atbilstoši samērīguma principam Savienības iestāžu tiesību akti nedrīkst pārsniegt to, kas ir atbilstošs un nepieciešams, lai sasniegtu attiecīgā tiesiskā regulējumā noteiktos leģitimos mērķus, ņemot vērā to, ka, ja ir iespēja izvēlēties starp vairākiem piemērotiem pasākumiem, ir jāizvēlas vismazāk apgrūtinošais un tā radītie traucējumi nedrīkst būt nesamērīgi ar sasniedzamajiem mērķiem (Tiesas 1998. gada 5. maija spriedums lietā C-180/96 Apvienotā Karaliste/Komisija, *Recueil*, I-2265. lpp., 96. punkts, un Vispārējās tiesas 2007. gada 12. septembra spriedums lietā T-30/05 *Prym* un *Prym Consumer*/Komisija, Krājumā nav publicēts, 223. punkts).

367 No tā izriet, ka naudas sodi nedrīkst būt nesamērīgi ar sasniedzamajiem mērķiem — proti, ar konkurences noteikumu ievērošanu — un ka uzņēmumam par pārkāpumu konkurences jomā piemērotā naudas soda apmēram ir jābūt samērīgam ar pārkāpumu, novērtējot to kopumā un tostarp ņemot vērā tā smagumu (šī sprieduma 366. punktā minētais 2007. gada 12. septembra spriedums lietā *Prym* un *Prym Consumer*/

Komisija, 224. punkts). Turklāt, nosakot naudas sodu apmēru, Komisija var pamatoti ņemt vērā nepieciešamību nodrošināt naudas sodiem pietiekami preventīvu iedarbību (šajā ziņā skat. šī sprieduma 54. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, 108. punkts, un šī sprieduma 125. punktā minēto spriedumu lietā *Europa Carton*/Komisija, 89. punkts).

³⁶⁸ Ir jānorāda, pirmkārt, ka aizliegtās vienošanās šajā lietā galvenokārt sastāvēja no slepenas norunas starp konkurentiem, lai savstarpēji sadalītu tirgus vai iesaldētu tirgus daļas, savstarpēji sadalot jaunu liftu un/vai eskalatoru pārdošanas un ierīkošanas projektus, un lai nekonkurētu attiecībā uz liftu un eskalatoru apkopi un modernizāciju (izņemot Vāciju, kur aizliegtās vienošanās dalībnieki par apkopi un modernizāciju nav diskutējuši). Šādi pārkāpumi jau paša to rakstura dēļ ietilpst smagākajos EKL 81. panta pārkāpumos (apstrīdētā lēmuma 658. apsvērums).

³⁶⁹ Otrkārt, aprēķinot naudas sodu apmēru, Komisija it īpaši var ņemt vērā ekonomiskās vienības, kura rīkojas uzņēmuma statusā EKL 81. panta izpratnē, lielumu un ekonomisko varu. Tomēr, pretēji prasītāju apgalvojumiem, attiecīgais uzņēmums, kurš jāņem vērā šajā lietā, nav katra meitassabiedrība, kas piedalījies apstrīdētā lēmuma 1. panta 1., 3. un 4. punktā konstatētajos pārkāpumos. Gluži pretēji, no iepriekš izklāstītās analīzes izriet, ka pārkāpumus, par kuriem pausti pārmetumi *Schindler*, ir izdarījis *Schindler Holding* un tā meitassabiedrības. Šādos apstākļos prasītāju argumenti, kuros tikai pierādīts nesamērīgums starp Komisijas piemēroto naudas sodu apmēru un minēto meitassabiedrību gūto apgrozījumu — neņemot vērā to mātessabiedrības apgrozījumu —, ir jānoraida.

³⁷⁰ Treškārt, saistībā ar naudas sodu samērīgumu attiecībā pret minēto ekonomisko vienību lielumu un ekonomisko varu, ir jāatgādina, ka no iepriekš izklāstītajiem

apsvērumiem izriet, ka šie naudas sodi nepārsniedz augstāko robežu 10% apjomā, kura noteikta Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktā [un] kuras mērķis ir novērst to, ka naudas sodi ir nesamērīgi attiecībā pret uzņēmuma nozīmīgumu (šajā ziņā skat. šī sprieduma 54. punktā minēto spriedumu apvienotajās lietās *Musique Diffusion française* u.c./Komisija, 119. punkts, un šī sprieduma 366. punktā minēto 2007. gada 12. septembra spriedumu lietā *Prym un Prym Consumer*/Komisija, 229. punkts). Turklāt šajā ziņā no lietas materiāliem izriet, ka naudas sodu, kuri *Schindler* noteikti ar apstrīdēto lēmumu, kopējā summa atbilst aptuveni 2% no *Schindler Holding* konsolidētā apgrozījuma finanšu gadā pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas, ko nevar uzskatīt par nesamērīgu attiecībā pret šī uzņēmuma lielumu.

371 Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, pamats, kas attiecas uz samērīguma principa pārkāpumu, aprēķinot naudas sodu galīgo summu, ir jānoraida.

372 No tā izriet, ka šī prasība ir pilnībā jānoraida.

Par tiesāšanās izdevumiem

373 Atbilstoši Reglamenta 87. panta 2. punktam lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Turklāt saskaņā ar Reglamenta 87. panta 4. punkta pirmo daļu iestādes, kas iestājušās lietā, sedz savus tiesāšanās izdevumus pašas. Visbeidzot, atbilstoši Reglamenta 87. panta 6. punktam, ja tiesvedību lietā izbeidz pirms sprieduma taisīšanas, Vispārējā tiesa lemj par tiesāšanās izdevumiem pēc saviem ieskatiem.

374 Jākonstatē, ka Komisijas izdarītā labojuma apstrīdētajā lēmumā rezultātā šai prasībai tiktāl, ciktāl to ir cēlis *Schindler Management*, ir zudis priekšmets. Ņemot vērā to, ka visi prasītāji ir izvirzījuši visus prasības pamatus bez izšķirības, kā arī to, ka spriedums *Schindler Holding*, Beļģijas *Schindler*, Vācijas *Schindler*, Luksemburgas *Schindler* un Nīderlandes *Schindler* ir nelabvēlīgs, tiem ir jāpiespriež atlīdzināt Komisijas tiesāšanās izdevumus. Padome sedz savus tiesāšanās izdevumus pati.

Ar šādu pamatojumu

VISPĀRĒJĀ TIESA (astotā palāta)

nospiež:

- 1) **izbeigt tiesvedību lietā pirms sprieduma taisīšanas tiktāl, ciktāl prasību ir cēlis *Schindler Management AG*;**
- 2) **pārējā daļā prasību noraidīt;**
- 3) ***Schindler Holding Ltd*, *Schindler SA*, *Schindler Deutschland Holding GmbH*, *Schindler Sàrl* un *Schindler Liften BV* atlīdzina tiesāšanās izdevumus;**
- 4) ***Schindler Management* sedz savus tiesāšanās izdevumus pats;**

5) Eiropas Savienības Padome sedz savus tiesāšanās izdevumus pati.

Martins Ribeiro

Wahl

Dittrich

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2011. gada 13. jūlijā.

[Paraksti]

Satura rādītājs

Administratīvais process	II - 4846
1. Komisijas izmeklēšana	II - 4846
Beļģija	II - 4846
Vācija	II - 4847
Luksemburga	II - 4848
Nīderlande	II - 4849
2. Paziņojums par iebildumiem	II - 4850
3. Apstrīdētais lēmums	II - 4850
Tiesvedība un lietas dalībnieku prasījumi	II - 4861
Par lūgumu attiecībā uz <i>Schindler Management</i> izbeigt tiesvedību pirms sprieduma taisīšanas	II - 4863
Par lietas būtību	II - 4864
1. Ievada apsvērumi	II - 4864
2. Par prasību atcelt apstrīdēto lēmumu kopumā	II - 4866
Par pamatu, kas attiecas uz ECPAK 6. panta 1. punkta pārkāpumu	II - 4866
Par pamatu, kas attiecas uz apstrīdētā lēmuma prettiesiskumu tiktāl, ciktāl tas ir adresēts <i>Schindler Holding</i> , jo apstrīdētais lēmums nav juridiski korekti paziņots ..	II - 4871
Par pamatu, kas attiecas uz apstrīdētā lēmuma prettiesiskumu tiktāl, ciktāl tajā <i>Schindler Holding</i> ir saukts pie solidāras atbildības	II - 4871
II - 4974	

3. Par prasību atcelt apstrīdētā lēmuma 2. pantu	II - 4881
Par iebildi par prettiesiskumu attiecībā uz Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punktu, kura attiecas uz sodu tiesiskuma principa pārkāpumu	II - 4881
Par iebildi par 1998. gada pamatnostādņu prettiesiskumu, kura attiecas uz atpakaļejoša spēka aizlieguma principa pārkāpumu	II - 4889
Par iebildi par 1998. gada pamatnostādņu prettiesiskumu, kura attiecas uz Komisijas kompetences neesamību un, pakārtoti, uz to, ka šīs pamatnostādnes nav pārskatāmas un nav paredzamas	II - 4894
Par iebildi par 2002. gada paziņojuma par sadarbību prettiesiskumu, kura attiecas uz atpakaļejoša spēka aizlieguma principa un tiesiskās paļāvības aizsardzības principa pārkāpumu	II - 4896
Par iebildi par 2002. gada paziņojuma par sadarbību prettiesiskumu, kura attiecas uz vispārējā tiesību <i>principa nemo tenetur</i> , principa <i>in dubio pro reo</i> un samērīguma principa pārkāpumu, kā arī rīcības brīvības ļaunprātīgu izmantošanu	II - 4898
Par pirmo iebildumu, kas attiecas uz principa <i>nemo tenetur</i> pārkāpumu	II - 4899
Par otro iebildumu, kas attiecas uz principa <i>in dubio pro reo</i> pārkāpumu	II - 4902
Par trešo iebildumu, kas attiecas uz samērīguma principa pārkāpumu	II - 4904
Par ceturto iebildumu, kas attiecas uz rīcības brīvības ļaunprātīgu izmantošanu	II - 4906
Par pamatu, kurš attiecas uz apstrīdētā lēmuma konfiskācijas raksturu, kas ir pret-runā starptautiskajām tiesībām	II - 4908
Par pieņemamību	II - 4908
Par lietas būtību	II - 4910
Par pamatu, kas attiecas uz 1998. gada pamatnostādņu pārkāpumu un pienākuma norādīt pamatojumu, nosakot naudas sodu sākumsummu, pārkāpumu	II - 4913
Ievada apsvērumi	II - 4913

Apstrīdētais lēmums	II - 4915
Par pārkāpumu kvalifikāciju par “sevišķi smagiem”	II - 4918
Par iespējamo naudas sodu sākumsummu prettiesiskumu	II - 4927
— Par iespējamo pamatojuma nesniegšanu	II - 4929
— Par vispārīgajām naudas sodu sākumsummām	II - 4930
— Par konkrētajām naudas sodu sākumsummām	II - 4933
Par pamatu, kas attiecas uz 1998. gada pamatnostādņu pārkāpumu, soda atbilstības vainai principa pārkāpumu, samērīguma principa pārkāpumu un pienākuma norādīt pamatojumu, ņemot vērā atbildību mikstinošos apstākļus, pārkāpumu	II - 4938
Par pamatu, kas attiecas uz 2002. gada paziņojuma par sadarbību pārkāpumu, vien- līdzīgas attieksmes principa pārkāpumu un pienākuma norādīt pamatojumu pārkā- pumu, samazinot naudas sodu apmēru	II - 4943
Par 2002. gada paziņojumu par sadarbību	II - 4943
Par Komisijas rīcības brīvību un Savienības tiesas kontroli	II - 4946
Par <i>Schindler</i> sadarbību, lai pierādītu pārkāpumu Beļģijā	II - 4948
Par <i>Schindler</i> sadarbību, lai pierādītu pārkāpumu Vācijā	II - 4954
Par <i>Schindler</i> sadarbību, lai pierādītu pārkāpumu Luksemburgā	II - 4960
Par pamatu, kas attiecas uz 2002. gada paziņojuma par sadarbību un 1998. gada pamatnostādņu pārkāpumu tādēļ, ka naudas sodu apmērs par faktu neapstrīdēšanu nav samazināts pietiekami	II - 4964
Par pamatu, kas attiecas uz Regulas Nr. 1/2003 23. panta 2. punkta pārkāpumu	II - 4968
Par pamatu, kas attiecas uz samērīguma principa pārkāpumu, aprēķinot naudas sodu galīgo summu	II - 4969
Par tiesāšanās izdevumiem	II - 4971
II - 4976	